Evang. Theologusok Otthona
Sopron, Teleki u. 42.
EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON

I. évfolyam. 1933. május 7. 15. szám.

EVANGÉLIKUS ÉLET

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, I., LENKE-ÚT 56.
Kiadja:
AZ ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG.

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő.

ÖRVENDEZZETEK!

Nem azért, mintha a tavasz, a május, amely úgy mosolyog reánk, új életlehetőségeket nyujtana. Ellenkezőleg. Soha anyagi életünk sívársága nem volt olyan szembeszökő éppen itt a fővárosban, mint május elsején. A családok tízezrei költöztek új lakásokba, köztük olyanok, akik évtizedekig laktak egy helyen. A tisztviselő, az iparos, a kereskedő, a munkás igényei lényegesen alábbszálltak. Aki öt szobában lakott, boldog, ha családjával két szobában húzódhatik meg. Akinek két háztartási alkalmazottja volt, szerencsés, ha annyi van a kezében, hogy megfőzheti ebédjét.

Nem is azért, mintha népek perében hosszú küzdelmek és bíztató kezdeményezések után most már valóban a jobb belátás kerekednék felül és igazságos békét remélhetnénk. Ellenkezőleg. Rablott kincseiket a rabtartók úgy őrzik, mintha soha ki nem akarnák adni kezeikből. A gyűlöletet, amelybe beleásták magukat, úgy táplálják, mintha ez az érzés volna lelkük legfőbb gyönyörűsége.

Nem is azért, mintha a Krisztus megváltottai végre egymásra találtak volna és nem volna többé sem lélekhalászás, sem alku születendő gyermekek lelkére, sem egyedül üdvözülés, sem testvériség megtagadása. Ellenkezőleg. Magyar viszonylatban soha a Krisztus megváltotta közösségek ennyire nem acsarkodtak egymásra, mint ma.

Nem is azért, mintha evangélikus egyházunkban minden kérdést megoldottunk volna, mintha testvéri egyetértésben élnénk egymás mellett, akiket mártírőseink vére kovácsolt egy egésszé; mintha a reánk várakozó kötelességeket a tanúbizonyságtétel, a szeretetmunka, az embermentés, a szociális tevékenységek terén mind az utolsóig elvégeztük volna, mintha az Ige szolgája mártiromságot tudna elviselni és a hívő több áldozatkészséget és egyházszeretetet mutatna.

Még csak azért sem, mintha mesterséges elsorvasztás után a családi hajlék, a keresztyén családi élet ismét azzá akarna lenni, ami néhány évtizede volt, a legfőbb erkölcs és a krisztusi erények melegágyává.

Nem, hanem azért örvendezzetek, mert mindezek dacára az Isten kegyelmének száz és ezer jelét tapasztaljuk az ember és a világ életében. Amíg Krisztus, a feltámadás nagy gondolatának képviselője embermilliókat mozgósít és gyűjt a gyalázat és szenvedés hegye, a győzelem és dicsőség sírszája köré, addig a Sátán rohamozhatja az ember és az emberiség életét, nem fog diadalt aratni fölöttünk. Amíg a húsvéti csoda lángot gyújt a lelkekben és mi az Isten kegyelmének nagyságát látva szédelegve megyünk a mennybemenetel ünnepe és piros pünkösd napja felé, addig van remény, hogy itt lesz egyszer egy nagy istenmegismerés, egy boldog találkozás és ölelkezés az Istennel.

Ahogy a virág nagy csodálkozásra tágítja kelyhét, amikor a tavaszi nap első csókja éri, ahogy a madár boldog istenihletéssel zengi el a tavaszi hajnalon háladalát, ugyanolyan csodálkozással nyíljék hálaimára és háladalokra a mi szívünk az isteni kegyelem új hajnalán.

Jubilate! Mert sátáni erőkön, emberi gonoszságokon, bűnön, halálon és kétségbeesésen túl is ott virraszt mindnyájunk fölött az az isteni kegyelem, amely legtökéletesebben Jézus Krisztusban mutatkozott meg a világnak!

Az egyházi adók biztosítása.

A mai nehéz gazdasági viszonyok között gyakran megtörténik, hogy egyes egyháztagok adóhátraléka felszaporodik s e miatt célszerű annak az adós ingatlanain való biztosítása. Alábbiakban az erre vonatkozó eljárást s ezzel kapcsolatban az ú. n. dologi végrehajtást ismertetem.

A közadók kezelésének hivatalos összeállítása — KKHÖ — 9. §-a értelmében az egyházi adók közadók módjára hajtandók be s azzal azonos elbánás alá esnek. Ugyanezen rendelet 81. §. 1. pontja kimondja, hogy a közadók módjára behajtandó követelések szabályszerű hátraléki kimutatások alapján végrehajtáson kívül is az adós összes ingatlanain biztosíthatók. A hátraléki kimutatás a vonatkozó tkvi kérelembe is belefoglalható.

Ha tehát valamely egyházközségnél felmerül a szüksége annak, hogy az egyháztag hátraléka tkvileg biztosíttassék, ez akként történik, hogy a gondnoki hivatal kiállít egy „Hátraléki kimutatást", melyben az adózó neve, házszáma, a tartozás neme (személyes járulék, állami adó utáni kirovás, kamat, stb.) annak összege és pedig évek szerint külön-külön csoportosítva fel van tüntetve s azt úgy a pénztáros, mint az egyházközségi elnökség aláírja. Ezen kimutatást egy kérvény kapcsán be kell adni az illetékes tkvi hatósághoz. A kérvényben kérni kell, hogy a hátraléki kimutatásban feltüntetett adóhátralék erejéig a jelzálogjogot kebelezze be a bíróság az adós ingatlanára, az egyházközség javára. Ott, ahol nincs az egyházközségnek ügyésze, leghelyesebb, ha a gondnoki hivatal kér a politikai község adóügyi jegyzőjétől egy erre vonatkozó nyomtatványmintát, — amelyen a község szokta az adó bekebelezését kérni — és ennek alapján készítik el a kérelmet.

Felhívom az egyházközségek figyelmét arra, hogy búzakövetelést — búzában fizetendő adót — az új jelzálogtörény értelmében nem lehet bekebelezni. Ott tehát, ahol az egyháztag búzában is köteles adót fizetni s ilyen hátraléka is van ,a kérvényben azt kell kérni, hogy a hátraléki kimutatásban meghatározott búzamennyiségnek fizetéskori piaci értéke erejéig kebeleztessék be a jelzálogjog.

Az adó biztosítására irányuló kérelem a közigazgatási bíróság P. 32.869/912. sz. határozata értelmében bélyeg- és illetékmentes. Nyomatékosan felhívom az egyházközségek figyelmét arra, hogy ez nem elvi jelentőségű döntés és hogy nem minden pénzügyigazgatóság területén helyezkednek ezen álláspontra. Leghelyesebb tehát előzetesen az illetékes m. kir. adóhivatalok útján tájékozódást szerezni, hogyan vélekednek a dologról s amennyiben a bélyeg- és illetékmentességhez való jogosultságot kétségbe vonnák, úgy tanácsos előbb egy kisebb összegű próbakérelmet beadni és leletezés esetén azt megfelebbezni egész a közigazgatási bíróságig. Kívánatos volna ez azért is, hogy ezen az egyházat megillető jogosultság véglegesen tisztáztassék.

Ha már most az egyházi adó a fent előadottak szerint bekebelezés által biztosítva van — annak behajtása szempontjából az egyházközség két módozat között választhat. Vagy megvárja, míg más hitelező megkéri a hátralékos egyháztag ellen az árverést, mely esetben semmi további tennivaló nincs és csupán a sorrendi tárgyaláson kell megjelennie a sorozás kieszközlése céljából: vagy pedig nem vár másra, hanem maga szorgalmazza az árverést s ennek révén az adóbehajtást. Ez utóbbi esetben az eljárás a következő:

Be kell szerezni a politikai községtől az adós ellen vezetett ingóvégrehajtásról felvett nemleges jegyzőköny másolatát; be kell szerezni egy oly értelmű községi bizonyítványt, hogy az adósnak végrehajtás alá vonható ingósága nincs, illetve az a követelés fedezésére nem elegendő és hogy az adósnak mely tkvi betétekben s mennyi ingatlana van (betétszám, helyrajzi szám, terület, kat. holdakban), mi azoknak a forgalmi értéke, mennyi az adója. Rendszerint a község sikertelen végrehajtásról jzkvi másolatban szokta az egyházat értesíteni s több községben ezen jzkvi nyomtatvány már úgy van megszövegezve, hogy a fentemlített hatósági bizonyítvány adatai is bennfoglaltatnak. Ezen jzkvi másolat és hatósági bizonyítvány szintén bélyeg- és illetékmentes. Végül ki kell állítani újból egy hátraléki kimutatást ugyanolyan alakban, mint azt a bekebelezésnél már elmondottam.

Ezen adatok mellékelésével egy kérvényt kell készíteni a vármegye közigazgatási bizottságához, melyben kérni kell a hátralékos egyháztag ellen a kimutatásban feltüntetett összeg erejéig a dologi végrehajtás elrendelését.

A közigazgatási bizottság a dologi végrehajtást határozattal rendeli el, melyet a feleknek kézbesít. A határozat jogerőre emelkedése után a végrehajtást rendelő határozat hivatalból tétetik át az illetékes tkvi hatósághoz. A megkeresés alapján a tkvi hatóság a végrehajtási jelzálogjogot az adós egyháztag ingatlanára bekebelezi. A bekebelezést rendelő végzés jogerőre emelkedése után az egyházközség az árverés kitűzése iránt közvetlenül fordul a tkvi hatósághoz. *dr. bv.*

A liturgia történetéből.

Újabb időben úgy a külföldön, mint itthon is, mind szélesebb körökben kezdenek a liturgiával foglalkozni. Helyes és időszerű tehát, ha a kérdést olvasóink elé tárjuk és a liturgia történetéből vett adalékokkal kezdjük annak ismertetését.

Plátónál a *liturgia* (leitourgia) olyan közszolgáltatás, amelyet az egyes törzsek vagy osztályok sorban, de önként végeztek a nép vagy az állam érdekében. Így volt ez különösen Athénben, ahol a polgárság a költségekhez való hozzájárulásra is kötelezve volt. Ilyen közszolgáltatás volt az *arhitheoria,* az ünneprendezés, amelynél a látványosságok halmaza volt a fő. A *gümnasziarchia,* a tornaünnepélyek és fáklyásmenetek rendezése, amit csak a gazdagok vállalhattak, mert igen sok költséggel járt. A *hesztiaszisz,* vagyis a törzslakoma. A *lampadarchia,* fáklyafutás. A *chorégia,* az ünnepi karok rendezése, ami még a tornaünnepélyeknél is költségesebb volt, mert az énekeseket és táncosokat a *chorégosz* ruházta, táplálta, fizette és a díszítés is sokba került. Ugyancsak a közszolgáltatások közé tartozott a *proeiszfora,* az adóelőlegezés, valamint a *triérarchia,* a háromevezős hajók berendezése és ellátása az állam szorult állapotában vagy díszfelvonuláskor.

Mindezek a közszolgáltatások egy ember vezetése alatt álltak ugyan, de a munka megoszlott, sőt a költségekben is mások is osztozkodtak.

A *liturgia* tehát általában szolgálat, még pedig nyilvános és közhasznú szolgálat, ünnepélyes, látványos szolgálat. Vallási vonatkozásban istentisztelet, vagyis az Isten előtt való nyilvános, ünnepélyes szolgálat. A *liturgus* pedig ennek rendezője és vezetője.

A LXX. a *leitourgia* szót az *ergon, douleia, ergaszia* és *latreia* szavakkal is helyettesíti. Így Móz. II. 12, 25.: ean de eithelthéte eisz tén gén, fülaxaszte tén latreian taütén. Ugyanígy 12, 26.: hé latreia haüté. v. o. 13, 5. Móz. III. 23, 35. és 36. verseiben az ergon latreüton szavakat Károli robotmunkának fordítja, amivel az előírott, a köteles és kényszerű szolgáltatást akarja kifejezni. Józsua 22, 27-ben már az istentiszteleti vonatkozásában használja a kitételt: Kai anameszon tón geneón hémón meth' hémász ton latreüein kürion enantion aütou vagyis itt már a gyülekezeti istentiszteletről van szó. Krón. I. 28, 13. pedig már a templom Szent csarnokában végzett szertartásról beszél: ... paszan ergaszian leitourgiász oikou küriou. Ugyancsak istentiszteleti értelemben áll a 102. Zs. 21. versében is.

A *liturgusról* Ésaiás 61, 6. azt mondja: ümeisz de hiereisz küriou kléthészeszthe leitourgoi theou. De áll e szó diakonosz-szolga értelemben is: Josua 1, 1., Sám. II. 13, 18., Kir. I. 10, 5. Kir. II. 4, 43., 6, 15., Krón. II. 9, 4., Eszter, 1, 10, 2, 6, 3. Az Isten angyalait jelenti Zs. 103, 21, 104, 4. Sirák 10, 2: leitourgos tész kritész tou laou.

Az Újtestamentumban az ótest. istentiszteletre vonatkozik a liturgia Zsid. 9, 21. Luk. 1, 23. Viszont az újtest. szolgálatára Zsid. 8, 6. Nagyon érdekes Pál apostol mondása Fil. 2, 17.-ben. Továbbá Róma 15, 16. Itt az apostol szolgálatáról van szó, a neki tett szolgálatról pedig Fil. 2, 30. és Róma 15, 27-ben beszél. A jeruzsálemi szegényeknek tett szolgálatról szól Kor. II. 9, 12.

A liturgusról beszél Zsid. 8, 2., Róma 15, 16. Pál a felsőbbséget is leitourgoi theou névvel illeti Róma 13, 6-ban.

Mindezekből kitűnik, hogy a litrugia szolgálat és pedig vallási vonatkozásban az Isten dicsőségére végzett szolgálat a nép előtt és a néppel együttesen.

D. Raffay Sándor.

Népoktatás Oroszországban.

A mult év nyarán egy pedagógusokból álló csoport Németországból Oroszországba utazott, hogy az ottani népoktatást és kultúrális életet lássa. Sturm M. tollából a Die Eiche c. folyóirat hoz erről az útról beszámolót.

A háború előtti Oroszország 80%-a írástudatlan volt. Ezt az örökséget vette át a Szovjet-Unió. Cikkíró hosszú utazásai alkalmával szorgalmasan figyelte a falvakat és kereste a nyomorúságos viskók között az olyan házakat, amelyek iskolaépületek lehetnének, de hiába. Maguk az orosz vezető hivatalos emberek is elismerik, hogy vannak falvak, ahol nincs iskola. Valószínűleg nem is kis számban. Mivel kevés az iskola, még a nagyvárosokban is, az ifjúság egy része délelőtt, más része délután megy iskolába. Az épülethiánynál is nagyobb a tanítóhiány. Sok tanító két állást tölt be, ami a délelőtt-délutáni tanítással megvalósítható. Sok tanítónak nincs is meg a kellő előképzettsége.

Az egyik tanítóképző-kurzus vezetője szerint az orosz iskolának az a célja, hogy jó kvalitású munkásokat neveljen. Nem jó embereket, tehát egészséges, derék, melegszívű, önzetlen embereket, hanem jó minőségű munkásokat akarnak. Ezért a tanítók kiképzése is 40%-ban az ipari üzemekben folyik le. Mind a tanítóknak, mind az ifjúságnak ismerni kell a technika különböző területeit. Az iskolai időt most tíz évre akarják meghosszabbítani. A két utolsó évben a tanulók már az üzemekben dolgoznak. A tantárgyak közül különösen a matematikát, a föld- és természetrajzot emlegettek. A tanítóképző intézetben igen nagy óraszámban tanítják a materiálizmus (anyagelvűség) dialektikáját. Ez nem lenne hiba, ha emellett a többi világnézetet is tudományosan tárgyalnák. De ez nincs így. Amint nálunk az iskola régebben az egyház felügyelete alatt állott, úgy a Szovjet-Unió iskolái most Lenin akarata szerint a „helyi pártszervezet ellenőrzése alatt" állnak. Így az iskolákban is vallásellenes propagandát üznek. Ennek bizonyítékai a vallásellenes szellemben és célzattal megírt tankönyvek is. Ha ezekben a tankönyvekben azt olvassuk, hogy a gabonatermést nem a szenteltvízzel való meghintés javítja meg, hanem a gazdasági ismereteknek és a jobb művelési eszközöknek az alkalmazása — ezt nem kifogásolhatjuk. De igen fájdalmasan érint az a tény, hogy az ilyen vallási tételeket, mint: „mi mindnyájan testvérek vagyunk", vagy „szeressük ellenségeinket is" — kigúnyolják és csúfot üznek belőlük. Az iskolák, még a főiskolák is — Oroszországban nem a szabad kutatás intézetei, hanem hitvallási iskolák, t. i. a materiálizmus hitvallásának iskolái. Ez természetesen veszedelmes dolog azokra a tanárokra és tanítókra nézve, akik más lelkületűek, különösen, ha hozzáveszszük azt is, hogy a tanító fizetését a felsőbbség az elért eredmény szerint emelheti, vagy csökkentheti.

Mind a tanítók, mind az orvosok közt Oroszországban a nők vannak túlsúlyban. A leningrádi tanítóképző intézet növendékeinek 60%-a nő. Egyáltalán fel-

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON

tűnő, hogy Oroszországban milyen sok nő tölt be vezető állást és milyen sok nő végez súlyos testi munkát. A fiúk és a leányok képzésében nincs semmi különbség. Varrásra, háztartástanra és gyermekápolásra nem tanítják a leányokat. De ha a gondozatlan munkáslakásokat nézzük, éppen az említett tantárgyak tanításának érezzük szükségét. A lakás elhanyagolása összefügg azzal is, hogy az asszonyokat túlterhelik a munkával. Mert Oroszországban mind a férfi, mind a nő, az otthontól távol, munkahelyén tölti idejét.

A Szovjet azt az álláspontot képviseli, hogy a gyermeket lehetőleg korán el kell venni anyjától és a hivatalos nevelésnek kell átadni. Odessában van egy intézet (cikkíró ezt látta), ahol 96 épületben 1200 gyermeket 500 alkalmazott gondoz. Többször megkérdezték, hogy az orosz anya lelkileg hogyan veszi ezt az újítást, amelyet még csak egyes helyeken vittek keresztül? — Európának gyermekekben leggazdagabb népe az orosz. És az orosz anyák gyermekeiket nagy gyöngédséggel szeretik. Így a gyermekektől való elválás csak a szükség nyomása alatt lehetséges. A létminimumot, a szükséges kenyéradagot, csak akkor tudják megszerezni, ha mind a férfi, mind a nő kenyérkereső munkát végez. Ehhez járul még a nagy lakásinség. Így még örülni kell, ha a gyermeket valahol sikerül elhelyezni.

Kiábrándítólag hatott a német pedagógusokra az a körülmény, hogy a nyári szünet miatt egyetlen iskolának a munkáját se láthatták.

Meglátogattak Charkow közelében egy intézetet, ahová elhagyott gyermekeket gyűjtöttek össze. Az intézetben fiúk és leányok vannak elhelyezve, akik a közeli fúrógépgyárban dolgoznak. Az állam az otthonnak nem fizet, az ifjúság gyári munkájából tartja fenn magát. Ebben az érdekes intézetben látszólag minden igen jól ment, holott a csoport vezetőjének — aki maga is itt nőtt fel — az állítása szerint egyetlen pedagógus nincs a gyermekek mellett. Ezt a hiányt bizonyos mértékig a gyárban dolgozó mesterek pótolják. Az otthon bejáratánál egy fiú állt, feltűzött szuronyú oldalfegyverrel, egy másik helyen egy leány, szintén fegyverrel. Ellenőrzésül a szuronyra tűz fel mindenki egy papirost, amelyre a nevét írta. A fiatalság itt — úgy látszik — katonai fegyelmet tart fönn.

A moszkvai kultúrparkban megtekintették a gyermekek osztályát. Azt mondották, hogy a gyermekeknek éppen most mutatják be a technika vívmányait. De mi volt ez? — Tankok! A tolmács azt mondta: A gyermekeknek meg kell tanulni, hogy hogyan védjék a hazát.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy Oroszország nem békés jövőre készül. Erről tanuskodott egy mozielőadás is Leningrádban, amely a háború borzalmait mutatta be, viszont ezzel végződött: „Az ellenség a határon van, tehát fegyverben kell állnunk."

Oroszország egyáltalán nincs népoktatás tekintetében se azon a fokon, amelyet a propaganda hirdet. Ez érthető is, nemcsak azért, mert Oroszország az utolsó 100 év alatt elmaradt a nyugat közművelődésétől, hanem azért, mert diktatúra és kíméletlen erőszak uralkodik. A haladás pedig feltétlenül megkívánja a protestántizmus vívmányának: a szabad kutatás elvének tiszteletben tartását.

Széchenyi György érsek, Kollonics barátja, az ellenreformáció vezérharcosa.

Mostanában, a Széchenyi-tanulmányok során, sok szó esik a nagy Széchenyi őseiről. Hegedüs Loránt a sokat vitatott kiváló regényében egymás mellett közli Széchenyi György esztergomi érsek és gróf Széchenyi István arcképét. Az érsek arcképe Fraknói Vilmos művéből is eléggé ismeretes. Zord arcvonások, az erély, sőt erőszak rí ki a bajuszos, szakállas prímás ábrázatából. A szelídségnek, jóságnak, a lelki finomságnak ugyan semmi nyoma sincs ezen az arcon. Hegedüs úgy jellemzi az első Széchenyieket, mint a magyar „ősparaszt" típusát. Az érsek atyja, Széchenyi Szabó Márton még földmívelő jobbágy volt s ifjúkorában fia, György is még törte az ugart. Élete fogytáig földszerzés volt az ősvágya. A nemesi levelet 1629-ben Pázmány Péter szerezte meg számára. Ebben benne van: „Statu et conditione ignobili." Későn kezdte a teológiát (33 éves korában) és korán végezte Bécsben, mint hirhedt kor- és munkatársa, Kollonics Lipót, aki előbb katona, máltai lovag volt.

Hegedüs Széchenyi érsek néhány erőszakos fellépését írja le jellemzésül. Fraknói Vilmos is közli, miként lett a család gazdagságának megalapítója. Még a családi és magánéletben is „zord és kíméletlen" volt. (Széchenyi F. életr. 26. l.) Valóságos Mathuzsálemmé lett a főpapok között. 103 évet élt. (1592—1695.) Volt sellyei plébános, esztergomi kanonok Pázmány mellett, csanádi, pécsi, veszprémi, győri püspök, kalocsai s végül esztergomi érsek. Magasztalják egyházi alapítványait. Aki hetven évig élvezett főpapi jövedelmeket és se fia, se lánya, se felesége nem volt, az bizony egyházi célra is adhatott! Élete végéig százezreket kölcsönzött a császárnak és konfiskált uradalmakat kapott érte. Kollonics kamarai elnök, ha megszorult, tőle kérte a pénzt. Egyik jószágot a másik után vásárolta. Rokonaira óriási vagyont hagyott.

Aki egyháztörténetünk lapjait forgatja, az sokszor bukkan Széchenyi György püspök és érsek nevére s olyan tulajdonságát is megismeri, melyet nem a magyar „ősparasztságból" örökölt, hanem idegen talajból, Bécsből és Rómából plántáltak bele. Facta loquuntur.

I. A győri és az erdélyi eset.

Győri egyházunk történetét kutatva, a Nemzeti Múzeum Quart. Lat. 1185. számú kéziratában Széchenyi akkori püspöknek olyan szavait találtam feljegyezve, hogy szinte kételkedtem: még abban a korban is (XIV. Lajos, I. Lipót) művelt magyar ember mondhat-e ilyent a maga fajtájáról, maga véréről, aki szintén szellemi munkás, magyar lelkész, tanító. De meg kellett győződnöm, hogy bizony mondta, hiteles helyen is megírták ezt. A vakbuzgóság és vallásgyűlölet elfojtotta benne a hazafiúságot és emberies érzést. A dunántúli evangélikus egyházkerület jegyzőkönyve II. kötetének 495. lapjára Perenynyei Bálint egyházi jegyző sajátkezűleg írta latin nyelven az üldöztetések sorozatába a következőket:

‚Győr, 1671. Aug. 4-én. Széchenyi György kalocsai érsek (és győri püspök) parancsára ennek szolgái révfalui hajdúkkal és őfelsége győri muskétásaival annak a háznak és udvar-

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON.

nak kapuit, melyet az evangélikusoknak vallásgyakorlatuk helyéül adtak, s melyet körülbelül 24 év óta békésen bírtak, fejszékkel erőszakosan betörték és szétvagdalták. Az evangélikus lelkészeket, Bognár György ágostai hitvallású és N. N. (Komáromi Sűlye István) helvét hitvallásút és mindkét iskolának rektorait, a mi iskolánkét, Aáchs Mihály, kezeiknél fogva megragadván, az érseknek szolgái előbb az érseki udvarba vezették, akiket meglátván, maga az érsek az ablakból kiáltott ki e szavakkal: „Ne hozzátok ide az ebeket, hanem a pusztai kapura vigyétek ki!" (E szavak magyarul írva Más néven a fehérvári kapu volt ez, amelyen túl állott a vesztőhely.) És így a legnagyobb gyalázattal azon a kapun át, mely a pusztaságból a török hódoltságba vezet, kivezették és kiutasították a nevezett lelkészeket és tanítókat azzal a szigorú fenyegetéssel, hogy sehol a nevezett érsek egyházmegyéjében tartózkodni ne merészkedjenek, és meg ne próbálják."

Bognár György lelkész előbb Kőszegre, majd pedig a török hódoltságba menekült s Belgrádig eljutott. Aáchs Mihály pedig a kurucvilág költő-papja volt, jeles imakönyv- és énekíró. Nevét az irodalomtörténet őrzi. Mint nemescsói lelkész halt meg 1708-ban. Egy búcsúztatóját most fedeztük fel Erdélyi Pál gyűjteményében.

Ily módon folytatta Széchenyi érsek az üldözést másfelé is. A bejegyzés szerint Edvi Illés Gergely, akkori vásárosfalui lelkészt, aki 1671-ben Vicza nevű filiába sietett, az érsek emberei a lováról levonták s a kapuvári börtönbe hurcolták, megverték, majd a Rába vizébe is beledobták. Edvi Illés 1675. április 29-én Nápoly közelében vérhasban elgyengülve, a szamár hátáról lebukott és szörnyethalt. A kísérő katonák ruháját levonták és temetetlenül hagyták ott az úton. Képben is megörökítették. Malomsokon emléktábla hirdeti a vértanuságát.

De Széchenyi Györgynek már mint esztergomi kanonoknak, jóval korábban is volt egy másik nagy esete. Lórántffy Zsuzsánna, I. Rákóczy György fejedelem hitvese, a magyar nők eszményképe, 1642-ben „Mózes és a próféták" címen a református vallás igazságait bizonyító szentírásbeli helyeket adott ki Lukács 16, 29. versére utalva: „Vagyon Mózesük és prófétájuk, hallgassák azokat." (Gyulafehérvár, 4. r. 180 l.) Erre válaszolt névtelenül valamely durva lelkű papi ember „Nova Transsylvanica" (Erdélyi Újság) című mocskos gúnyirattal. A fejedelmi nőt nevének első szótagjáról előbb lónak, a férjét pedig kocsisnak nevezi. Majd pedig vérig sértő hasonlattal mondja: „Hajdan a frigyládát két ünő vonta a filiszteusok földéről Júdeába, most pedig egy tehén húzza ezt." Rákóczy iszonyú haragra gerjedt. Bogádi Andrást azonnal a császárhoz küldte, elégtételt, a szerző kinyomozását követelte. Tudni akarta, nincs-e Esterházy nádornak, vagy Lippay prímásnak része benne, de főként Rajky Gáspár jezsuitára gyanakodott. A lovagiatlan, sértő merényletet a római katolikusok is szégyenelték. Rákóczy főként a beteges, érzékeny felesége előtt titkolta a dolgot. Még saját papjának, Keresztúri Pálnak „Talio" című hasonló hangú válaszát is megsemmisítette: „Az typographus nyomtatását senki ne jelentse, aki életét szereti." Valósággal halálra kereste a mocskos irat szerzőjét, akinek szerencsére sikerült titokban maradni. Csak annyit tudtak meg, hogy Pozsonyban vagy Bécsben nyomatták. Illésy János levéltáros csak 250 év mulva, egy 1642. évi, a bécsi udvartól a prímáshoz intézett fogalmazványon fedezte fel, hogy a mű írója, a fejedelemasszony lovagiatlan támadója: Széchenyi György, esztergomi kanonok volt. (Illésy J. Nova Transs. Talio. M. Könyvszemle. 1891. 220 l.)

Ha Rákóczy megtudja, nejét féltő nagy haragjában könnyen határt szabhatott volna annak a 103 évre nyúlt hosszú életpályának, de titokban maradva, a mocskos gúnyirat is egyik lépcsője lett a gyorsan emelkedő kanonoknak. Volt benne valami az „ősparasztiságból". Hegedüs Loránt jól nyomozta ki.

D. Payr Sándor.

A svéd diakóniaszervezet.

(Az Országos Luther-szövetség figyelmébe.)

Meggyőződésem, hogy az Országos Lutherszövetség vezetősége állandó, éber figyelemmel kutatja az útat, melyen kitűzött célját, evangélikus egyházunk hathatós megsegítését, mindjobban elérhetné. Önálló elmélkedés helyett e sorokban bemutatni óhajtom rövid tájékoztatóban a svéd evangélikus egyházban annyi áldást teremtett diakóniaszervezetet, — (Svenska Kyrkans Diakonistyrelse) — nem azért, hogy másoljunk, hanem azért, hogy e gazdag munkásság fölött elgondolkozzunk.

Mi a svéd diakóniaszervezet?

Központi tanácsadó az önkéntes egyházi munka irányítására, azzal a céllal, hogy gazdagabban bontakozó gyülekezeti élet és keresztyén szeretetmunka fejlesztésén munkálkodjék. (Alapszabályok 1. pontja.)

Tanácsadószerve az egyháznak. Elnöke a mindenkori érsek, többi tagját pedig lelkészekből és világiakból egyenlő számban az egyetemes gyülés választja. Ezidőszerint 6 tagja van, 4 póttaggal. 1910-ben alakúlt. Számadásait az állam vizsgálja fölül, évi munkásságáról pedig az egyetemes gyülésnek számol be.

Alapszabályai részletkérdésekkel nem foglalkoznak. A szervezet maga keresi a legjobb útat, amelyen az egyház érdekeit szolgáló intézménnyé lehet minden kerületben, annak minden gyülekezetében.

Ennek a diakóniaszervezetnek rövid története fényesen bebizonyította már, hogy mily nagy érték a munkája, mit ér az, ha egynéhány hozzáértő egyházi és világi ember teljes búzgóságát szenteli oda olyan feladatoknak, melyek fontosságát mindenki hajlandó beismerni, de amely munkára sem megbízatást nem kapott, sem személyes elhivatást nem érez minden ember.

Hogyan dolgozik a diakóniaszervezet?

Ha működésének külső formáit nézzük, úgy a következők adják meg a választ a kérdésre:

1. A szervezet rendes gyülései által. Évenként 5 rendes gyülés van, folyó ügyek megtárgyalására.

2. Dolgozik a szakosztályok útján. Ilyenek: Irodalmi, gyülekezeti, szociális, gazdasági és egyházművészeti szakosztály. Ezek irányítóit a diakóniaszervezet a bel- és kültagokból válogatja ki.

3. Dolgozik központi hivatala által. Itt fut össze minden hivatalos munka szála és itt adnak fölvilágosítást és tanácsot a gyülekezeti munka, a jótékonykodás megszervezésére.

4. Dolgozik titkárai útján. Jelenleg 4 utazótitkára van. Lelkészemberek. Van 2 női ifjúsági titkára, cserkészvezetője, egyházi énekirányítója, és jegyzője, akik az igazgatóság utasítása szerint tartoznak elvégezni munkájukat.

Ha a diakóniaszervezet működésének belső tartalmát nézzük, úgy röviden a következőkben lehet tevékenységét egybefoglalni:

1. Az eredményes egyházi munka érdekében célirányos eszközökről gondoskodik. Igy pld. foglalkozik könyvkiadással. Megalapította a hihetetlen módon fölvirúlt Diakóniaszervezet Könyvkiadó R.-T.-t. — Van egyházművészeti szerve, melynek állandó kiállítása van a fővárosban, itt készítenek templomberendezéseket. Egyházi lapokat ad ki. Egy hetilapot, (Församlingsbladet), egy ifjúsági lapot (Sveriges Ungdom) és egy gyermekújságot. (Sveriges Barn.) Van külön lapja a betegek részére. (Ljus och Kraft — Fény és Erő.) Diakóniai, szociális kérdésekkel foglalkozó, valamint jó szépirodalomból álló kölcsönkönyvtára van. Kb. 100 vetítőképsorozata, van. Kész programot bocsát ki a gyülekezeti esték és ifjúsági esték tartására és az ehhez szükséges irodalmat is adja.

2. Dolgozik azáltal, hogy tanfolyamokat és összejöveteleket rendez. Tájékoztató tanfolyamokat a gyermekek és ifjak közt végezhető eredményes egyházi munkáról. Felnőtt fiúk tanfolyamát. Tanítók és tanítónők részére teológiai-pedagógiai tanfolyamokat. Vasárnapi iskolai és ifjúsági vezetői összejöveteleket. Betegápoló tanfolyamot. Egyházművészet ismertető tanfolyamot. Természetesen a diakóniaszervezet munkásai nagy tapasztalataikat kívülálló körökben is ismertetik.

3. Dolgozik a diakóniaszervezet titkárainak prédikációs és előadómunkássága útján a különböző kerületek különböző gyülekezeteiben.

4. Megalapította a Svéd Egyház Önkéntes Épitőalapját, — ezidőszerint 280.000 sv. korona tőkével, — ez kamatmentes kölcsönöket folyósít olyan templomok, kápolnák, gyülekezeti otthonok, stb. építésére, melyek csak önkéntes adományok útján létesíthetők.

5. A lelkészhiány enyhítésére teológusoknak tanulmánysegélyt nyújt.

6. Anyagilag támogat más egyházi mozgalmakat: ifjúsági tanfolyamokat, tengerészmissziót, stb. És erkölcsi súlyával támogat minden jószándékú megmozdúlást, melynek előbbrejutásához szükséges a meleg fölkarolás.

7. Alapítványokat, adományokat kezel, egyházi célra tett végrendelkezéseket közvetít, stb.

8. Megalapította és fönntartja a világiakat egyházi munkára képesítő iskoláját, melynek megmérhetetlen a jelentősége a svéd egyház jövőjére.

9. Általában figyeli az egyházi élet fejlődését, a fölmerülő kívánságokat, hogy minden végen segíthessen, sohasem uralkodó vággyal, hanem mindig a szolgálat lelkével.

Miből tartja fönn magát a diakóniaszervezet?

Bérmentes póstai levelezés jogán kívül semmi vagyona. Adományokból és templomi gyüjtésekből tartja fönn magát. Az országos hálaadóünnep offertóriuma az övé. Ő kapja az ifjúsági munkára és az épitő-alapra egy-egy vasárnapnak az offertóriumát. Az ifjúsági offertórium rendszerint újév napján tartatik meg. Ilyen úton is annyi az önkéntes támogatás, hogy évi 150.000 sv. koronás költségvetéssel dolgozik.

*

Ennyit óhajtottam ismertetésül elmondani. Csak annyit jelzek még, hogy a svéd diakóniaszervezetben lüktető szép és gazdag életet így betükkel nem lehet megrajzolni.

Ha jól elgondolkozunk ezeken a dolgokon, meg kell állapítanunk, hogy a mi kis egyházunkban is sok minden megvan a föntebb ismertetett munkából. Csak nagyon széthulló s éppen ezért erőtelen. Könyvkiadással Luther Társaságunk foglalkozik, nemes készséggel; de sokszor leküzdhetetlen nehézségek között. Van az Orsz. Lutherszövetségnek hetilapja, ez az újság az: „Evangélikus Élet". Van egy elég jó ifjúsági lapunk: „Ifjú Évek" címen. De mindezek elhagyatottságukban meglehetősen nehezen tudnak megküzdeni a viszonyokkal. Ha az Országos Lutherszövetségben mindezeket egyesíteni lehetne, egymást támogatnák. — Ami a svéd diakóniaszervezetben a legfontosabb, az a 4 utazó lelkész-titkár munkássága. Ebben a tekintetben mi még előnyösebb helyzetben is lehetnénk. Svédországban az utazó-titkároknak olyan távolságokat kell megtenniök, mint a Balkán-félsziget alsó csúcsa és a Balti államok közötti distancia és csak négyen vannak. Nálunk sokkal kisebb távolságokra be lehetne állítani az egyetemes és a négy kerületi missziós-lelkészt. Munkábaállításuk külön kiadást nem jelentene, utazásukat és talán levelezésüket is, költségmentessé lehetne tenni. Igy e munkánál kiadásoktól nem kellene félni. — Hogy evangélikus egyházunknak ilyen fajta munkára sürgősen szüksége van, az nem is lehet kétséges.

Wolf Lajos.

FIGYELŐ.

A Pesti Hírlap április 25-iki száma ismerteti Fejér vármegye közgyűlésének lefolyását és közli Szabó Jenő c. kanonoknak a *katolikusokat ért sérelmek* miatt tett felszólalását, valamint az alispánnak azonnal — a tett megtorló lépéseket bejelentő — válaszát.

Nem ismerjük a szóban forgó sérelmeket és így azokhoz nem is szólhatunk. Csak a megtorlás gyorsasága és mértéke lep meg bennünket. Elgondolkozunk: mi lehetett az, amiért azt a református papot vád alá helyezték. Eszünkbe jutott, hogy a közigazgatás és kormányhatalom egyáltalában nem sietett és ma sem siet eljárást indítani, avagy megtorló intézkedést alkalmazni azon katolikus lelkész ellen, aki a „Ne temere" kezdetű bulla alapján a vegyes házasságot ágyasságnak hírdeti és a protestánsok házasságát meg nem kötöttnek mondja. Ezek a tanítások pedig felfogásunk szerint kihatásukra való figyelemmel feltétlenül sértőbbek úgy az államhatalomra, mint a protestánsokra, mint aminőket a hivatolt hirlapi közlemény sejttet. *bv.*

*

Arcul ütöttek a váci vonaton egy szerzetest. Nem fontos, mi váltotta ki ezt az inzultust. A cselekedet maga annyira megdöbbentő, annyira egyedülálló és annyira jellemző korunkra és a mai ember jó ízlést és minden tekintélyt hányiveti módon sértő gondolkozására, hogy ellene nekünk is föl kell emelnünk tiltakozó szavunkat. Hol a hiba? A gyermekszobában, a családi hajlékban, az iskolában, vagy a társadalomban, vagy mind valamennyiben

együtt, hogy ez a mai krakélertempó már a papi palástot sem kíméli? Ez az eset bocsánatkéréssel nem találhat befejezést. Konzekvenciák levonása az egész vonalon elkerülhetetlen. Igaza van egy napilapnak, az inzultáló önmagát ütötte pofon. De pofon ütötte az egész mai gondolkozást is.

HIREK.

HÚSVÉT UTÁNI HARMADIK VASÁRNAP.

János 16, 16—23.

Bánatot és szomorúságot hírdet a Megváltó öveinek, mert mint áldozati bárány fölmegy a megáldoztatás hegyére, hogy a világ üdvéért meghaljon. De így kell ennek lennie. Szükséges ez a szomorúság, hogy növekedjenek a Krisztusban és az igazi örömöt megismerjék. Kis gyermeket kereszteltem a napokban. Az édesanya boldogan figyelte az ágyból az aktust. Kérdésemre, hogy érzi magát, azt felelte, hogy irtózatos kínokat állt ki, mert nehéz komplikációk előzték meg az új élet megjövetelét. Most is gyönge és erőtelen még, de nem érez mást, csak örömöt. Vajha az Isten annyi boldogságot adna kis fiának, amennyi boldogság most az ő szívében van. Íme, a tanítványok, Krisztus minden igaz tanítványainak esete. Amíg annak szükségességét fel nem ismerik, hogy Jézusnak halálra kellett adatnia, hogy nyomában nekik is szenvedniök kell, szomorúak és bánkódók. De amikor Krisztus áldozata egész nagyságának jelentősége világossá lesz előttük, világossá az is, hogy csak szenvedés emelheti lelkeinket Istenhez, örömüket és nagy gyönyörűségüket senki többé el nem veheti.

— Az „Evangélikus Élet" szerkesztősége és kiadóhivatala leggyorsabban ezen a címen érhető el: „Evangélikus Élet", Budapest, 112. Postafiók: 9.

— A pesti magyar egyház évi közgyűlése. A pesti evangélikus magyar egyházközség április hó 30-án tartotta évi rendes közgyűlését Tolnay Kornél ny. Máv.-elnökigazgató, egyházközségi felügyelő és Kemény Lajos esperes, igazgató-lelkész elnöklésével. Tolnay Kornél megnyitója után Kemény Lajos terjesztette elő az egyházközség múltévi állapotáról kimerítő jelentését. Összefoglaló beszámolót nyujtott egyúttal arról a munkáról, amely a most lezáruló hatesztendős ciklusban a jelenlegi vezetőség alatt az egyházban folyt, mely idő alatt az egyházi élet minden vonatkozásában örvendetesen fejlődött. Tolnay Kornél és v. Sárkány Jenő II. felügyelő az új ciklusban nem óhajtván vezető állásukat megtartani, önzetlen és hűséges munkájukat Kemény Lajos igazgató-lelkész köszönte meg meleg szavakkal. Az egyházközségi közgyűlés az így megüresedett I. felügyelői állásra Tomcsányi V. Pált, ny. igazságügyminisztert, a II. felügyelői állásra pedig dr. Konkoly Elemért jelölte egyhangúlag. Ugyancsak ez a közgyűlés mondott köszönetet a pesti magyar és német közös egyház elnöki tisztségéről lemondó dr. Háberern J. Pál ny. egyetemi tanárnak s jelölte helyére egyhangúlag dr. Németh Ödön egyetemi tanárt, a közös egyház eddigi iskolai felügyelőjét.

— Hibaigazítás. Lapunk legutóbbi számának hírei közé két sajnálatos hiba csúszott. A „Házasság" című második közleményünk helyesen így hangzik: Blatniczky Pál és Horváth Irma május hó másodikán délután 6 órakor tartják esküvőjüket a budapest-fasori templomban. — A csömöri egyházközség jelölésével foglalkozó hírben Szlany Pál békéscsabai vallástanár helyett Szlovák Pál bakonycsernyei lelkész olvasandó. Szlany Pál az állásra nem pályázott.

— Segédlelkészáthelyezések. D. Kapi Béla püspök Rusznyák Ferenc s.-lelkészt Sopronból Bikácsra helyezte adminisztrátornak, helyére Novák Elek kőszegi s.-lelkész ment. Kőszegre Greifenstein Zoltán, Németországból hazatért segédlelkész helyeztetett.

— Konferenciák a csanád-csongrádi egyházmegyében. A csanádalberti-i egyházközség meghívására április 27-én Pitvaros, Ambrózfalva, Battonya és Csanádalberti egyházak presbiterei jöttek össze konferenciára, amelyet istentisztelet vezetett be. Előadók: Kárász Mihály és dr. Nikelszky Jenő egyházfelügyelők és Benkóczy Dániel battonyai lelkész voltak. A konferencia nagy érdeklődés és hasznos viták között folyt le. A konferencia tárgya a presbiteri munka volt. — Máj. 6-án a szegedi Egyetemi Luther Szövetség zárja belmissziói munkaévét, amikor is dr. Gerlei Ferenc egyetemi tanársegéd, és dr. Kiss Ferenc egyetemi orvosprofesszor tartanak evangélizációs előadásokat. Előbbi „Szentírás az egyetemi ifjúság életében" címmel, utóbbi „Az emberi felelősség az Ige fényében" címmel. Az evangélizációs előadás után a lelkész szolgáltatja ki az egyetemi ifjúságnak az Urvacsorát. — Május 7-én Makó, Szentes, Szeged, Hódmezővásárhely, Tiszaföldvár evangélikus leányai részére lesz leánykonferencia Hódmezővásárhelyen. Előadók: Orvos Emmi diakonisza (Mária szolgálata), Mondok Amália, a szegedi Egyetemi Luther Szövetség alelnöke (Márta szolgálata) és Turcsányi Márta tanárjelölt (Mire kötelez bennünket a konfirmációi fogadalom).

— Evangélikus tanítók értekezlete. Nagykanizsáról jelentik: A somogymegyei és zalamegyei evangélikus tanítók kétnapos értekezletét Nagy Lajos esperes áhítata vezette be. D. Kapi Béla püspök az evangélikus népiskola hivatásáról és felelősségéről és a népiskolai vallásoktatás fokozatairól és egységéről, az evangélikus tanítók egyháztársadalmi munkájáról és az evangélikus tanítók egyéniségéről tartott előadást. Fazekas János szentantalfai igazgató vasárnapi iskolai tanítást mutatott be. Mesterházy Sándor somogymegyei egyházmegyei esperes és Németh István porrogi igazgató tartott még előadást. Az értekezlet végeztével dr. Kapi Béla püspök záróáhítatot mondott, majd Urvacsorát osztott.

— Kerületi lelkészértekezlet. A tiszai egyházkerület lelkészei április hó 26.—27. napjain gyültek össze Abaújszántón tavaszi lelkészi konferenciájukra. 26-án vallásos estély volt a templomban, amelyen a helyi közreműködőkön kívül Tóth József, dr. Domján Elek és Marcsek János szolgáltak. Kiemelkedő volt dr. Domján Elek előadása, amelyben a keleti népeknek az örökéletben való hitét ismertette. Másnap Marcsek János a liturgia egységesítéséről tartott előadást, amelyben ismertette a mozgalom különböző irányait, végül bemutatta a deáktéri templomban próbaképen bevezetett liturgikus istentiszteletet, amelyet kiinduló pontnak elfogad, hiszen ennek keretében szépen érvényesíthetők még a kívánságok. Ez a kérdés további megvitatásra az őszi értekezlet elé kerül. Pass László a belmisszió irányelveiről, céljáról, ágairól tartott előadást, amely feltárta a különböző helyeken megvalósítható munkaágakat. Az elnök a nyugdíjintézet tagdíjjárulékainak a leszállításáról terjesztett elő javaslatot, mely az egyetemes lelkészértekezlet elé is fog kerülni. Kedves vendége volt az értekezletnek dr. Zelenka Lajos kerületi felügyelő, akit az elnök és a tagok melegen üdvözöltek tízéves kerületi felügyelői jubileuma alkalmából.

— Az egyetemes lelkészválasztási szabályrendelet, mint az egyetemes egyház kiadványa a napokban jelent meg nyomtatásban. 1933 július 1-ével lép érvénybe.

ÉV. THEOLÓGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON

— **A Budai Luther Szövetséget** a belügyminiszter feloszlatta. A feloszlató belügyminiszteri végzés szerint a szövetség alapszabályellenesen működött.

— **A Szarvasi Öregdiákok Szövetségének Székács József-emlékünnepe.** A Szarvasi Öregdiákok Szövetsége folyó évi május hó 6-án, szombaton este 8 órai kezdettel a „Magyar Világ" vendéglő különtermében (V., Vilmos császár-út 68.) a rendes havi összejövetel keretein belül a szarvasi főgimnázium volt kiváló tanulóinak emlékciklusában Székács Józsefről, a kiváló egyházférfiúról és költőről emlékezik meg. A megnyitót dr. Raffay Sándor püspök, az emlékbeszédet dr. Benkő István tanár tartja.

— **Az Egyetemi Luther Szövetség** május 3-án délután 7 órakor vitaestet tartott az Egyetemes Evang. Egyház székházában, amelyen dr. Gaudy László hitoktatási igazgató „A keresztyénség újjászületése" címen tartott előadást.

— **Sajtóvasárnap Győrött.** A győri egyház április 30-án, a sajtóvasárnapon, délután nagy műsoros ünnepet rendezett a templomban. Turóczy Zoltán és Szabó József lelkészek imádkoztak, Szántó Róbert az egyházi sajtóról, a sajtó támogatásának szükségességéről és a sajtó munkásainak felelősségéről tartott előadást, Fodor Kálmán művészi orgonajátékkal gyönyörködtette az egybegyülteket és az egyházi énekkar ugyancsak Fodor karnagy vezényletével egy Králik és egy Kirchner szerzeményt adott elő.

— **A Kispesti Evangélikus Ifjúsági Egyesület** rendezésében május hó 7-én délután fél 5 órai kezdettel a Szent Imre herceg-úti Polgári Leányiskolában nyitja meg dr. Molnár József polgármester Korschelt Miklós autódidakta kiállító művész gyűjteményes képkiállítását és a Kispesti Evangélikus Ifjúsági Egyesület által rendezendő előadást, melyen színre kerül a „Piros ruhás hölgy" című vígjáték.

— **Miskolcon elkobozták a Református Egyházi Értesítőt.** A miskolci reformátusok lapját, a Református Egyházi Értesítőt, valamint Szabó István miskolci ref. lelkésznek, a Szent Jobb történetéről írott könyvét a vizsgálóbíró elkobozta. Mindkét esetben hitfelekezet elleni izgatást és a magyar nemzet megbecsülése elleni vétséget látott fennforogni. A lapot is Szabó Istvánnak, a Szent Jobbról írott közleménye miatt foglalta le. Ez a lapnak husvéti száma volt, amelyben az összes magyar református püspökök egy-egy husvéti cikke jelent meg. A miskolci reformátusok nagy felháborodással tárgyalják ezt az esetet és védelemért a vádtanácshoz és memorandum formájában a miniszterelnökhöz fordulnak. — Mi ez? A Töreky-ítélet hatása? Ha ezeket a dolgokat komolyan vennék minden vonalon, évtizedek óta a katolikus magyar sajtó minden példányát lefoglalhatták volna. De hát úgy látszik, még mindig nem tanulták meg az egyenlő mértékkel való mérést!

— **Uj egyházfelügyelő.** Sztranyavszky Sándornak, a Nemzeti Egység Pártja elnökének lemondásával megüresedett egyházfelügyelői tisztségre a hétezer lelket számláló pesterzsébeti gyülekezet Klenner József ipariskolai igazgatót választotta meg.

— **Lelkészválasztás.** A téti egyházközség ápr. 23-án egyhangúan Lukácsy Dezső eddigi adminisztrátort választotta meg lelkészének.

— **Lelkészavatás.** D. Kapi Béla püspök a pápai lelkészkörzeti konferencia alkalmával, április 20-án, Pápán avatta lelkészekké Nagy Gábor és Kádár Gyula végzett teológusokat.

— **Az olaszországi valdensiek egyháza** kimondta, hogy 14 évi egyhelyben töltött szolgálat után valamennyi prédikátor helyet cserél, hacsak a gyülekezet tagjainak négyötöde nem ragaszkodik a lelkész visszatartásához.

— **A japán császári egyetem kitüntetett egy evangélikus teológiai tanárt.** A japán császári egyetem 1933 január 2-án doktori címmel tüntette ki S. Sato evang. teológiai tanárt. E kitüntetés a szenzáció erejével hat, mert ez az első alkalom, hogy keresztyén tudós a császári egyetemen doktori címet kapott. Dr. Sato doktori címét Luther Mártonról írt számos tanulmányáért kapta.

— **Értesítés.** A lelkészi hivatalokat ezúton értesítem, hogy a tavalyi (egyszerűbb és színes) konfirmációi „fogadalmi lapok" teljesen elfogytak. Az idén csak arany nyomással készültek. Ára 15 fillér, 10 darab rendelésnél 12 fillér és a postaköltség. Esetleges kérdezősködések esetén válaszbélyeg melléklését kéri özv. Stefezius Istvánné, Budapest, I., Bercsényi-utca 12., IV. emelet, 13.

KÉRELEM!

Az 1800 ev. lelket számláló csabacsüdi missziós egyház 6 évi szívós küzdelem és erőfeszítés után imaház és paplak építéséhez kezdett a mult év elején, hogy ezzel megvesse alapját anyaegyházzá való alakulásának. A mult év katasztrófális terméseredménye, valamint a terményárak alacsonysága azonban a szépen megindult munka folytatását lehetetlenné tette.

Csabacsüd egy újonnan alakult község, melyben maga a politikai alakulat is a kezdet nehézségeivel küzködik, éppen a fentvázolt gazdasági okok folytán. Minden tiszteletet, megbecsülést és támogatást megérdemel tehát a lakosság — hithűség és egyházszeretetét bizonyító — azon erőfeszítése, mely a politikai alakulás nehézségei s a gazdasági válság minden kényszerítő szorítása ellenére is, kétségbeesett erőfeszítéssel küzdött és dolgozott az imaház és paplak felépítésén. A gazdasági krizis végül mégis győzött a hívek kitartásán, s ma az a helyzet, hogy az építkezés a mult év őszén félbe maradt, mert a befejezéshez szükséges cca 1000 pengöt a hívek már semmi módon nem voltak képesek előteremteni.

Kérve kérünk minden megértő ev. lelket, hogy tehetségéhez mérten, ha csak fillérekkel is, járuljon hozzá ezen hiányzó összeg előteremtéséhez s ezzel szerezze meg a sokat küzdött és szenvedett új egyháznak azt a lelki örömet, hogy az építkezés befejezése révén saját imaházában köszönhesse meg imájába foglalva a jószívű adakozók könyörületességét.

Az adományok a csabacsüdi ev. egyház gondnoki hivatalához küldendők.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Lelkészeknek. A Belügyi Közlöny 1903. évfolyama 454. lapján a 82,897. B. M. számú rendelet szerint, ha külföldi nő magyar állampolgárhoz megy feleségül, a házasfelek születendő gyermekeik vallására vonatkozólag a törvényes hivatalos fórumok bármelyikénél érvényes megegyezést köthetnek. — **Istentiszteleteink reformjához.** Az ilyen hangú közleményeknek nincs helyük lapunkban. A jelen számban D. Raffay Sándor tollából különben is cikksorozat indul, amely a liturgia történeti és más vonatkozásait óhajtja tisztázni. — **Érdeklődő.** Olyan cikkekről, amelyek alatt szignálás, vagy aláírás nincs, nem lehet azt mondani, hogy névtelenül jelentek meg. E közleményekért helyt áll maga a szerkesztő.

A szerkesztésért felelős: SZÁNTÓ RÓBERT | A kiadásért felelős: Dr. FRITZ LÁSZLÓ

SZERKESZTŐSÉG TELEFONSZÁMA: 59-2-01

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA: 1,228

BP. SZÉKESFŐV. KÖZSÉGI TAKARÉKPT. CSEKKSZÁMLÁJA).

Nyomatott ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában, Budapest, V., Csáky-utca 10. 78356

I. évfolyam. 1933. május 14. 16. szám.

EVANGÉLIKUS ÉLET

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, I., LENKE-ÚT 56. Kiadja: AZ ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG.

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap. ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő.

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON.

MÁS SZEMMEL.

Valami nagyon ránehezedett a lelkekre. Csúnya-sötét viharfelhő talán, vagy feketeszárnyú nagy vészmadár, mely eltakarja a ragyogó napfényt?

Egyre több és több oldalról hangzik fel a rosszat-várók, rosszat-látók vészkiáltása. Néhányan már temetési énekbe is fogtak, mások a halálharang kötelébe kapaszkodnak, hogy idejében megkongathassák. Temetésre, nagy temetésre készülnek. És a nagy halott, a mérsékeltebbek szerint még csak nagy haldokló: a keresztyénség, a Krisztus nyája.

Egyházi lapokban és szószéken egészen megszokottá vált már a sötét jövendölés. Komoly emberek, vezető egyházi férfiak tollából olyan sötéten folyik a tinta, olyan vészesen hangzik a szó, mintha gyászjelentést írnának, mintha halotti beszédet tartanának. Sorozatosan vetik fel a kérdést: Miért hanyatlunk el? Mit értenek az elhanyatlás alatt? A véget? A halált? Mert így még a kérdés felvetése is vétkes kishitűség.

Akinek látó szeme van, az tisztában van egyházunk helyzetével. Tudja, hogy a keresztyénség általában, de különlegesen a mi magyar evangélikus Sionunk is komoly élet-halál harcot vív. Nem áltatja magát felesleges képzelgésekkel sem a jelent, sem a közel jövőt illetően. Látjuk azt a hatalmas áramlatot, amely egyre dagadó hullámaival a keresztyénség ellen berzenkedik. Tudjuk azt is, hogy magyar evangélikus egyházunk partjait szakgatja a klerikálizmusnak, ultramontanizmusnak, vagy akármi másnak nevezett akció.

De hát elég ok-e ez arra, hogy még az evangélium hírdetői is beálljanak a sirató asszonyok közé kezüket tördelni? Szabad-e nekünk kétségeskednünk? Szabad-e nekünk kishitüsködnünk, akik az Istenben való bizodalmat prédikáljuk? Milyen érzéssel áll az oltár elé az a lelkész, aki nem bízik igazságainak, — Isten igazságainak — győzelmében? Hogy magyarázza a háborgó tenger lecsendesítését az a lelkipásztor, aki a tanítványokkal együtt siránkozik: Ments meg minket, Uram, mert elveszünk!? Az istentelenség hatalma ijeszt? Hát nem láttunk Néró kertjében eleven szurokfáklyákat? Az ellentábor térfoglalása rémít? Hát nem láttunk még gályák padjain görnyedő magyar evangélikus lelkészeket? És mégsem hanyatlottunk el. Mégsem vetette fel közülük egyik sem azt a kérdést, még lelke mélyén sem, amelyet valaki a multkoriban egyházi lap hasábjára merészelt írni: Ne legyünk-e mindnyájan katolikusok?

Hagyjuk már egyszer abba a siránkozást. Üzzük szét a rémképeket, amelyek nyugtalanítólag meredeznek elénk és az Istenben való bizodalom kőszikláján kiállva, az Isten igazságainak győzedelmében való hittel felövezve magunkat, a biztos siker reményében folytassuk munkánkat. Vagy . . . dobjuk félre a Bibliát, vessük le papi köntösünket és elmélkedjünk azon: „Van-e értelme annak, hogy életünket mindenáron fenn akarjuk tartani?" *rmg.*

A liturgia mint istentisztelet.

Kétségtelen, hogy a liturgia mint szolgálat és szolgáltatás, egyházi vonatkozásban az istentisztelet egészét jelenti. A liturgia maga az istentisztelet, mint gyülekezeti cselekmény.

A magányos hívő otthoni istentisztelete ettől szorosan elkülönítendő. Mikor Jézus azt mondja: *Te pedig, mikor imádkozol, menj be a te magányos szobádba s bezárva az ajtódat imádkozzál a te Atyádhoz...* (Mt. 6, 6), akkor a képmutatók szokásától akarja elvonni a maga híveit, de nem az istentisztelet módját, vagy formáját akarja megszabni. A nyilvános, gyülekezeti istentisztelettől Jézus sem ezzel a meghagyásával, sem más rendelkezésével nem vonta el tanítványait. Sőt maga is búzgón vett részt azokban (Ján. 18, 20).

A tanítványok Jézus halála után is a zsinagóga és a templom közösségében maradtak ugyan, de külön is tartottak összejöveteleket. Itt alakult ki a sajátos keresztyén istentiszteleti forma, amelynek legelső és legfőbb tényezője volt a kenyér megtörése és az agapé, a szeretetlakoma elköltése (Csel. 2, 46).

Pál apostol a Kor. I. 11. és 12-ben nagyjából vázolja a gyülekezeti istentisztelet liturgikus, vagyis szolgáltatott elemeit. Itt is az úrvacsorázás áll a középpontban. A következő szakaszban azonban már egyebekről is van szó és itt a beszéd lép a vezető tényezők sorába. De az Istentől adott kegyadományok mindegyike a gyülekezetben érvényesül, mert abba akarta azokat elhelyezni az Isten (Kor. I. 12, 28). Ugyanezen levél 14. fejezete tovább vázolja a gyülekezeti istentisztelet szokásait. Imádságok, éneklések szőtték át és tették változatossá és ünnepélyessé az istentiszteletet (Kor. I. 14, 15. Róma 15, 9. Ef. 5, 19. Kol. 3, 16. Jak. 5, 13). Mindez az Ótestamentum népétől maradt Krisztus híveire (Zsolt. 118, 15 stb.), amint azt az utolsó vacsora történetéből is ismerjük (Mt. 26, 30).

A liturgia, vagyis a gyülekezeti istentisztelet tehát már az első híveknél változatos, színes, ünnepi megnyilatkozása volt a léleknek. Vezetője a liturgus volt. Az apostol elejtett szavaiból jogosan következtethetjük hogy kezdetben a vezető egy istentisztelet keretében is váltakozott, aszerint, amint valakinek éneke, vagy imádsága, vagy kijelentése, tehát prófétálni valója volt. Az istentisztelet állandó vezetői azonban csakhamar a presbiterek lettek. Köztük az episzkoposz, a felvigyázó, akinek bizonyosan azért nem volt szabad neofitának, vagyis újhívőnek lennie, hogy a liturgiát szabályosan el tudja látni. Mert az istentisztelet alaptörvényét az apostol ebben mondta ki: *Minden az illendőségnek és a rendnek megfelelően történjék* (Kor. I. 14, 40).

Hogy a liturgiában kezdettől fogva megmaradtak a zsidó istentiszteleti szertartások megszokott elemei, hogy később a pogány szokások is befúrakodtak, az természetes. Ahová az ember megy, oda nemcsak a ruháját viszi magával, hanem a gondolkodását és a szokásait is. De az egyéni keresztyén elemek maradtak a liturgia középpontjában: az úrvacsora és az íge. Minden egyéb elem ezeket emelte és szolgálta.

Pál apostol már az első korintusi levelében panaszkodik, hogy akadnak, akik a gyülekezeti összejöveteleket vallásos jelleméből kivetkőztetik, amennyiben a szeretetlakomát hivalkodásra és elkülönülésre használják fel (11, 17—22). A szeretetlakomát tehát a szoros értelemben vett liturgiától még az apostolok idejében elkülönítették.

A vértanú *Justinus* a második század közepén írt .I. Apológiája 65. részében azt írja, hogy a gyülekezetben (entha szünégmenoi eiszi) önmagukért és az egész világért imádkoztak, még pedig közösen (koinász eüchász). Ez imádság után testvérként megcsókolták egymást (allélúsz filémati aszpazometha paüszamenoi tón eüchón). Azután odavitték a liturgusnak (proesztóti tón adelfón) a kenyeret, a poharat a vízzel és a keverékkel s mikor az azt átvette, hosszasan imádkozott a Fiú és a Szentlélek nevében, hogy méltók lehessenek annak vételére. Az Ámen az egész gyülekezet mondta. Mikor az előljáró (proesztósz) az imádságot elvégezte és a nép elő volt készítve (epeüfémészantosz pantosz tú laú), a diakónusok mindenkinek kiosztották a kenyeret és a vizes bort (artú kai oinú kai hüdatosz).

A 67. részben *Justinus* így ír: „Az égi napról elnevezett napon a városok és a falvak lakói a közös helyen (epi to·aüto) összegyülekeznek és az apostolok emlékezéseit (apomnémoneümata, tehát még nem evangéliumok) és a próféták írásait olvassák, amíg az időből telik (mechrisz enchórei). Mikor az olvasó elhallgat, az előljáró intő és búzdító beszédet tart. Akkor mind összeállunk és imádkozunk s mint már fentebb mondtuk, az imádkozás végeztével kenyeret és vizes bort hoznak elő, mialatt az előljáró nagy búzgósággal (hoszé dünamisz aütó) fohászkodik, a nép pedig rámondja az ámen. Ezután jön a kiosztás (metalépszisz) mindenkinek, a meg nem jelenteknek pedig a diakónusok viszik el (kai toisz ú parúszi dia tón diakonón pempetai). Ennek végeztével gyűjtést tartottak az árvák, özvegyek, betegek, foglyok és vándorlók számára, szóval a szükséget szenvedők számára. Közös összejöveteleinket pedig vasárnapon tartjuk, mivel az az első nap, amelyen az Isten a sötétséget és a világosságot egymástól elkülönítve megteremtette a világot, a mi Megváltónk, Jézus Krisztus is ezen a napon támadt fel a halottakból."

Az úrvacsorai szertartás misévé fejlődése tekintetéből jellemző a 66. rész. „Ezt az eledelt

(trofé) nálunk hálaadásnak (= úrvacsorának, eücharisztia) nevezik, amelyben senki más nem részesülhet, csak aki igaznak vallja azt, amit róla tanítunk, aki tisztára mosakodott a bűnbocsánat és újjászületés fürdőjében és úgy él, amint azt a Krisztus meghagyta. Mert nem közönséges kenyérként és nem közönséges italként vesszük mi azt, hanem amint az Isten igéje által testetöltött Jézus Krisztusnak a mi üdvösségünkért teste és vére is volt, minket is úgy tanítottak, hogy a saját igéjének imádsága által megáldott eledel, amely a mi testünket és vérünket átváltozás útján táplálja (kata metabolén), a tulajdon testetöltött Jézusának teste és vére."

Justinusnál tehát már megvan a liturgia minden lényeges eleme. Ezek alapján fejlődött ki a harmadik században a *Diatagai tón hagión aposztolón dia Klementosz* liturgiája, amelynek menete a következő:

1. Psalmodia (=gyülekezeti ének). 2. Imádság. 3. Két ótest. és két újtest. részlet felolvasása, közben megfelelő énekekkel. 4. Igehirdetés, amelyet salutatio és antifona előzött meg. (Kor. II. 13, 13). 5. A katechuménok elbocsátása. 6. Litánia, melyre az volt a felhívás: „A hívők hajtsanak térdet, könyörögjünk Istenhez az ő Krisztusa által, hívjuk segítségül mindnyájan egyetemlegesen az Istent az ő Krisztusa által." 7. Kürie eleészon. 8. Békecsók, amelyre a diakónus így hívta fel a gyülekezetet: „Csókoljátok meg egymást a szeretet csókjával. A papok csókolják meg a püspököt, a nem papi férfiak (hoi laikoi andresz) a nem papokat, az asszonyok az asszonyokat." 9. Adományok összegyűjtése. 10. Salutatio után az úrvacsora bevezetése: praefatio. A püspök recitálva szólt: „Fel a szívekkel!" (Anó ton nún!) A gyülekezet felelt: „Fenn vannak az Úrnál!" Püspök: „Adjunk hálát az Úrnak!" A gyülekezet: „Méltó ez és igaz dolog!" Erre következett a praefatio hosszabb szakasza. 11. Sanctus és benedictus. 12. Úrvacsorai imádság. 13. Consecratio és epiklészisz. 14. Commemoratio. 15. Vétel előtti imádság, melyre Miatyánk-ot mondott a gyülekezet. 16. Sancta sanctis. 17. Doxologia. 18. Communio. 19. Hálaadás. 20. Áldás, elbocsátás.

Nyilvánvaló, hogy a liturgia az istentisztelet maga. Ma külön liturgikus és nem liturgikus istentiszteletről beszélünk, ami azt bizonyítja, hogy egészen helytelen úton járunk. Hogyan térhetünk vissza a helyes útra?

D. Raffay Sándor.

„Az igazi zsidók."

Az „Evangélikus Élet" 14. számában a fenti cím alatt foglalkozik azon sorozatos előadások elsejével, amelyeket Budapesten a katolikus egyház a zsidók evangélizálása érdekében indított meg. Aki ezen előadásoknak az előzetes bejelentését és az arról szóló tudósítást figyelemmel és elfogulatlanul elolvasta, amint azok a napilapokban megjelentek, annak alig lehetett az első gondolata más, mint hogy a római egyház erejének a tudatában olyan munkaterület megmunkálásához akar immár intenzíven hozzáfogni, amelyet eddig jórészt elhanyagolt. Mert, hogy a keresztyénségnek nagy feladata van a zsidósággal szemben, az bizonyos. Ez a feladat pedig az, hogy a zsidóságnak is mindig hozza az evangélium üdvösséges igéjét úgy, mint ahogy a keresztyén egyház elkötelezésben tudja magát minden pogány néppel szemben. A napjainkban annyira égetővé lett zsidókérdésnek egyetlen reális megoldása is csak akkor következhetik be, ha elérkezik a zsidók megtérésének már Pál apostol által is várva-várt ideje (Róm. 11.). Viszont minden olyan antiszemitizmus, amely akár erőszakos pogromok útján, akár gazdasági bojkottal — talán bízva valamely faj töretlen népi erejében — akarja a zsidókérdést megoldani, lehet, hogy felismerte a zsidóságból kiáramló fertőző betegségek veszedelmét, de semmiesetre sem hatolt le egész a probléma gyökeréig és még kevésbbé ismerte fel a kérdés megoldásához vezető helyes utat. Ha tehát a katolikus egyház a zsidóság misszionálására vállalkozik, akkor oly feladatnak a szolgálatába áll, amely egyetemes keresztyén feladat. Hiszen ne feledjük, hogy éppen evangélikus egyházunk is már régebben felismerte ugyanennek a feladatnak a fontosságát, — aminthogy Budapesten is van — persze kevesebb újságírói asszisztenciával dolgozó, de nem kevésbbé komoly — evangélikus zsidó-misszió.

Természetesen az a kérdés, hogy a római egyház hogyan fog hozzá ehhez a munkához. Bangha páter első ily irányú előadásáról a fentebb említett cikk írója, valamint G. L. — úgy értem soraikat — nincsenek azon véleményen, hogy az a siker útján járt volna. G. L. úgy ítél, „hogy amit Bangha elmondott, egy harmadéves protestáns teológus megfontoltabban mondotta volna el" és siet hozzátenni egy katolikus lelkész nyilatkozatát, amely szerint, „amit ez a jezsuita tanít, azt nagyon sok katolikus hívő és lelkész nem fogadja el".

A magam részéről ezt a megítélést nem tudom magamévá tenni és mivel úgy látom, hogy itt mélyebben járó dolgokról van szó, azért röviden igyekezem a helyzetet megvilágítani.

Bangha páternek az a nyilatkozata: „Valójában mi vagyunk az igazi zsidók", nagyon félreérthető, de aki figyelemmel olvasta a B. H. tudósítását, az megérthette, miről van szó. Az t. i., amit Bangha páter mondott, az őskeresztyénségbe, közelebbről az Ujtestamentomba nyúlik vissza. Mert amikor az első keresztyénség magát Jézus akaratából (Máté 16, 18.) a Szentlélek müvekép „egyház"-nak tudja, akkor már szóhasználatával is kifejezést ad annak, hogy a hitetlenné lett zsidósággal szemben ő az igazi Izráel. Mert az Ujszövetség által használt *„ekklészia"* szó a héber *„káhál"* fordítása akar lenni és ez a szó Izrael gyülekezetét, elsősorban az istentiszteletre összegyült gyülekezetet jelöli meg. Pál apostol ilyen értelemben nevezi Ábrahámot a keresztyének ősatyjának. (Róm. 4, 1.) A hitetlenné lett zsidóság most már csak „test szerint" származik Ábrahámtól, Ábrahámnak igazi magva viszont „az ígéretnek fiai", akik isteni választás alapján oltattak be, mint vadhajtások az igaz Izrael nemes olajfájába, míg a hitetlenné vált zsidóság onnét kivágatott (v. ö. Róm. 9, 6. kk. és 11, 17. kk.). Ezért „választott nemzetség, királyi papság, szent nép" a keresztyénség. (I. Pét. 2, 9., v. ö. II. Móz. 19, 6.) János evangélioma szerint ugyan ebben az értelemben mondja Jézus a hitetlenné lett zsidókat, bárha test szerint Ábrahámtól származnak, a Sátán fajzatának. (Ján. 8, 37—44.)

Bangha páter — persze nem valami szerencsés formulázásban, ha a B. H. tudósítása helytálló — a keresztyénségnek azt az ősi igényét állítja

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA

sorompóba, hogy a keresztyénség Istennek választott népe és ezért az ótestámentomi hívő Izraelnek igazi folytatása a hitetlenné lett, Istentől elszakadt zsidósággal szemben. Ennek az igazolására szolgálnak azok a rokoni kapcsolatok, amelyeket felsorakoztat és amelyek általában helytállók. Ezek közt a „hasonlóságok" közt vannak olyanok, amelyek nemcsak a római egyházat, hanem a többi keresztyén egyházakat is illetik. (Pl. a zsoltároknak imádságokként való használata.) Van azonban egy, amely csak a katolikus egyházat illeti: a római egyház istentiszteletének a középpontjában éppen úgy az áldozat áll, mint (nem a „zsidó", hanem) az ótestamentomi istentisztelet középpontjában. Persze ezen a ponton távolodik is el éppen a katolicizmus az Ujtestamentomtól: Jézus, a tökéletes főpap, egyszer ment be a szentek szentjébe, azért ez az áldozat megismételhetetlen (v. ö. Zsid. 7, 26—27.) és ettől fogva a keresztyének „okos istentisztelete" az, hogy a testeiket szánják oda, „élő, szent és Istennek kedves áldozatul" (Róm. 12, 1.). S hogy ez mit jelent, azt mutatja ugyanannak az apostolnak a szava: „Most örülök a ti érettetek való szenvedéseimnek és a magam részéről betöltöm, ami híja van a Krisztus szenvedéseinek az én testemben az Ő testéért, ami az egyház". (Kol. 1, 24.)

Az ótestamentomi áldozati istentisztelet szolgálata megszünt akkor, amikor Isten ítéletet tartott a hitetlenné lett Jeruzsálemen s ma már a cionizmus sem gondolhat arra, hogy a jeruzsálemi templomot az áldozati kultusszal együtt felépítse. Az áldozati kultusznak ez a megszünése a keresztyénség számára szimbólikus módon mutatja azt, hogy Krisztus a törvénynek vége (Róm. 10, 4.): a Krisztusban kiteljesedik és éppen ezért megismételhetetlen az ótestamentomi törvény istentiszteleti szolgálata, az áldozat. Az igazi Izrael tehát nem az, amely akár Jeruzsálemben, vagy a Garizim hegyén, vagy a római Szent-Péter templomban, vagy bármely más székesegyházban napról-napra megújítva áldozatot mutat be, hanem az, amely Jézus akarata szerint Lélekben és igazságban imádja az Istent. (Ján. 4, 21—24.) S erre a pontra kell nekünk rámutatnunk, amikor Bangha páter hasonlóságokat és különbözőségeket keres a katolicizmus és a zsidóság közt. A keresztyénség elhajlása eredetétől, Jézus üdvösséges igéjétől, az apostolok által hirdetett evangéliomtól azon lesz láthatóvá, hogy becsempésződik — szinte lopva — az a zsidós gondolkodás, mely szükségesnek tartja Krisztus élete művét, a megváltást napról-napra megújított áldozattal megismételni. S Istennek új, igaz Izraelt, választott nemzetséget, Egyházat teremtő akaratából történt, hogy a wittembergi szerzetes odatalált az Istennek a Krisztusában nyujtott ingyen kegyelméhez és lassanként ledöltek — mint Luther nevezte — „az egyház babyloni fogságának" a falai.

Amikor Bangha páter hasonlóságokat keres a katolikus és a zsidó vallás közt, akkor ezt csak úgy teheti, hogy a mai zsidó vallás helyett állandóan az Ótestamentom vallásáról beszél, — ami persze nem valami ügyes út a zsidóság misszionálására. Ugyanekkor Bangha páter tagadja a protestantizmusnak az igaz Izraelhez való közét. Hogy erre szükség volt-e az adott összefüggésben, ha t. i. a cél valóban a zsidóság misszionálása és nem tisztára a „bekeresztelések" számának a szaporítása, — arról nem kívánok szólni. A lényeges számunkra az, hogy a kérdés tárgyi vonatkozásait tisztázzuk.

Nem elég azonban az, hogy ezen és az ehhez hasonló „kérdéseket" „tisztázzuk", hanem minden azon fordul meg, hogy egyházunk a neki adott örökséggel híven sáfárkodjék is. *Lic. Dr. Karner Károly.*

Széchenyi György érsek, Kollonics barátja, az ellenreformáció vezérharcosa.

II. Széchenyi és Kollonics, a munkatársak. Széchenyi Kollonicsot kívánja és nyeri utódjának.

Wesselényi és társai szövetkezését is vitézül tudta Széchenyi, az akkor már győri püspök és kalocsai érsek a protestánsok ellen felhasználni. A főbenjáró vádat a r. kath. vezetőkről a protestánsokra hárította át. Zrinyi Pétert és I. Rákóczi Ferencet a vérpadtól megmenteni akarván, Széchenyi 1670. május 20-án Szombathelyről ezt írta Montecuccoli császári hadvezérnek: „Az a két szegény ember, egyik a harangozó, másik a mester, az átkozott eretnekek zsinagógájában meg lett csalva általuk s íme, az egyik nem tudott harangozni, a másik nem tudott kántorkodni, mert egyiknek se volt soha feje a rebellióhoz. Azokat kell megbüntetni, kik őket elcsábították." Hasonló módon buzdította Keglevich Miklós tornai főispán 1671. Szelepcsényi primást: „Az jó alkalmatosságot az catholica religiónak promotiójára ne mulassza el, mind ezen, mind a más világon érdemét veszi." (Pauler II. 56. és 237.).

Montecuccolin kívül volt Széchenyinek I. Lipót környezetében egy másik hatalmas bizalmasa is: a hírhedett Kollonics Lipót bécsújhelyi püspök és pozsonyi kamarai elnök, ez a horvátba oltott osztrák német, aki mindennek halálos ellensége volt, ami protestáns, és ami magyar. Ilyen gyűlölettel volt Kollonics tagja és legkegyetlenebb bírája Szelepcsényi primás elnöklete alatt 1673—74. a pozsonyi rendkívüli törvényszéknek és ilyeneknek volt barátja és munkatársa Széchenyi, akit Kollonicshoz kettős érdek fűzött: az elkobzott uradalmak vásárlása és a protestánsok üldözése. Sajátságos volt e három főpapnak egymáshoz való viszonya. Szelepcsényi primás gyűlölte Kollonicsot, vörös katonának nevezte, de azért az ő tanácsán járt, mert nagy befolyása volt Bécsben. Széchenyi pedig a cseh származású, inkább tót, mint magyar Szelepcsényi György primást nem szívelhette, kigúnyolta és a helyébe vágyódott. Szelepcsényi a bort is felettébb szerette s pénzvágyát sem lehetett kielégíteni. (Pauler I. 83.). De mikor a protestánsok kiirtásáról volt szó, akkor szent békességben egy asztalnál ültek. A prot. lelkészek és tanítók gályarabsága Kollonics találmánya volt, kétségtelen. Ő, mint volt máltai lovag, gályákon is harcolt s közelből ismerte, mily üdvös intézménye ez a keresztyén emberiségnek. Széchenyi és Szelepcsényi pedig készséggel követte ebben a magyart gyűlölő főpapot. Művelt magyar honfiakat szállítottak pokoli kínok között Nápolyba.

Széchenyi volt az, aki a pozsonyi törvényszék célját kíméletlen őszinteséggel feltárta. Midőn az udvarában tartózkodó főemberek megkérdezték: mit akarnak annyi lelkész megidézésével, Széchenyi azt felelte: „Magyarországban az evangélikusoknak olyan kötelet fontunk, melyet, ha nyakukba ránthatunk, az evangélikus vallás soha többé lábra nem áll; ha pedig ezt nem tesszük, bajt szerzünk magunknak." (K. Csergő B. Lampe—Ember P. 753.).

Ebben a hurokvetésben és a magyar lelkészeknek gályarabságra küldésében voltak Kollonics és Széchenyi munkatársak. De jó szolgálatot tett Kollonics a győri püspöknek azzal is, hogy katonaságot eszközölt ki a bécsi haditanácstól s együttjártak városról városra a prédikátorokat elűzni s az elfoglalt templomokat újra felszentelni. Széchenyinek unokaöccse, György, az első Széchenyi gróf írja, hogy bátyja Nezsideren is birtokot vásárolt s „kivált Moson megyében, ahol örökös főispán volt, az hitnek reformatiója actu azon esztendőben (1666.) kezdetett, senkit nem szenvedtek idegen hiten levőt. Az predikátorokat amandálták városokrúl, falukról, cum militari manu az templomokat visszafoglalták, itt is Nezsiderben és Nyulason." (B. Szabó L. A Széch. csal. tört. I. 437.).

Kőszegen 1671. és 1673. foglalta el Széchenyi papok és katonák segítségével a német és magyar templomot. 1675-ben pedig Kollonics társaságában jelent meg Kőszegen, hogy a jezsuitákat bevezessék. Sopron városa ellen is 1673. dec. 23. a már 82 éves Széchenyi püspök személyesen vonult ki papok és lovas katonaság kíséretében. Reggeli 8 órakor jelent meg a szentmihályi kapu előtt, de a városi őrség nem bocsátotta be. „Félóráig állt ott az aggastyán püspök a téli hidegben" — írja a jezsuita napló. A polgármester és városbíró csak ezután lovagoltak ki a kapuhoz, de a katonaságot nem bocsátották be. A templomkulcsokat sem adták át. Széchenyi eredmény nélkül tért vissza rákosi kastélyába. A soproniak Kolloniccsal tárgyaltak Bécsben s csak formális szerződés után voltak kénytelenek templomaikat átadni. 1674. febr. 28-án Széchenyi püspök Kollonics társaságában katonasággal és fényes küldöttséggel jött ismét a városba. A kulcsokat Kollonics vette át. Széchenyi Szent Mihály, Kollonics pedig Szent György templomában mondott nagy misét „cum assistentia, organo, ludis et tympanis". Kollonics itt valóságos jobb keze volt az aggastyán győri püspöknek.

A soproni országgyűlésen is 1681. Kollonics és Széchenyi együtt dolgozott a protestánsok ellen. És Kollonics 1682. jún. 14. bizalmasan írta Széchenyinek: „Azon felül is jó újságokat írhatok. Őfelsége elhatározta, hogy a jelenlegi zavaros vallási viszonyokat az országgyűlés előtti állapotukba fogja visszaállítani és a katholikusok oly nyugodtan élhetnek majd egyházaikban, mint azelőtt. A templomok újból való visszafoglalása és a prédikánsok elűzése után szükséges lesz az ez ügyben kiküldendő bizottságot bevárni". Tehát azt a kevés kedvezményt sem adják meg, amit az országgyűlés elrendelt. (Maurer, Kollonics 132. l.).

Még bizalmasabb viszonyra mutat az a gúnyos levél, melyet Széchenyi 1683. nov. 7. írt Kollonicsnak. Szelepcsényi prímásnak bécsi házában ugyanis Kollonics a török ostromzár idején feltörette a kincses ládákat s az arany- és ezüstneműeken kívül mintegy félmillió forintot foglalt le Bécs városának védelmére. Szelepcsényi Thököly és a török elől morvaországi birtokára, Lettowitzba menekült. Innen írta panaszlevelét a császárnak, hogy Kollonics őt kirabolta. Széchenyi ellenben örömét fejezte ki, hogy az igazságos Isten ítéletéből ama hitvány Mammon által Bécs városa felszabadult. „A prímás hálát adhat érte Istennek és dicsőségének tarthatja." Majd pedig így gúnyolja ki Szécsenyi Szelepcsényit, a feljebbvalóját: „Ennek emlékezetére én azt indítványozom, hogy Bécsben a Kärntnerthor elé oszlopot állítsanak ily felirattal: „Szelepcsényi György érsek úrnak oly hosszú éveken át összeharácsolt kincseit martalékúl adták e város védelmére az 1683. évben ennek megvédői, Starhemberg és Kollonics bécsújhelyi püspök." Ez oszlop felállítására, ha kell, én is adok ezer tallért, de nem többet, mert az bizonyára nem lesz oly nagy és híres, mint a Szentháromság szobra. Azért, édes testvérem, ha valami kellemetlenséget vagy vádaskodást kellene elviselned, fogadj el engem Cyrenei Simonnak, akit azért hívtak, hogy Krisztusnak a keresztjét segítse hordozni. Krisztus, az Úr, azaz a mi császárunk és királyunk fog nekünk segíteni." A győri püspök tehát nem a prímásnak, hanem a magyarok ellenségének akart a kereszthordozója lenni.

Maurer József, Kollonics életírója, megjegyzi e helyen, hogy Szelepcsényinek az emlékoszlopot nem állították fel, hanem a hálás Bécs városa 1867. épen a Kärntner-thor előtt az Erzsébet-hídra állította fel Kollonics szobrát, mely ma a bécsi városháza előtt áll. (Maurer i. m. 156. l.).

Megkapták mindketten a jutalmukat. Kollonicsot 1685. győri püspöknek, Széchenyit pedig 93 éves korában esztergomi érseknek (Szelepcsényi helyére) nevezte ki a király. Szelepcsényi 1685. jan. 11. halt meg 90 éves korában Morvaországban. Kívánságára Máriacellben temették el. Széchenyi igen örült, hogy Győrött Kollonics lett az utóda. Szombathelyről 1685. márc. 27. sajátkezűleg írta a győri káptalannak: „Jó successorom van, vígasztalásomra esett, kit kívántam, Kolonich Uramat. Jó fráter. Isten kegyelmetekkel." Magyar ember alig akadt az országban, második, aki örült volna Kollonics győri püspökségének. De Széchenyinek ilyen „jó fráter" kellett. (B. Szabó L. i. m. I. k. 166. l.)

D. Payr Sándor.

A győri evangélikus egyház segítő szeretetének intézményei.

A győri evangélikus egyház két emberbaráti intézménnyel dicsekedhetik. Az egyik: a Szeretetház, a másik: a Gusztáv Adolf Otthon.

A Szeretetház immár két évtizedet meghaladó idő óta teljesíti áldásos munkáját, a másik: a Gusztáv Adolf Otthon, most nyílik meg, hogy szociális hivatását betöltse.

Mindkét áldásos intézmény ott hirdeti magasztos rendeltetését a Rábaparton, az ev. konvent-épület udvara hosszában elnyúló Péterffy Sándor-úton. Szeretetházát abból a célból építette az egyház, hogy abban bizonyos számú árva befogadása mellett, néhány elöregedett és magánosan álló egyénnek az elhelyezése is lehetséges legyen. Továbbá, hogy legyen helye a napközi otthonnak, egy leányinternátusnak és hogy nyerhessenek falai között menedéket a minden támasz nélkül álló, elöregedett magános nők. Ezenkívül, hogy kapjanak a diakonissza-nővérek is fedele alatt állandó hajlékot.

Fenséges eszme szolgálatában álló alkotás. Beszélő tanubizonyság amellett, hogy az emberszeretet gyakorlása oly módon történjék, ahogy azt a szeretet megtestesítője: Krisztus hirdette.

A szeretet ezen hajléka egy puritán lelkű férfiú nagyobb adományának köszöni lételét. Ez a nagylelkű férfiú néhai *Bálint Mihály,* bőkezűségéről előnyösen ismert egykori győri polgár, aki szülővárosának is nagy jóltévője volt, amennyiben példás szorgalommal megszerzett és okos takarékossággal megtartott vagyona nagyobb részét szülővárosára hagyta. Bálint Mihály tudott meleg szívvel gondolni azokra, akik legjobban rászorultak a szeretet melegére, akiknek az élet igen keveset vagy semmit sem juttatott örömeiből.

Ennek az intézetnek kiegészítéseképpen, most épült meg az a rokoncélt szolgáló másik emeletes épület, mely a Szeretetházzal szerves összeköttetésben áll. Homlokzatával kisebb részben a Rába, illetőleg a Radó-tér felé néz, nagyobb részben, a fő homlokzattal sarkot képezve pedig, a Petőfi-tér felé. Izléses külsejével messzebbről magára vonja a járó-kelők figyelmét.

Ezt az új épületrészt az egyházközség közgyülése *Gusztáv Adolf Otthonnak* nevezte el, egyrészt, hogy megörökítse annak a nagy hithősnek a nevét, akinek most ülik a világ összes evangélikusai mártirhalálának háromszázados évfordulóját, másrészt, hogy a nagy hős nevéről elnevezett, Európaszerte áldásosan működő Egyesület iránt háláját lerója, amely egyesület tudniillik ismételten is nagyobb adománnyal segítette elő az építkezést.

„Otthon" nevét azért kapta az új szárny, mert abban családias meleg fészket találnak olyan magános nők és férfiak, mérsékelt tartásdíj lefizetése ellenében, akik hozzátartozók nélkül élnek és öregségükre nyugalom és pihenés után vágynak.

Amilyen csínt árul el az épület külseje, épp oly praktikus belső berendezése is. A szükséges mellék- és férőhelységeken kívül húsz szobát foglal magában az új épületrész. Az utca felől, az anyaház főbejáratán át lehet bejutni az otthonba is. Alagsori bejárása az udvar felé van. A főkaputól tizennégy lépcső vezet a magasított földszint tágas folyosójára, honnét széles lépcső visz az emeletre. A folyosóról erkélyek nyílnak ki a hallszerű közös nappali helységből a szabadba. Az egyes szobák és termek mind tágasak, szellősek és világosak. Az internátusbelieknek közös terem van berendezve a társalgásra és tanulásra. A betegek számára különszobák vannak a lakóhelységektől teljesen elkülönítve. Az alagsorban nyert elhelyezést egy medencés fürdő, a földszinten egy közös fürdőszoba.

Ez az új épületrész is épp úgy, mint maga a Szeretetház, a test és lélek hygiéniája szerint van felépítve és beépítve s így egy kedves, meghitt hangulatú családi lakásként hat a belépőre.

Az épület szerény, de nemes vonalú homlokzata megközelítőleg sem árulja el annak gazdag belső tartalmát, mely a tervező lelkén keresztül, a tervezés észszerű és gazdaságos csoportosítása által méltán fejezi ki az épület rendeltetését.

A szeretet ezen újabb mentsvárát *Káldy Barna* győri építővállalkozó építette, *Oberländer Sándor* tervei szerint. Az építés ellenőrzését *Jausz Lajos* főmérnök, az egyházközség másodfelügyelője gyakorolta példás lelkiismeretességgel. Az ellenőrzésben segítségére volt *Velsz Ödön* mérnök, egyháztag.

Az építkezés a kitűzött időre, 1933 május elsejére fennakadás nélkül befejezést nyert. Ünnepélyes felavatását május, 7-én, „jubiláte vasárnapján", a délelőtti istentisztelet keretében, majd a helyszínén tartotta az építtető egyházközség. Az ünnepen résztvett és közreműködött Ziermann Lajos, a Magyarhoni Egyetemes Gusztáv Adolf Gyámintézet elnöke is.

A szép szociális alkotás dicsősége az építtető egyházközségnek, az egyházközség ezidőszerinti vezetőségének, létrehozásában bokros érdeme van *dr. Kapi Béla* püspök-lelkésznek, aki hathatós közbenjárásával tekintélyes összegeket eszközölt ki az építkezés költségeinek fedezésére.

Mindkét intézet *Túróczy Zoltán* lelkész igazgatása alatt áll, aki egyben a diakonissza-nővérek és árvák lelkigondozója is. Az intézetek belélétét *Etelka* főnöknővér irányitja. A háztartás ügyeit *Kató* nővér intézi. A felügyeletet a Szeretetházi Bizottság gyakorolja.

A jóságos gondviselés vegye szárnyai alá ezeket a jóléti intézményeket, hogy időtlen-időkig lehessenek a mindenkori bennlakóknak örömötnyujtó, az élet terheit megkönnyítő mentsvárai! *Benedek Vince.*

„A napi sajtó és egyházunk"

— Levél a Szerkesztőhöz. —

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Lelkesedéssel olvastam a nagy jövőre hivatott lapja 14. számában fenti cimmel megjelent elmefuttatást, mert az egyház egyik legkorszerűbb megnyilatkozási formájára, a sajtóra irányítja a figyelmet. Sőt egészen gyakorlati módon mindjárt meg is kritizálja egyházunk szempontjából a napisajtót. Nagy örömmel tölt el a cikkíró törekvése, szakmabeli ember tollából, egyházi újságban, tudtommal ez az első, ennyire lényegbevágó kísérlet, amelyet sokan már régóta vártak és sürgettek.

Egyházunk és az egész magyar protestántizmus általában valami érthetetlen közönnyel megy el a napisajtó jelentősége mellett. Pedig ma már úgyszólván minden városi és falusi, kivált intellektuális foglalkozásban élő ember olvas napilapot, olykor nem is egyet, — de legtöbbször válogatás nélkül.

Ha házat építünk, ruhát csináltatunk, vagy akár egy uzsonnakávét rendelünk, megköveteljük, hogy a magunk ízlése és kívánsága szerint szolgáljanak ki. Csak rendszerint a lapkiadók élvezik azt a különös és érthetetlen kiváltságot, hogy olyan ételt tálalhatnak elénk napról-napra, amilyent éppen akarnak. Az evangélikus, általában a protestáns olvasók szinte „kilencvenkilenc százaléká"-nak egyszerűen nincs elhatározása és programja arra, hogy *egyháza, s az evangélium missziói eszközévé* tegye újságját. (Amit pedig megkövetelni nemcsak joga, — hiszen minden egyes olvasó részese egy-egy lap fenntartásának, — hanem egyben szent és elódázhatatlan kötelessége is az anyaszentegyházzal: lelki anyjával szemben.)

Mikor jutunk már el odáig, hogy minden egyes evangélikus, protestáns újságolvasó személyes ügyeként fogja fel és értékeli egyházának a sajtón keresztül való erősítését, támogatását?! Hogy hétről-hétre és hónapról-hónapra, fáradhatatlanul figyelmeztesse az általa olvasott lap, vagy lapok szerkesztőjét, a protestáns

egyházi vonatkozások, s életnyilvánulások megfelelő: *részletes és lelkiismeretes kezelése* érdekében? Mert itt nem elég nagyméha egy-egy panaszos levél. Ide bizony szakadatlan munka és szívós kitartás kell, azonnali reagálás, ha híveink tájékozatlanságot, rosszakaratot, vagy elnémítani akarást látnak. Jól jegyezzük meg: mi, az evangélium vallói vagyunk azok, akiknek ellensúlyozniok kell a mai, annyira hitetlen, szekularista világ további romlását, s ennek a gondolatnak szolgálatában nincs az a kicsiny és következetes erőfeszítés, amely lényegtelen lehetne.

Igen praktikus az a javaslat is, amelyet a szerző cikke végén megpendít. Kibővítését és intézményesítését jelentené annak az eszmének, hogy a napisajtót, a protestáns egyházak kritikai szempontjából élénken figyelemmel tartsuk. Természetesen erre nagyon is hivatottak az egyházi orgánumok. A világi újságok, sajnos, csak olyan esetekben hajlandók a tévedések kiigazítására, ha a helytelen tényállítás sajtójogilag is megfogható.

Krónikás.

HIREK.

HÚSVÉT UTÁNI NEGYEDIK VASÁRNAP.

János 16. 5—15.

Jézus búcsúzik. A tanítványok megérzik, hogy szeretett Mesterük úgy megy el, hogy talán meg sem látják többé. A dolognak ilyen rendje egészen érthetetlen előttük. És ebből az értelmetlenségből táplálkozik a szomorúságuk. Ha tudnák, hogy miért kell Jézusnak elmennie még a válás keserűségében is megtalálnák az enyhülést. Ha tudnák, hogy Jézus eltávozásától függ a Szentlélek eljövetele, akkor nem esnének annyira kétségbe, hogy még azt sem kérdik Tőle: Hová mégy? Akkor eszükbe jutna Jézus ígérete: Nem hagylak titeket árvákul, és: elküldöm néktek a Vigasztalót. — Olyan esendőknek, gyarlóknak és nagyon emberieknek sohasem tűntek fel a tanítványok, mint ezekben a napokban. Mint amikor az atya kiskorú gyermekét támasz nélkül hagyja. És ilyenek lettek volna mindig, ha Jézus nem hagyja el őket és nem küldi el a Vigasztalót. Mert Jézus védő kezei alatt önállótlan biztonságban voltak, a Vigasztaló azonban megtanította őket önállóan cselekedni. Csak így lehettek egyházalapító vitézekké, csak így követhették Mesterüket még a vértanú halálba is. — Erre a Vigasztalóra van nekünk is szükségünk, hogy megítélje a világot bűn, igazság és ítélet tekintetében. — Jövel Szentlélek Úristen! *rmg.*

— Az „Evangélikus Élet" szerkesztősége és kiadóhivatala leggyorsabban ezen a címen érhető el: „Evangélikus Élet", Budapest, 112. Postafiók: 9.

— Halálozás. Barcsfai Király Ernő, a selmecbányai ág. hitv. ev. lyceumi főgimnázium nyug. igazgatója f. évi április hó 29-én, életének 78-ik, házasságának 45-ik évében rövid szenvedés után elhúnyt. Barátainak, tisztelőinek és volt tanítványainak nagy részvéte kísérte utolsó útjára május elsején a pestszentlőrinci temetőbe. A temetési szertartást Salfer Károly pestszentlőrinci lelkész végezte.

— Raffay Sándor püspök beszéde Székács Józsefről. A szarvasi öregdiákok szövetsége kegyeletes ünnepet rendezett előkelő közönség részvételével az egykori bányakerületi költő-püspök, Székács József emlékezetére. Utóda, dr. Raffay Sándor püspök mondott megnyitót. Törpe utódnak érzem magamat — így szólt — Székács Józseffel szemben, akit egy r. kat. nagyság nevezett el „az ország papjának". Benkő István dr. szegedi gimnáziumi tanár tartott ezután emlékbeszédet Székács Józsefről.

— A pesti magyar egyház tisztújító közgyűlése. A pesti (Duna balparti) magyar egyház tisztújító közgyűlése május 4-én, vasárnap délben negyed 1 órakor kezdődik a Deáktéri iskolák dísztermében. Szavazni lehet vasárnap délután 5 óráig és másnap, hétfőn délelőtt 9 órától délután 5 óráig. Ujra választandó az egész tisztikar, 60 rendes és 30 póttag az egyháztanácsba. Szavazati joga van minden adófizető egyháztagnak, aki múltévi adójával nincs hátralékban. Az adófizető nők szavazati jogukat megbízás útján gyakorolják. Egy megbízott csak egy megbízót képviselhet.

— A Budapesti Evangélikus Keresztyén Leányegyesület f. évi május hó 5-én a Deáktéri leánykollégium dísztermében műsoros estét rendezett a Magyar Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége központi házépítési sorsjegy-akciója javára.

— Vésén május hó 7-én új lángra gyúltak a szívek. Az új lelkészt, Süle Zoltánt iktatták be ezen a napon. A beiktatást Horváth Lajos végezte, majd az új lelkész tartotta beköszöntő beszédét. Ezután az üdvözlések következtek. A felügyelőtől kezdve a szökedencsi falusi kislányig meghatóbbnál meghatóbb szavaknak és érzelmeknek virágcsokrait nyujtották át az új lelkésznek. A lelkipásztor és a gyülekezet meleg frigykötésén nyugodjék Isten áldása.

— Szeretetvendégség. Az Angyalföldi Luther Szövetség és Luther Márton Kör május 7-én szeretetvendégséget rendezett, melyen magas színvonalú műsor keretében dr. Molnár Gyula kir. ítélőtáblai bíró előadást, Rimár Jenő vallástanár bibliamagyarázatot tartott.

— A csanádalberti egyház, mely 1417 lelket számlál (a község lakosságának 93.5 százaléka), múltévi népmozgalmi, iskolai és pénztári adatai a következők: megkereszteltetett 29 gyermek, konfirmáltatott 23, házasságra lépett 15 tiszta pár, Urvacsorát vett 246, meghalt 26 egyén. Az elemi iskola tanulóinak száma 181, az ismétlősöké 42 volt. Az egyház bevétele pénzben 3819 P, kiadása 3763 P; búzában bevétel 253 mm, kiadás 227 mm, a kiadásból a három tanerős iskolára 2534 pengő és 52.5 mm búza esik, tehát egy tanulóra eső költség 14 P és 26 kg búza. Az egy párra eső egyházi adó 2.60 P és 25 kg búza; az átlagos egyházi adó az állami adónak 62 százaléka. A jelen sívárságát szenvedő egyház életének szebb jövőbe kell lendülnie, ha áldozatos alapítóinak, hithű apáinak nyomdokait fogja követni.

— A szarvasi ág. hitv. ev. Vajda Péter gimnázium internátusába a jövő 1933—34. tanévre június 15-ig lehet felvételre jelentkezni. A teljes ellátás havi 50 P. Kérvények az internátus igazgatóságához intézendők. Részletes felvilágosítást és prospektust ad bármikor az igazgató.

— Evangélikus lelkészek gyűlése Nyugatmagyarországon. A soproni, alsó- és felsővasi s a kemenesaljai evangélikus egyházmegyék papsága Kapi Béla püspök elnöklésével kétnapos zárt lelkészi gyűlést tartott. Kapi Béla püspök „Egyházunk hitvallási iratai és a lelkészi szolgálat", Németh Károly lébényi esperes „A lutheri vallásosság elfelejtett vonásai", Budaker Oszkár soproni lelkész „Beteglátogatás", Túróczy Zoltán győri lelkész „Alkalmi beszédek" címmel tartottak előadásokat. Mindegyik előadást vita követte. A gyűlést Kapi Béla püspök „A prédikációra való készület és a papi család" című előadása fejezte be.

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA

— **Régi utakon.** Ezen a címen adta ki dr. Szuchovszky Lajos székesfővárosi vallástanár kis füzetbe foglalva alkalmi beszédeit. A beszédek szilárd evangéliumi lelkületről, lángoló hazafiúi érzésről és világos, jól hasznosítható stíluskészségről tanuskodnak.

— **Teadélutánok.** A budapest-fasori Nőegyesület május 9-én a gyülekezeti teremben jól sikerült teadélutánt rendezett. Ezen a délutánon az anyákról emlékeztek meg és a nőegyleti munkát beszélték meg. — A budapest-kelenföldi leánykör május 7-én rendezte a tavaszi idény utolsó teadélutánját, amelyen dr. Böhm Dezső tartott igen érdekes zenetörténeti előadást. — A budapest-kelenföldi Nőegyesület záró teadélutánját május 13-án délután 5 órai kezdettel tartja. Előadó a helyi lelkész.

— **Hírek a Felvidékről.** A német evangélikus szövetség Poprádon tartotta alakuló közgyülését a Szepesség vezető evangélikus egyéniségeinek részvételével. Elnökké Nitsch Andort, alelnökké Hokó Gusztáv alesperest, titkárrá Kárpáti János dr.-t és jegyzővé Móhr Gyula dr.-t választották meg. — Április 16-án az alsószeli Ev. Kultúrkör közgyülést tartott, amelyen elhatározta, hogy akciót indít a községben létesítendő kultúrház felépítése ügyében. — A Losonci Evangélikus Leányegylet április 22-én teljes erkölcsi és anyagi sikert nyujtó kultúrestet rendezett.

— **Vallásos estek Temesváron és Aradon.** A temesvári evangélikus egyházközség április 30-án az aradi ev. egyház és Nőegyesület május elsején rendezett igen jól sikerült vallásos és müvészestet. Változatos müsor keretében mindkét helyen Nikodémusz Károly brassói lelkész, t. esperes tartott előadást.

— **A „tiszta élet" érdekében** rendeznek demonstratív nagygyülést a pesti Vigadóban május 21-én, este 7 órakor a budapesti összes keresztyén és keresztény ifjúsági szervezetek közös összefogással, a Székesfővárosi Népművelési Bizottság támogatásával. Vitéz dr. Csia Sándor MÁV főorvos és dr. Tóth Tihamér egyetemi tanár egy-egy rövid előadást tartanak, 6 ifjú pedig a tiszta élet érdemessége és szükségessége mellett tesz bizonyságot. Minden valószínüség szerint a rádió is közvetíteni fogja az egész est programmját. E tiszta erkölcsi életet propagáló alkalmat mindenki csak a legnagyobb örömmel üdvözölheti.

— **Angolország.** A Brit- és Külföldi Bibliatársulat május 23-án ünnepelte müködésének 129. évfordulóját. A Bibliatársulat az elmúlt évben ismét 12 új nyelvre fordította le a bibliát, vagy annak részeit. A 12 új nyelvből 4 afrikai, 6 ázsiai, 1 amerikai és 1 európai nyelv.

A Protestáns Országos Árvaház Balatonszárszó-i gyermeknyaraltatása.

Örömmel közöljük, hogy a Protestáns Országos Árvaegylet Balatonszárszón, közvetlenül a víz mellett, a Balaton partján, a tó egyik legszebb és legegészségesebb helyén, fürdőtelepet létesített, ahol a gyermekek ebben az évben fognak először nyaralni. A telek több mint 2000 négyszögölnyi terjedelmü, rajta a nyaraltatás minden igényeit kielégítő szép épület. A telek pompás homokkal takart lejtőn vezet be a Balaton vizébe, melynek rádióaktivitása az egészség és a gyermek fejlődése szempontjából kimondhatatlanul előnyös.

A balatonszárszói üdülőbe nem árva gyermekek is felvétetnek és pedig olyanok, akik hatodik életévüket betöltötték és nem idősebbek az érettségit tett tanulóknál. Fiúk is leányok is felvétetnek. A gyermekek állandó felügyeletéről, vezetéséről és irányításáról gondoskodik az Árvaház, melynek egész személyzete szolgálatot teljesít, s e felügyelet úgy a komoly munkában, mint a szórakozásnál és játéknál is szüntelenül meg van.

Megfelelő számú jelentkezés esetén gondoskodás történik csekély díj ellenében arról, hogy a felvett gyermekeknek iskolai tanulmányaiknak megfelelően német, francia vagy angol nyelvü állandó társalgási lehetőségük meg legyen. Ez iránti szándékukat már a jelentkezésnél kérjük okvetlenül megemlíteni. Tekintettel arra, hogy *nagyfokú érdeklődés mutatkozik a Protestáns Országos Árvaház balatonszárszói gyermeknyaraltatása iránt,* kívánatos, hogy azok a szülők, akik gyermekeiket a balatonszárszói Protestáns Országos Árvaház nyaralójában akarják üdültetni, eziránti jelentkezésüket mielőbb, de legkésőbb május hó 31-ig küldjék be a Protestáns Országos Árvaház alulírt igazgatójához (Budapest, VII., Rózsák-tere 1.). A jelentkezésnél feltüntetendő a gyermek neve, kora, vallása s megjelölendő az az iskolanem és annak az osztálya, ahová a gyermek ez évben járt. A nagyfokú érdeklődésére való tekintettel már most szükséges közölni azt is, hogy *a felvétel iránti döntés a jelentkezés sorrendjében fog történni, tehát a rendelkezésre álló helyek elsősorban azokkal a gyermekekkel töltetnek be, akik korábban jelentkeznek,* míg a később jelentkezők helyszüke miatt esetleg nem vehetők fel.

A nyaralás július hó 1-én kezdődik és szeptember hó 8-ig, illetve a tanév megkezdéséig tart. Az utazás költségei a jelentkező gyermekek szüleit terhelik.

A protestáns vallású gyermekek havi 85 P, a nem protestáns vallásúak havi 100 pengő tartásdíjat fizetnek, havonként előlegesen, ebben bennfoglaltatik a teljes ellátás, mosás, felügyelet, orvosi kezelés, de az esetleges gyógyszerszükséglet a szülőket terheli. Csak egészséges gyermekeket veszünk fel. A nyaralásban csak az vehet részt, aki az első havi részletet már befizette. *A jövő évi nyaraltatás költségeit* minden szülőnek módjában lesz f. évi szeptember hó 1-től kezdődőleg havi 10 egyenlő részletben befizetni s így július 1-én, amikor a nyaralás kezdetét veszi, már semmi fizetési kötelezettség a szülőket nem terheli.

Felvilágosítást, tájékoztatást, vagy bármily irányú útbaigazítást a legnagyobb készséggel nyujt a Protestáns Országos Árvaház alulírt igazgatója, aki mindenkor, akár szóban, akár írásban, akár telefónon (31—5—42) a legnagyobb készséggel rendelkezésre áll. Levélbeli megkeresés esetén *válaszbélyeg* csatolandó.

NIKELSZKY ZOLTÁN s. k.
a Protestáns Orsz. Árvaház igazgatója,
Bpest szfv. trvhat. biz.-nak tagja,
ev. egyházfelügyelő, stb.

Felhívás.

Pályázat tanári állásra.

A budapesti evangélikus gimnáziumnál felállított angol-latin szakos tanári állásra, amely állami kinevezés alá esik, pályázatot hirdetünk. Pályázhatnak oly evangélikus egyének, akiknek a kívánt szakcsoportból oklevelük van. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz intézett, kellően felszerelt kérvényeket f. évi június hó 15-ig kell alulírott igazgatóságnál benyujtani. Személyes bemutatkozás kívánatos.

A budapesti evangélikus gimnázium igazgatósága.

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON.

A szerkesztésért felelős: SZÁNTÓ RÓBERT
A kiadásért felelős: Dr. FRITZ LÁSZLÓ

SZERKESZTŐSÉG TELEFONSZÁMA: 59-2-01
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA: 1,228
BP. SZÉKESFŐV. KÖZSÉGI TAKARÉKPT. CSEKKSZÁMLÁJA).

Nyomatott ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában, Budapest, V., Csáky-utca 10. 78400

I. évfolyam. 1933. május 21. 17. szám.

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON

EVANGÉLIKUS ÉLET

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, I., LENKE-ÚT 56. Kiadja: AZ ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG.

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap. ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő.

A GYERMEK LELKE.

A nemzeti gyermekhéten alkalma van mindenkinek azokat a nagyszerű gyermekjóléti intézményeket megtekinteni, amelyeket a magyar állam és elsősorban Budapest székesfőváros alapított és tart fenn. Kétségtelen, hogy a gyermek testi állapotának épségben és egészségben tartásáról egész sereg jobbnál jobb intézet és egész hadsereg orvos, ápoló, pedagógus és kiszolgáló személyzet gondoskodik. Az OTI még tehetségkutató laboratóriumot is foglalkoztat. Tehát bizonyos mértékig már a gyermek lelki képességeinek mikéntjére is ráterelődött a figyelem. Míg azonban ezek a jelszavak: napfény, levegő, tej, víz stb. mindent betöltenek, addig a gyermek lelki életének kiművelésére és kimélyítésére alig, vagy legalább is sokkal kisebb mértékben fordítanak gondot. Pedig az ép test magában mit sem ér, ha népünk ifjúságának ép lelket is nem adunk.

A magyar állam illetékes tényezőinek figyelmét olyan dolgok kerülik el, amelyek minket régtől aggasztanak. Tudják-e az illetékesek, hogy a magyar iskolákban, a magyar ifjúság körében újabban „A házasság szentsége" címen a római egyház védelme alatt egy füzetet terjesztenek, amely izgat a magyar állam törvényei, amely izgat felekezetek ellen és amely hadat üzen minden olyan házasságnak, amelyben a házasfelek nem egy valláson vannak. Amely alkalmas arra, hogy a katolikus gyermeket elidegenítse nem katolikus édesanyjától, vagy protestáns atyjától. Amely ágyasságnak minősít minden házasságot, amely nem a római lelkész előtt köttetett. Amíg ez a türelmetlen szellem csak a templomokban és a római egyháztársadalmi egyesületekben érvényesült, tehetetlenek voltunk vele szemben. De ünnepélyesen tiltakozunk az ellen, hogy a római egyháznak a magyar törvényekbe ütköző állásfoglalását a házasság és reverzális kérdésében az iskolákba is bevigyék és ezzel már a gyermekek lelkét is megbomlasszák. Mert itt állami és községi iskolákról van szó. De még zárdai iskolákban sem engedhető meg, hogy — amint ez megtörtént — az iskolanének serdülőben lévő (12—13 éves) leánykákból ünnepélyes fogadalmakat vegyenek ki, hogy semmi körülmények között máshoz, mint katolikus férfiúhoz nem mennek feleségül. Gyermekmentés? Mentse meg az állam a gyűlölet szellemének mesterséges tenyésztésétől népünket és gyermekeit.

A napokban egy másik könyv került a kezembe. 1855-ben adták ki és Kossuth Lajos „bűneivel" foglalkozik egészen hazug és vérlázító módon. A könyv fordítás. Idegen szerzője van. Aki fordította, nem merte saját neve alatt kiadni. Mint „Egy magyar" szerepel. Ez a hazug, hamis és ostoba könyv minket nem izgatna. De megbotránkoztat, hogy minden második lapján a Mária kongregáció pecsétje látható. És megbotránkoztat, hogy történelmi nagyságaink átértékelésének korában a kongregáció elérkezettnek látja az időt ezeket az ocsmány, hazug és gyűlölködő könyveket a magyar ifjúság kezébe adni. Mert ez a könyv iskolás fiúk kezében volt. Nézheti-e ezt állam és község tétlenül? És szabad-e ennek a gyűlölködő és vakbuzgó és elfogult iránynak minden magyar nagyságot bemocskolnia, aki véletlenül nem a Mária-kultusz és a szentek imádásának szellemében nevelkedett fel?

Ha a közelmultban felemeltük tiltakozó szavunkat a „Természetbarátok" gyermekbolsevizáló törekvései ellen, most ünnepélyesen tiltakozunk e szellem ellen is, amely nem jobb a bolsevizmusnál, amely olyan áthidalhatatlan szakadékokat támaszt már népünk ifjúságában is, amely katasztrófába sodorja előbb-utóbb nemzetünket.

A gyűlölet egyenlő a halállal. Csak a szeretet nyomán támadhat élet. Tépjük el, ha kell erőszakkal a gyűlölet lelkétől gyermekeinket, neveljük fel őket a krisztusi szeretet szellemében.

Az adó nem fizetésének következményei.

Az E. A. 41. §. b) pontja kimondja, hogy az egyházközségi közgyűlésnek tagja az egyházközségnek az egyház terheit viselő nagykorú, vagy önálló férfi tagja. Az E. A. 13. §-a pedig kimondja, hogy minden önálló egyháztagnak joga van az egyház kormányzatába befolyni, viszont kötelessége az egyház terheit aránylagosan viselni.

E törvényhelyek alapján sok helyen vita tárgyát képezi az, hogy az egyházi adóval megterhelt, tehát az E. A. 41. §. b) pontjának megfelelő egyháztag — ha adóját nem fizeti, azzal hátralékban van — gyakorolhat-e jogokat az E. A. 13. §-ára figyelemmel?

Az E. A. idevonatkozóan kifejezett tiltó rendelkezést nem tartalmaz, sem a 13. §-ban, sem pedig a háztartási részben.

Sok egyházközségi szabályrendeletet végignéztem. Ezek közül — különösen a régibb keletűek — sok megelégszik azzal, hogy utal az E. A. 41. §-ára s a kérdést továbbra is nyitva hagyja. Az újabb keletűek azonban már nagyrészben kiegészítik az E. A. 41. §-át azzal, hogy az egyébkénti előfeltételek fennforgása mellett jogot csak az gyakorolhat, ki előző évi adójával nincs hátralékban.

Önként felvetődik a kérdés, nem áll-e ez ellentétben az E. A.-val és illetve, hogy van-e joga az egyházközségnek az E. A. 41. §-át ily megszorítással kibővíteni, s végül gyakorlatilag van-e ennek célja?

A jog kérdését mindjárt elintézhetjük: az E. A. 16. §-a kifejezetten megengedi, hogy minden egyházi hatóság jogosított a felsőbb hatóságok rendeleteinek sérelme nélkül — a legközelebbi felső hatóság jóváhagyása mellett — külön szabályrendeleteket alkotni.

Az Egyházalkotmány nem tartalmaz ezzel ellenkező rendelkezést, sőt annak helyes értelmezése éppen a megszorítást igazolja. Ha figyelemmel elolvassuk az E. A. 13. §-át, úgy abban a jog és kötelezettség között oly szoros kapcsolatot találunk, mely egymástól el nem választható, egyik a másikat feltételezi. Joga van az egyháztagnak a kormányzásba befolyni, de köteles annak terheihez hozzájárulni. Tehát *tényleges* hozzájárulást s nem puszta kivetést követel meg a jog gyakorlása ellenértékéül. Vagyis a szakasz helyes — logikailag és nyelvtanilag igazolt — értelmezése mellett csakis az az egyháztag gyakorolhatja az E. A.-ban részére biztosított jogokat, ki teherviselési kötelezettségének *tényleg* eleget tett.

Gyakorlati szempontból is nagyon kívánatos a kérdés igenleges megoldása. Nem lehet ugyanis figyelmen kívül hagyni azt, hogy az E. A. sehelsem tartalmaz oly rendelkezést, mely az adófizetés kikényszerítésére alkalmas volna. Az E. A. 6. §-a alapján a közigazgatási jogsegély igénybevehető ugyan e célra — ez azonban meglehetősen nehézkes és a mellett az egyháztagok előtt erősen visszatetsző. Éppen azért ennek a tényleges kikényszerítést eredményező végső fokát, az árverést önként érthetően az egyházi vezetőség csakis a legvégső esetben alkalmazza. Ily körülmények között tehát az E. A. 13. és 41. §§-ainak oly értelmezése, hogy jogot csak az gyakorolhat, ki fizetési kötelezettségének eleget tett — feltétlenül erős és eredményes fegyvert ad a vezetőség kezébe, mert hiszen azon egyházközségekben, hol ez már be van vezetve — látjuk, hogy igen sok egyháztag siet kifizetni adóját csak azért, mert másként a választáson vagy gyűlésen nem vehet részt.

Az egyházközségi szabályrendeleteknek oly irányú kiegészítését tehát, hogy jogokat csak az gyakorolhat, ki fizetési kötelezettségének eleget tett — az E. A. 13. §-a egyenesen megköveteli s így az egyes egyházközségeknél már ide vonatkozóan eszközölt megállapítás az E. A.-val összhangban áll, jogszerű és gyakorlatilag is helytálló. Éppen azért szükséges, hogy ezen elv minden egyházközség szabályrendeletébe felvétessék. Tájékozásul közlöm még, hogy nem elegendő pusztán a szavazati jog elvonása a hátralékossal szemben, hanem kimondandó, hogy a hátralékost sem aktív, sem passzív választói jog nem illeti meg.

Hátra van még arról beszélni, hogyan volna lehetséges ezt keresztülvezetni. A fent előadottakból önként következik, hogy ehhez nem kell az E. A. módosítása. A jelenleg fennálló rendelkezések mellett egyszerű administratív úton vihető keresztül. Minden egyházmegye felügyeleti jogánál fogva vegye vizsgálat alá egyházközségeinek szabályrendeleteit s ahol az nem tartalmaz a hátralékossal szemben a fent előadottaknak megfelelő megtorlást, avagy nem elég világosan intézkedik — úgy azt utasítsa a szabályrendelet megfelelő pótlására.

drbv.

Luther liturgiája.

A pápás egyház misévé alakult liturgikus szertartásával nincs miért foglalkoznunk. Vele polemizálni nem akarunk, belőle alig tanúlhatunk. Többi szertartása mind az ünnepek tárgyának és céljának különbözősége szerint különböző. Maradunk hát Luthernél.

Luther 1523-ban a leisnigi gyülekezet kérésére *„A gyülekezeti istentisztelet rendjéről”* készített iratában ezeket írja: „A ker. gyülekezet soha ne gyülekezzék össze anélkül, hogy abban az istenigét ne hírdessék s ne imádkozzanak . . . Ahol tehát az Isten igéjét nem hírdetik, ott jobb, ha nem is énekelnek, nem is olvasnak s össze sem gyülekeznek.”

„Miután pedig a lecke és a fejtegetés egy félóráig (vagy tovább) tartott, közösen mond-

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON

janak hálát és dicséretet az Istennek s kérjék őt, hogy az ígét tegye gyümölcsözővé. Erre zsoltárokat vagy jó responsoriumokat, antifónákat kell használni, — szóval úgy, hogy az egész dolog egy óra alatt végbemenjen. Mert a lelkeket nem szabad túlterhelni . . ."

„Én az ótestamentumot a reggeli istentiszteletre hagynám, az újat az estelire, vagy megfordítva s ez alkalommal ugyanúgy menne az olvasás, fejtegetés, dícséretmondás, ének és ima, mint reggel, szintén egy órahosszat."

„Vasárnap a mise és vecsernye énekeltessék oly módon, hogy mindkét alkalommal az egész gyülekezetnek prédikáció tartassék, reggel a szokásos evangéliumból, este az epistolából . . . Ha aztán ilyenkor valaki a szentséget akarja felvenni, azt neki ki kell szolgáltatni . . ."

„A mindennapi misék mindenesetre eltörlendők, mivel az íge és nem a mise a lényeges."

„A reggeli és esteli énekek és zsoltárok kijelölése a lelkész és prédikátor tiszte maradjon; ők jelöljenek ki minden reggelre egy zsoltárt, egy megfelelő responsoriumot vagy antifónát a collectával egyetemben. Este hasonlóképen a lecke és a fejtegetés után nyilvánosan kell olvasni és énekelni."

„A többi teendőket majd az idő fogja megmutatni. A fő az, hogy mindent megtegyünk arra nézve, hogy az íge fellendüljön."

Három évvel később *„A német mise és az istentisztelet rendje"* címen Luther ismét írt egy munkát, amelynek főbb utasításai a következők:

A bevezetésben kéri, hogy az általa adott rendet „a ker. szabadságnak megfelelően tetszés szerint alkalmazzák, abból semmi kényszerítő törvényt ne csináljanak". „De sok panasz és megbotránkozás keletkezik az új misék sokfélesége miatt, hogy mindenki maga csinál magának külön ilyeneket, egyesek jóhiszemben, mások ellenben hiúságból." „A szabadságot is kötelességünk azonban korlátozni . . . s derék dolog lenne, ha az istentisztelet minden fejedelemségben egyforma lehetne."

„Háromféle alakja van pedig az istentiszteletnek és a misének. Az első a latin . . . A második a német, amiről most akarunk szólni . . . A harmadik az evangéliumi rend igaz természetének megfelelő „az igaz és komoly evangéliumi keresztyének számára, akiknek névszerint kellene összeiratkozniok". „Itt nem volna szükség sok és hosszadalmas éneklésre. Ezen a renden belül mindazokat, akik nem keresztyénileg viselkednek, meg lehetne ismerni, büntetni, javítani, kizárni vagy kiközösíteni". „Én azonban nem tudok és nem szeretnék még ilyen egyházközséget, illetve gyülekezetet szervezni, mivel nincsenek még meg a hozzávaló embereim és személyeim".

„Minden istentisztelet legfontosabb s leglényegesebb része az Isten ígéjének hírdetése és tanítása". „Ünnepenként és vasárnaponként meghagyjuk a szokásos epistolákat és evangéliumokat s háromféle prédikációt különböztetünk meg. Reggel öt vagy hat órakor néhány zsoltár énekelendő, azután prédikáció tartandó a napi epistolából. Utána jön egy antifóna és a Te Deum laudamus, vagy a Benedictus, felváltva egy Miatyánkkal, collectával és a Benedicamus Domino.

A mise alatt 8 vagy 9 órakor prédikálnak az evangéliumból.

Délután a vecsernyén a Magnificat előtt prédikálunk az Ótestamentumból.

Lehet még hétfőn és kedden reggel beszélni a Hiszekegyről, Miatyánkról, szentségekről; szerdán Mátét, csütörtökön és pénteken az apostoli leveleket, szombaton Jánost magyarázzuk.

Az ifjúság hétköznapon a lecke előtt latinul énekeljen, ketten-hárman latin nyelven egy-egy fejezetet olvassanak fel az Újtestamentumból. Egy fiú pedig németül olvassa fel azt. A lecke után az egész csapat német énekeket énekeljen utána rendben Miatyánkot mondanak, végül a lelkész collectát mond s befejezik a Benedicamus Domino éneklésével."

A vasárnapi istentisztelet így történik:

„Meghagyjuk a misemondó ruhákat, az oltárt, a gyertyákat, amíg jónak nem látjuk, hogy azokat megváltoztassuk . . . A papnak állandóan a közönség felé kellene fordúlnia, amint azt kétségtelenül Krisztus is tette az Úrvacsoránál. De hát várjunk, míg ennek is eljön az ideje."

Bevezetésül egy német éneket énekeljünk (Zs. 34.). Utána a pap collectát olvas, f-ből egy hangon. Utána jön az epistola a 8-ik hangnemben. Az epistolát a nép felé, a collectát az oltár felé fordúlva kell olvasni". Utána gyülekezeti ének. Azután az evangélium olvasása az 5. hangban. Ezután az egész gyülekezet a hitvallást énekli: Mi hiszünk mind egy Istenben". Utána jön a prédikáció."

Luther a perikopák megtartását szükségesnek tartja, mert „végül oda jut a dolog, hogy mindenki azt prédikálja, amit akar s az evangélium és annak magyarázata helyett tücsköt-bogarat fognak összeprédikálni. Mert annak egyik oka, hogy mi az epistolákat és az evangéliumokat sorrendben tartjuk meg, az is, hogy kevés a száma az olyan szellemes prédikátoroknak, akik az egész evangélistát hatásosan és hasznosan tudnák fejtegetni."

„A prédikáció után következnék a Miatyánk nyilvános körülírása és az intelem azokhoz, akik a szentséghez akarnak járulni." „Ha valaki ezt az intelmet nyomban a prédikáció után vagy az oltár elől kívánná intézni, azt mindenkinek tetszésére hagyom." „Az volna kérelmem, hogy ez a körülírás és intelem formulázott, vagyis előre megállapított szavakkal történjék, hogy az egyik ne csinálja ma így, holnap meg amúgy s ne mutogassa a maga ügyességét."

„Ezután jön a szertartás (consecratio, distributio) és a megáldás."

„Az Úrvacsora szellemének az felelne meg, ha a kenyér a megszentelés után nyomban kiosztatnék, közben ének jönne, azután a kehely áldatnék meg és osztatnék ki, utána az Agnus Dei. A rend kedvéért előbb a férfiak, azután a nők járuljanak az Úrvacsorához."

„Az elevatio megtartandó és a német Sanctus-szal is jól összevág."

Kiosztás után jön a hálaadó imádság és az ároni áldás.

Luther azt kívánja, hogy ünnepeken latinul tartsák az istentiszteletet, „még elegendő német énekünk nem lesz."

„A nagyhét egyforma legyen a többivel, kivéve, hogy a passiót naponként egy órában prédikálják és a szentséget veheti, aki akarja."

D. Raffay Sándor.

MEGHIVÓ.

A magyarhoni ág. hitv. evang. keresztyén egyetemes egyház évi rendes egyetemes közgyűlését 1933. évi november hó 10-én, dr. Luther Márton születésének 450. évfordulóján, délelőtt fél 10 órára a budapesti leánykollégium dísztermébe (IV., Sütő-utca 1, II. emelet) tűzzük ki.

Az egyetemes közgyűlésnek az Egyházi Alkotmány 148. §-a értelmében jogosult összes tagjait a kitűzött egyetemes közgyűlésre ezen összehívólevelünkkel tisztelettel meghívjuk.

A közgyűlést megelőző napon, úgymint november 9-én délután 5 órakor ugyanazon a helyen közgyűlési előértekezletet tartunk, délután 6 órakor pedig megnyitó istentisztelet lesz a Deák-téri templomban.

A közgyűlés tárgyai: az egyetemes felügyelő évi jelentése, a bizottságok jelentései, az egyházkerületek felterjesztései, fellebbezések és indítványok.

A bizottsági ülések november 6. napjától kezdődőleg tartatnak meg.

Kelt Budapesten és Nyíregyházán, 1933. évi május hó 1-én.

D. báró

D. Geduly Henrik s. k., püspök. *Radvánszky Albert s. k., egyetemes felügyelő.*

Széchenyi György érsek, Kollonics barátja, az ellenreformáció vezérharcosa.

III. Más vélemény Kollonicsról. Zrinyi Miklós, a kortárs.

Kollonicsról más magyarok másként vélekedtek. Szelepcsényi primás nem hiában félt tőle. Ő a magyar klérusnak sem volt jó barátja. Orbán István, a r. kath. perszonális Sopronban 1681. az országgyűlésen mondta: „Úgy látom, hogy a klérus igen fogja a pártját Kollonics uramnak; okát nem tudhatom, miért, mert a magyar papi rendnek soha jóakarója nem volt s nem is lészen. Kollonics uram hamar elnyeri az esztergomi érsekséget s a püspökségeket nem magyaroknak, hanem olaszoknak konferáltatja. Amint most is vannak oly papok és püspökök a magyarországi klérus között, hogy Rómában az ablakok alatt kosarakkal hordozták a fügét és úgy árulták és komplárkodtak. Trucz néked, klérus uram, aki a római pápának kocsisa vagy fullajtára volt. Némelyeknek Olaszországban feleségök, fiok, leányok vagyon s már most Magyarországban hintóban járó pap urak s amit itt kereskednek is, nem az ország hasznára fordítják, hanem Olaszországba küldik. Meglátja jövendőben a magyarországi klérus, Isten engem úgy segéljen, Kollonics uram alája fog nekie tojni." (A gömöri követ naplója okt. 18. Zsilinszky M. III. 482).

Vagy olvassuk el, miként jellemzi Kollonicsot II. Rákóczi Ferenc. I. Lipót jóvoltából Kollonics volt a Rákóczi testvérek gyámja. Mily embertelen kegyetlenséggel választotta el Kollonics Bécsben az anyát és két gyermekét egymástól. „Az embertelen brutális érsek a hangos zokogás közt a kolostorba belépni vonakodó, 16 éves viruló hercegkisasszonyt barom durvasággal, lábaival rugdosta be a kapun" — írja Thaly K. az Önéletrajz és a Hist. des Revol. nyomán. Szekfű Gy. átértékelése szerint Kollonics csak „szeretetlen" volt. Rákóczi több helyen is nyíltan kimondja, hogy Kollonics őt jezsuitának, nővérét pedig apácának akarta nevelni, hogy a Rákócziak nagy vagyona a jezsuitákra szálljon. Rákóczi tehát Kollonicsot nem találta olyan „jó fráternek", mint Széchenyi. (Thaly K. II. Rákóczi F. ifjúsága, 99.106).

Kollonics hírhedt mondása („Faciam Hungariam captivam, postea mendicam, deinde catholicam") mai nap is vitás. Fessler, Kerékgyártó, Thaly K., Tóth Béla, Warga Lajos hitelesnek veszi. A francia nyelven írott „Histoire des revolutions de Hongrie" (Hága, 1739) I. k. 424. lapján van meg ez idézet, amely műnek több részlete Szekfű Gy. szerint magától Rákóczitól és ennek Bechon nevű francia titkárától való. (M. Tört. VI. k. 465. l.). E forrás szerint Rákóczi többször emlegette Kollonicsnak ezt a mondását. És Tóth Béla megjegyzi, ha ez a mondás puszta antiklerikális csinálmány lett volna, akkor a buzgó kath. Rákóczi és Brenner Antal szepesi prépost nem mondta és jegyezte volna fel.

Szekfű Gy. így szól e vitáról: „Rákóczi, mint tudjuk, Kollonicsra, mint *szeretetlen* gyámjára neheztelt s így jegyezte fel e *kósza* hírt." Tehát megengedi, hogy maga Rákóczi jegyezte fel, de apokrifnak tartja a mondást, „mivel ez az Einrichtungswerk adóleszállító és népjólétet

EV. THEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA

illető részleteiből világos." Csakhogy Kollonics e műve 1689-ből való, a rossz híre pedig jóval korábbi. Jól tudta, hogy a teljesen kizsarolt és török területre menekült néptől nem lehet adót szedni. Az enyhítő intézkedéseket is Ausztria érdekében kívánta. Ez a műve is germanizáló, magyarellenes. Mindenütt a németnek kedvez, nem a magyarnak. Mikor utóbb több száz új hivatalnokot kap az ország, ezek közül alig 3—4 a magyar. Széchenyi érsek rosszul választotta meg a barátját. Acsády Ignác a milleniumi történetben már az 1673. évről állapítja meg, hogy „Kollonics rabbá és koldussá tette az országot s még csak az volt hátra programmjából, hogy katholikussá tegye." (Szekfű, VI. 461. Mill. tört. VII. 323).

Ha nem is mondta volna Kollonics a fentebbi szavakat, több és nagyobb az, hogy cselekedte. Mintegy 30—40 év óta rehabilitálni akarják Kollonicsot, ki győri püspök, majd esztergomi érsek és bíbornok volt. Mihályi Ernő bencés a Pannonhalmi Szemlében cikket írt: „Kollonics nem akarta koldussá tenni Magyarországot." Szekfű Gy. szerint is csak „szeretetlen" volt a Rákóczi gyermekek gyámja. Talán a gályarabság is csak egy kis szeretetlenség volt, vagy mi? Még megérhetjük, hogy Bethlen Gábort letaszítják a szobra talapzatáról és Kollonics szobrát állítják a helyére. Kollonics kezdte meg Győrött a német püspökök sorát: Kollonics a hitehagyott Keresztély Ágost szász herceg, gróf Zinzendorf Fülöp, Groll Adolf stb.

Mily nagy ellentét és mily vígasztaló, hogy Széchenyi és Kollonics korában a r. katolikusok között is oly emberi nagyságot találunk, mint amilyen Zrinyi Miklós volt. Már Zrinyit is a barokk szellem képviselőjének teszik meg. Hát akkor hogyan értsük meg az ilyen nyilatkozatait: „A protestánsok szabadsága és az ország szabadsága egy alapon sarkallik . . . Igaz pápista ember vagyok, de micsoda dühös bolondság vinne arra, hogy az én légrádi evangélikus vitézeimet kiűzzem?" Vagy amit 1662. Pozsonyban az evang. követeknek mondott: „Én más vallású vagyok, de kegyelmetek szabadsága az én szabadságom, a kegyelmeteken ejtett sérelem rajtam ejtett sérelem." A barokk korban ki mondta így szemébe a klérusnak az igazságot: „Különb professiója vagyon az katholika hitnek, az ő géniumja idegen a háborúságtól, sz. Péternek nem vala szabad az maga oltalmáért is kardoskodni . . . De ezt a mostani világban lévő papjaink másképpen értik, holott éjjel-nappal zélusnak neve alatt lutheránusok s kálvinisták ellen declamálnak, ezekre hadakoznak és kiáltnak haraggal, gyűlölséggel s ha őtőlük lehetne, tűzzel-vassal; nem isteni zélus ez, hanem lábok alól felszedett ambitió, kivel magok javát s nem az Isten dicsőségét keresik, kivel Krisztus urunk intentióját, fundatióját és testamentomát elrontják." (R. Horváth J. Zrinyi hadtud. munkái, 150. l.)

Jellemző és a barokk korba nem illő, amit Zrinyi a fejedelmek és előkelők kegyeskedéséről mond: „Az untalan való, szentegyházakról szentegyházakra való járás, miselhallás, gyónás, processiókkal való kerülés, spitálok látogatása, untalan papokkal való s barátokkal társaság, emberek társaságától való megvonás és sz. Atyák könyve olvasása . . . ezek az áhítatosságok inkább illenek alacsonyabb rendű embereknek, hogysem királyoknak és nagy állapotú uraknak . . . mikor ők aljasabb áhitatosságokat keresnek, koldusok lábait mossák, kolostromokban beszorulnak s untalan kezeken hordozván az olvasót, semmi más dicséretre méltót nem cselekednek, — ezek az áhítatosságok inkább vannak ama melancholiai inclinátióból és az nagy dolgoktól való félelemből, hogy sem isteni szeretetből és igaz buzgóságbúl." (R. Horváth i. m. 164. l.).

Zrinyi nem ment volna el a Manrézába a papok kommandójára lelki gyakorlatokat végezni, mint a mai képviselők. Megszoktuk a történeti személyiségek cselekvését és egész lelkületét a korszellemből kimagyarázni. De akkor hogyan találunk ugyanazon korban olyan ellentéteket, mint Zrinyi és másfelől Széchenyi érsek és társai. Zrinyi bizonyára túlnőtt a maga korán és ritka kivétel volt a véres vallási üldözések századában. *D. Payr Sándor.*

Körzeti lelkészi konferencia Sopronban.

Mint a múlt évben, úgy az idén is összehívta Kapi püspök egyházkerületének lelkészeit körzeti konferenciákra. Május 2—3. napjain jöttek össze Sopronban a kemenesaljai, soproni alsó, soproni felső és a vasi közép egyházmegye lelkészei a püspök hívó szavára, hogy együttes munkálkodással elmélyedjenek, önmagukkal, hivatásteljesítésükkel számot vessenek s bünbánatban megtisztult lélekkel és hivatástudattal induljanak újból a Krisztus nyájának legeltetésére.

A konferencia *Scholtz Ödön* esperes Ján. 15:14-15. vers alapján tartott írásmagyarázatával kezdődött. Ének és fohász után az esperes a saját hitéért viaskodó lelkész ellenségeiről beszélt, melyeket csak a Krisztusban gyökerező élő hittel győzhet le minden lelkész. Az áhítat az apostoli hitvallás együttes elmondásával és énekkel ért véget.

Kapi Béla püspök előadásának témája: „Egyházunk iratai és a lelkészi szolgálat" volt. Rámutatott a püspök arra, hogy hitvallási irataink egyházunk hittudatának a letéteményesei, a közös hit kifejezői. Kifelé egységbe foglalják az egyház tagjait és elhatárolják ez egységet más közösségektől, befelé pedig az egységes hittudatot teszik közbirtokká s így a külső egységnek belső, lelki egység válik az alapjává. Az egyházi szakadások ellen is ez véd meg. Éppen ezért a lelkészeknek elsőrendű feladata, hogy a hitvallási iratokból kisugárzó hittudatot és vallási élményt a hívek közkincsévé tegye, annál is inkább, mert erre hivatali esküje is kötelezi. Nem elég az általános teológiai tudás és üdvtan, általános vallásos életszemlélet: úgy munkálkodjék mindenütt, hogy e munkájával az evangélikus egyháznak evangélikus jellege domborodjék ki s rajt' legyen úgy a hittudaton, mint a vallási élményen az eredeti lutheri jelleg. A hitvallás biztosítja az egyéni jelleget az egyház számára, de ugyanakkor mélyíti a vallásosságot, amelyet az isteni kijelentés átélése biz-

tosít. Éppen ezért csak a hitvallásos lelkész az igazi lelkész.

Németh Károly esperes „A lutheri vallásosság típusának elfelejtett vonásai" címen tartott előadást. Utalt arra, hogy honi egyházunkat is mily sok lutheri vonásból vetkőztette ki a racionalizmus, majd a liberalizmus, továbbá honi egyházunknak a németországi lutheranizmussal való egyoldalú kapcsolata. A lutheri vallásosság típusának megrajzolásánál figyelemmel kell lenni magának Luther Mártonnak vallásos életére, valamint a hitvallási iratokra. E mellett tekintetbe jön a történeti kialakulás mikéntje is. Ehhez képest szólt az előadó a lutheri vallásosságról a különböző országokban, 2. a lutheri vallásosságról, amint az a hitvallási iratokból ismerhető meg és 3. Luther személyes vallásosságáról. Ezekkel a tényezőkkel számolva mutatott rá az előadó számos olyan vonásra, amely a lutheri vallásosság típikus vonása volt s ma nem ritkán a lutheri vallásosságon kívül álló közösségektől kell azokat újra eltanulnunk, vagy általánosan nélkülöznünk.

Lukács István bobai lelkész „A közösség jelentősége a lelki életben" címen tartott igen szép és mély gondolatokkal bővelkedő előadást. Szemébe nézett annak a kérdésnek, hogy lehet-e szektáskodásnak minősíteni az evangélikus lelkész azon munkáját, amelyet a bibliakörökben fejt ki abból a célból, hogy a gyülekezet körén belüli kisebb, de épen ezért közvetlenebb emberi közösség az egyetlen fővel: a Krisztussal jusson életeleven közösségbe. Az előadó oda concludált, hogy az ilyen közösségi munkának nagyon is nagy és áldott jelentősége van, de jogossága természetesen csak addig van, amíg ez a munka az egyházban és nem az egyházon kívül akarja az egyest is Krisztussal közösségbe hozni.

Turóczy Zoltán győri lelkész a kazuális beszédekről tartott rendkívüli érdeklődés mellett előadást. Sorra vette az alkalmi beszédeket és mindegyiknél különkülön rámutatott arra, hogy ilyen alkalmi beszédeknél mi lehet az igehirdetésnek egyetlen helyes célja, amelyet szem előtt kell tartania az igehirdetőnek függetlenül attól, hogy milyen hatást, vagy mennyi elismerést ér el. A lényeg mindig az, hogy legyen az alkalmi beszéd igehirdetés; szóljon a legkülönbözőbb formában a keresztyén jóreménységről, amely bízik az Istenben, bízik abban, hogy én drágább vagyok sok verebecskénél, Isten kezében jó kezekben van minden.

Budaker Oszkár soproni lelkész a beteglátogatásról tartott előadásában hangsúlyozta azt, hogy a lelkész ilyenkor is az evangéliom, az Isten szeretetéről szóló örvendetes hír közlője legyen a szolgálni tudó és akaró szeretet melegségével. Ennek az elvnek gyakorlati alkalmazását mutatta be az előadó a beteglátogatással kapcsolatosan felmerülhető konkrét esetek egymásutáni tárgyalásánál.

A konferencia második napja *Mikolás Kálmán* esperes írásmagyarázatával kezdődött, mely Ján. 15:16. alapján a saját hitéért viaskodó lelkész fegyverzetéről szólott.

Kapi Béla püspök a prédikációra készülésről tartott előadást és utalt arra a nagy felelősségre, amely a lelkészre, mint Isten elhívott munkatársára nehezedik. Ennek tudatával kell a lelkésznek a prédikációra készülnie. Ez a készülődés a dolgozó szobában, a belső, lelki kamrában és a mindennapi élet mezején megy végbe. A dolgozószobában megy végbe a tudományos készülés, textus-keresés és exegesis, mely utóbbi csak az eredeti szöveg alapján lehet biztos vonalú. A gyakorlati felhasználásnál mindig az a főkérdés: Mit mond az Isten és hogyan kell azt nékem elmondanom. Az eredményes készülésnek fontos személyi feltételei vannak. Érezze a lelkész, hogy ő Isten szolgája, küldötte és egyedül Istennek tartozik számadással szolgálata, küldetésének elvégzése felől, de neki viszont feltétlenül. Legyen személyes hite, legyen a szó bibliai értelmében megtért ember, aki állandó közösségben él az Istennel. És tudjon imádkozni a leglelkiismeretesebb készülés után is isteni áldásért a gyülekezet lelkén végzett munkára.

Ugyancsak *Kapi Béla* püspök szólott egy következő előadás keretében a papi családról, annak otthoni és házon kívüli életéről. Végül a saját hitéért viaskodó lelkész győzelméről szólott a püspök Gal. 6:17. alapján a záróáhítat keretében, majd kiosztotta a lelkészeknek az úri szent vacsorát.

A lelkészek nagy megelégedéssel hagyták el a konferenciát, mert mindnyájan örültek a nagy lelki nyereségnek, mely általa birtokukba jutott. A Szentlélek-Isten pecsételje be az elvégzett munkát!

Scherer József,
szentgotthárdi lelkész.

A reverzális kérdése megoldásának egy útja.

Ha az ember evangélikus sajtótermékeink egy héten át megjelenő számait olvassa, sok közös témáról szóló cikket talál. Legtöbb szó esik mostanában a reverzális, a szórványgondozás, az egyházfegyelem és egyházalkotmány kérdéséről. Egyöntetűen megállapítják, hogy baj van. A diagnózis helyes, de ez magában véve nem sokat ér. Nagyon jó volna már egyszer a diagnózis mellett sort keríteni az orvosságok felsorolására is. Mert a baj mellett mindig ott van az orvoslás lehetősége is. Igaz azonban, hogy az orvosság megállapításánál kevesebbet kellene a pénztárra gondolni, s kevesebbet a számsorokra (mert hisz az orvosság sokszor nagyon drága), hanem többet Isten segítésére.

Itt a jelen esetben csak az egyik, de egyházunkat legjobban sújtó bajról akarok szólni, a reverzális kérdéséről.

Sokan elszörnyüködnek a veszteségeinket mutató statisztikákon. Pedig annyira természetes és annyira kézzelfogható dolog, hogy vesztünk. Ma a helyzet nem is lehet jobb. Ha statisztikát tudnánk készíteni (ne készítsünk!) a templomba nem járó és járó híveinkről, akkor nyilvánvaló lenne, hogy a veszteség 90%-át a templomkerülők okozzák. A templomkerülők csoportját megnöveli a templomot látogatni nem tudók, a szórványbeliek igen nagy száma. Tehát ezt a nagy tömeget kell megnyerni. De hogyan? A szórványgondozás kérdésének a megoldásával (szomorú, szórvány egyház vagyunk és még mindig probléma a gondozása) és a templomot kerülők elérésével, tehát belmissziói munkánknak a mostaninál legalább 100%-os felfokozásával. A belmisszió munkájának különböző ágazatai közül is különös nagy fontosság illeti meg az ifjúsági munkát, mert hiszen az ifjú adja és veszi a reverzálist. Mindenesetre sokkal méltóbb volna egyházunk kezében az ifjúsági munka a reverzális ellen, mint a kiharangozás, az egyhangúlag meghozott különféle határozatok, a megbélyegzés és még sok minden eddig használt módszer. De hisz van ifjúsági munkánk, — halljuk nagyon gyakran. Tényleg a statisztikák kimutatása szerint majdnem minden gyülekezetben van ifjúsági egyesület. Van igen, de nagy százalékban nem sok köszönet van benne, mert munkájuk egyházi szempontból, s e kérdés megoldásánál nem jöhet számításba. Elsősorban is 30—40, vagy mondjunk talán merészebb számot, 100 tagból álló egyesülete van annak a gyülekezetnek, amelyben ezer-kétezer mindkét nembeli ifjúság van. És kik vannak ezekben az egyesületekben! Azok az ifjak, akik legközelebb állnak az egyházhoz, akik a templomot látogatják s több belmissziói egyesületben is benne vannak. Nagy városi gyülekezetek ifjúsági egyesületében nem lehet találni ú. n. proletár ifjúságot, hanem inkább az intelligens elemet. Az egyesület legtöbb esetben nagyon exklúzív kör, melynek természetesen misszionáló, vonzó hatása egyáltalán nincs. Pedig épen a kívül maradt ifjúság (amely legtöbbször az ifjúság 90%-a) az, amely a veszteség listánkat minden oldalon erősíti. Nincs köszönet azért sem nagyon sok egyházi ifjúsági egyesületünkben, mert semmi mások, mint egyházunk egyik gyülekezetének nevét viselő műkedvelő, vagy a

EV. THEOLÓGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA

rosszabb esetben bálokat rendező érdekszövetség. Ez viszont nem más, mint az ifjúsági munka mellékvágányra síklása. Bármennyire vonzó az ilyen irányú „munka", mégsem tud megmozdulást életrehívni. Az ifjúság igénye más, amit egyszóval komoly munkának kell nevezni. Az ily irányú, társadalmi jellegű munka túltengésének magyarázata pedig a vezető hiány és programmtalanság. Annyi energia megy ezen a téren veszendőbe, a hozzá nemértés, vezető és programmhiány miatt, amely épen elég volna ahhoz, hogy egyházi életünkben az erőteljesebb vérkeringés megindulhatna, s az a régóta várt jobb jövendő meg is virradhatna. A teendő csak annyi lenne, fel kellene karolni ezt a munkát, komolyan venni, mert életkérdése egyházunknak. A reverzális kérdésének eredményes megoldása: egyházunk tartsa számon minden tagját, nevelje ifjúságát öntudatos evangélikussá, hogy *ne adjon* reverzálist. Vegye kezébe az egyesületi munkát, mert az ifjúsági munka nélkül ezt a kérdést megoldani nem lehet.

Erős Sándor,
s. lelkész-ifjúsági titkár.

HIREK.

HÚSVÉT UTÁNI ÖTÖDIK VASÁRNAP.

János 16, 23—30.

— Az imádság a lélek lélekzetvétele. Aki nem imádkozik, az az ember halott. Az imádság által az ember közösségbe lép az Istennel. A mai ember szégyel imádkozni. Zavarba jön, ha asztali áldást mondanak, vagy esti imádságra szólítanak fel. Pedig, ahogy nem gyermek az, aki édesatyjával soha szót nem vált, úgy nem lehet Isten gyermeke, aki mennyei Atyjával az imádságban nem beszélget. Amit csak kértek az én nevemben az Atyától, azt megadja néktek. Tehát az igazi imádság csak Jézus nevében történhetik. Nekünk evangéliumi keresztyéneknek, sem szentekre, sem más közbenjárókra támaszkodnunk nem lehet. A mi közbenjárónk és szószólónk egyedül Jézus Krisztus. A Jézus nevében való imádkozás szabad utat biztosít nekünk az Atyához, aki haragot és bosszúállást éppen fia vérehullása miatt távoztatott el szívéből. És ha Jézus nevében imádkozunk, csodálatos megsegítéseket és nem is sejtett meghallgattatásokat fogunk tapasztalni.

— Az „Evangélikus Élet" szerkesztősége és kiadóhivatala leggyorsabban ezen a címen érhető el: „Evangélikus Élet", Budapest, 112. Postafiók: 9.

— **Gászhír.** Duszik Pál magánzó 84 éves korában Istenfélelemben és szorgalmas munkában eltöltött, valóban példaadó élet után Nyíregyházán elhúnyt. Az elhúnytban Duszik Lajos miskolci főesperes édesatyját gyászolja. Május 11-én kísérték utolsó útjára. A gyászszertartást Paulik János lelkész, a M. E. L. E. elnöke végezte.

— **Lelkésziktatás.** A lajoskomáromi egyház május 7-én iktatta ünnepélyesen hivatalába egyhangúlag megválasztott új lelkipásztorát, Kóts Lajost, kinek beiktatását Takács Elek esperes végezte.

— **Felügyelőválasztás.** A kétbodonyi ev. egyház felügyelője, Laszkáry Gyula lemondott felügyelői tisztségéről. Az egyház máj. 4-i közgyülésén egyhangúlag és nagy lelkesedéssel felügyelőjévé választotta Prónay József romhányi földbirtokost, II. felügyelőnek pedig dr. Szuhovszky Sándor körorvost. Az Isten áldása legyen a fiatal és lelkes felügyelők munkáján.

— **Az egyházak hivatása a világ megmentésében.** A protestáns világmozgalmak egyik legismertebb alakja: *Adolf Keller* genfi egyetemi tanár, a Nemzetközi Társadalomtudományi Intézet igazgatója, tartott május 11-én este előadást, a budapesti református teológiai akadémia meghívására, a teológia dísztermében. A vendég *dr. Kováts J. István* tolmácsolásával tartotta meg francianyelvű előadását. Bevezetőül a humanisztikus és a transzcendens világ közötti különbségeket vázolta. Megállapította azután, hogy az amerikai alkoholellenes mozgalom fenntartásáért voltaképpen az egyházak harcoltak legszívósabban. A prohibició megtöréséből az egyházak súlyos következtetéseket vonhatnak le, a morális erőkkel szemben démonikus erők még mindig győzhetnek. A leszerelési konferencia kudarca az erkölcsi erő szörnyű megszégyenülése volna, ez a tiszta humanizmus csődje, de csődje az emberi ideálizmusnak is. A mai világ válsága olyan súlyos, hogy egymagában egyetlen keresztyén egyház sem tudja a megoldást nyújtani, az egyházakon belül is éles krizisek jelei mutatkoznak. De hogyan tudják az egyházak együttes erőfeszítéssel megmenteni a világot, ha nem értik meg egymást? Ezen a területen tehát egy új, megértő teológiára van szükség. Ezután *Keller* professzor több hozzáintézet kérdésre válaszolt.

— **A Virág Szövetség,** mely temetési és egyéb virágajándékok megváltásából létesült, Isten iránti hálával eltelve, az ő megsegítő kegyelmében bízva, megkezdi öreg embertársait gondozó munkáját. Amint kellő számú jelentkezés történik, megnyitja a ceglédi Kámán nevű szőlőben az Idős Nők Otthonát. Akik csendes elvonultságban, evangéliumi szellemű családias közösségben óhajtják öreg napjaikat élni, itt elérhetik azt. Havi ellátási díj különleges ápolás vagy diéta nélkül 50.— pengő, ebben lakás, élelmezés, világítás és mosás értendő. Válaszbélyeggel ellátott kérdezősködésre Mokry Eszter úrhölgy ad felvilágosítást, Budapest, I., Társ-utca 6.

— **Körzeti presbiteri, ifjúsági és leányegyleti konferencia.** A zalai ág. hitv. evangélikus egyházmegye 1933. május 28-án, vasárnap körzeti presbiteri, ifjúsági és leányegyleti konferenciát tart Révfülöpön. A megnyitó istentiszteleten dr. Deák János egyetemi tanár prédikál, a presbiteri konferenciát Fenyves Ede tb. esperes, a leányegyletit Hegedüs Ilona központi titkár, az ifjúságit Erőss Sándor központi titkár vezeti.

— **Halmi Béla emlékezete.** A somorjai evangélikus egyház volt lelkészének, dr. Halmi Bélának sírján emlékkövet készül állítani. A gyüjtés eredményesen folyik.

— **Uj gyámintézeti elnökség.** A zalai egyházmegyei gyámintézeti elnöki állásra Nagy Lajos és dr. Berzsenyi Jenő lemondása után Jónás Lajos alsódörgicsei lelkészt és dr. Mesterházy Ferenc balatonfüredi főszolgabírót választották meg.

— **A szarvasi ág. hitv. ev. Vajda Péter gimnázium internátusába** a jövő 1933—34. tanévre június 15-ig lehet felvételre jelentkezni. A teljes ellátás havi 50.— P. Kérvények az internátus igazgatóságához intézendők. Részletes felvilágosítást és prospektust ad bármikor az igazgató.

— **Megtalálták Keresztelő János sírját.** Az Agenzia Italica jelentése szerint Jeruzsálem mellett megtalálták Keresztelő János sírját. A sír Nagy Heródes palotájának közvetlen közelében van.

— ***A katonai szolgálatot megtagadta***

Jacques Martin, aki a francia keresztyén egyetemi hallgatók egyesülete egyik csoportjának volt a vezetője. Álláspontját azzal indokolta, hogy lelkiismerete nem engedi meg számára a katonai kötelezettségek teljesítését. Ezért a párisi katonai törvényszék őt 1 évi fogházra ítélte.

Egyes — protestantizmustól távolálló emberek azt mondták, hogy J. Martin előkelő jellem. Ha a katonai szolgálatnak lelkiismereti okokból való megtagadását, mint rendszert nem helyeselhetjük is, az

olyan ember, mint J. Martin, egy szempontból tiszteletet érdemel: csak a keresztyén lelkiismeret szavának engedelmeskedik.

Az ítélet a francia protestáns körökre mély hatást gyakorolt. A vallásos sajtó teljes elismeréssel és csodálattal adózik Jacques Martin jellemszilárdságának és erős hitének és a radikális passzív ellenállás mellett tör lándzsát. Ezzel az esettel kapcsolatosan sok újság rámutatott arra, hogy Franciaországban is ideje volna már annak, hogy — úgy, amint egyes államok már megtették — törvénnyel szabályozzák az ilyen eseteket és módot adjanak arra, hogy a katonai szolgálatot az állam számára teljesített bizonyos munkával helyettesíteni lehessen.

(Student World Cronicle.) *Közli: virág.*

— **Magyar lelkészi állás Amerikában.** Az 1932. évi egyetemes közgyülés a teológus-létszám kérdésével foglalkozva, felkérte az egyetemes közgyülés elnökségét, lépjen érintkezésbe az amerikai lutheránus egyházzal minél több végzett teológusnak az amerikai főiskolákon amerikai ösztöndíjban való részesítése, valamint az amerikai lutheránus egyház magyar munkakörein való alkalmaztatása érdekében. Idevonatkozó megkeresésre az amerikai lutheránus egyház illetékes hatósága felkérte az egyetemes felügyelőt, hozna javaslatba egy-egy angolul tudó lelkészt, aki az akroni, illetve a buffalói gyülekezet szolgálatába állana. Remélhetőleg akadnak alkalmas jelentkezők, akik ezen jelentős munkatereken készek szolgálni egyházunk és nemzetünk szent ügyét.

— **A FÉBÉ Ev. Diakonissza Anyaház** felhívja a figyelmet a hűvösvölgyi penziójára, amely Budapest, I., Hidegkúti-út 123/a. sz. alatt, a hűvösvölgyi villamosvégállomás közvetlen közelében, gyönyörű, egészséges, csendes helyen, erdőben fekszik. Üdülők, pihenők, a fővárosban hosszabb-rövidebb időre megszállók a penzióban egész éven át szobát kaphatnak teljes ellátással. Sőt állandó tartózkodásra is kaphatók szobák teljes ellátással. Olyan fővárosi vendégeink is szoktak lenni, akik csak a nappalt töltik a penzióban, ott étkeznek és élvezik egész nap a kitűnő levegőt. A vendégnek pihenés céljából a penzió egész kertje is rendelkezésre áll. A penziót a diakonissza főorvos vezeti.

— **Mit kifogásolnak a hinduk a keresztyén hitben?** 1. Hogy a keresztyénség tana a történelmi valóságon, Krisztus életén és halálán alapszik; ezen megütközik a bölcselkedő hindu, aki szerint örök igazság nem alapulhat históriai eseményen. 2. Szintúgy botránkozás köve számára a helyettesítő szenvedés tana is, mert ez ellenkezik a Karma-tannal (lélekvándorlás), mely szerint mindenki személyes bünhődést, illetőleg jutalmat nyer tetteiért. 3. Hogy Isten bármiképpen is szenvedést érezzen, ez megfoghatatlan a hindu előtt, aki azt hiszi, hogy az örök élet boldogságát még árnyéka sem zavarhatja meg a bánatnak. (Hajnal.)

— **Beírás a jövő tanévre a bpesti ev. gimnáziumban.** Június 26-án beírás az I. osztályba és pedig d. e. 10 óráig kizárólag az evangélikusok és az előjegyzettek részére. Célszerű, ha az evangélikus szülők is előjegyeztetik gyermekeiket. Június 27-én beírás a II.—VIII. osztályokba.

Pályázati hirdetmény.

A budapesti deáktéri ág. hitv. ev. testvéregyházak képviselőtestülete a következő két állásra teszi közzé a következő

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNYT:

1. A gimnázium és fiúinternátus egészségi szolgálatának, iskolaorvosi teendőinek, valamint az egészségtan tanításának ellátására *egy férfitanerőre,*

2. A leánykollégium és az elemi iskolára vonatkozó ugyanezen teendőkre *egy női tanerőre.*

Az első állással járó kötelességek:

a) A gimnáziumban az egészségtan tanítása heti 2 órában, valamint heti 1 órában az iskolai rendelő orvosi óra tartása. Ezen óráknak különböző napokra kell esniök.

b) Az iskolai és internátusi személyzetnek az orvosi kezelése (csak a főváros területén).

c) Az internátus háziorvosi teendőinek ellátása.

d) Minden iskola-egészségügyi kérdésben tanács adás az igazgatóság részére.

A második állással járó kötelességek:

a) A leánykollégiumban az egészségtan tanítása heti 3 órában,

b) két iskolai rendelő óra tartása és pedig egy a Veres Pálné-utcai intézetben, egy a Deák-téri épületben, utóbbi az elemi iskola számára is.

Mindezen órák külön-külön napokon.

c) A leányinternátus háziorvosi teendőinek ellátása.

d) Az iskolai és internátusi személyzet orvosi kezelése (csak a főváros területén).

e) Tanácsadás az igazgatóknak az iskola egészségügyi kérdéseiben.

Mindkét állás évi 1000—1000 pengő, havi előleges részletekben esedékes tiszteletdíjjal van egybekötve. Az állás minden év máj. 1-ig ugyanazon év szeptember 1-re felmondható. Az állással járó feltételeket a választás eredménye után kiadandó megbízólevél fogja tartalmazni.

A pályázók közül elsősorban ág. hitv. ev. vallásúak vétetnek figyelembe.

A pályázati kérvények mellett a következő feltételeket kell igazolni:

1. Születési anyakönyvi kivonat és ha nős, vagy férjes, az egyházi házassági levél,
2. az egészségtan tanári oklevél,
3. az orvosi oklevél,
4. a magyar állampolgárság igazolása,
5. családi értesítő,
6. rövid életrajz.

A pályázati kérvényeket a képviselőtestülethez intézve a főjegyző címére (dr. vitéz Pétery Aladár, Budapest, IV., Eskü-tér 7.) kell 1933 június 15-ig beküldeni.

Felhívás.

Pályázat tanári állásra.

A budapesti evangélikus gimnáziumnál felállított angol-latin szakos tanári állásra, amely állami kinevezés alá esik, pályázatot hirdetünk. Pályázhatnak oly evangélikus egyének, akiknek a kívánt szakcsoportból oklevelük van. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz intézett, kellően felszerelt kérvényeket f. évi június hó 15-ig kell alulírott igazgatóságnál benyujtani. Személyes bemutatkozás kívánatos.

A budapesti evangélikus gimnázium igazgatósága.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Több P. H. olvasónak. Azt mondják, hogy legutóbb megindított napisajtó-kritizáló akciónk hatása alatt ezentúl rendszeresen figyelik kedvenc újságjukat: a P. H.-t. Azon frissiben megállapították például, hogy május 14-én, vasárnap öt katolikus érdekű hír mellett egyetlen egy protestáns egyházi közlemény sem volt található Kossuth Lajos lapjának hasábjain. Kívánságukra utána jártunk a dolognak s kiderült, hogy ezen a napon nem kevesebb, mint öt (5) protestáns esemény hírét közölhette volna a P. H., — ha akarta volna. De hát úgy látszik, nem volt nekik fontos egyik sem. Ez hát az a napilap, amelyről a katolikus „Sajtószemle" megállapítja, hogy protestáns szellemű és öntudatos katolikus embernek a kezébe nem való?...

A szerkesztésért felelős: SZÁNTÓ RÓBERT | A kiadásért felelős: Dr. FRITZ LÁSZLÓ

SZERKESZTŐSÉG TELEFONSZÁMA: 59-2-01
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA: 1,228
(BP. SZÉKESFŐV. KÖZSÉGI TAKARÉKPT. CSEKKSZÁMLÁJA).

Nyomatott ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában, Budapest, V., Csáky-utca 10. 78429

EVTHEOLOGUSOK OTTHONA KÖNYVTÁRA SOPRON.

Mélt.Evang.Hittudományi Kar
Sopron. Deák tér.

I. évfolyam. 1933. május 28. 18. szám.

EVANGÉLIKUS ÉLET

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, I., LENKE-ÚT 56.
Kiadja:
AZ ORSZÁGOS LUTHER SZÖVETSÉG.

EGYHÁZTÁRSADALMI, BELMISSZIÓI, KULTURÁLIS ÉS EGYHÁZPOLITIKAI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 4.40, félévre 2.20 pengő.

Levél a konfirmandusokhoz.

Kedves Gyermekeim!

— Lassan őszbe hajlik a fejem. De meleg szeretettel és nagy lelkesedéssel gondolok még mindig arra a pillanatra, amikor szabad volt először az Úr oltárához lépnem, amikor ismeretekkel bővült hitem szárnyain először jöttem öntudattal az Úr elé: Hiszek benned, Isten! Amikor erről az én hitemről először volt szabad tanúbizonyságot tennem az emberek előtt. Milyen alázat és milyen büszkeség volt akkor bennem. Én akkor szövetségre léptem a Krisztussal.

Azóta — bűnbánóan ismerem be — gyakran lettem hűtlenné ehhez a szövetséghez. Az élet ezer gondja elsodort a Krisztus közeléből. A harc, a küzdés az előbbrejutásért, az érvényesülésért feledtette azt, ami legelőbbre való és kikergette lelkemből azt az alázatosságot, amely nélkül Krisztus-követés és keresztyénség nincsen. Jaj, milyen bűnbánat is van bennem, amikor a szeretetlenségre gondolok, amellyel még saját hitem cselédeit is eltaszítottam magamtól; az irígységre, amellyel testvéreim sikerét kísértem; a haragra, amelynek szavára hallgattam, amikor megenyhűlnöm és békülnöm kellett volna. Száz bűnöm és ezer gyöngeségem jut eszembe, amikor az ünnepi öröm előízében, előérzetében kipirult orcátokat nézem. Lehetséges-e, hogy ezeket a ragyogó szemeket is elhomályosítsa, ezt a piruló, síma orcát is eltorzítsa egykor a bűn?

Azért írom hozzátok e bűnbánó sorokat, hogy az én és millió felnőtt és bűnben megőszült társam példájából tanuljatok. Ti ma az Isten gyermekei és báránykái vagytok. És remegve gondolok arra, hogy egykor a Sátán cimboráivá lehettek, ha kitörülhetetlenül lelketekbe nem vésitek azokat a momentumokat, amelyeket a konfirmáció, a hitben megerősítés nyújt. Ti ma még a Krisztuséi vagytok, mint hűséges pásztor legeltet benneteket szelleme dús legelőin és most erősítitek meg a vele való szövetséget. De látom már a gond, a bánat, a nélkülözés hogyan járnak tábort körülöttetek. Elég erősek lesztek-e a Krisztus kezét megragadni, a Krisztus szárnyai alá bújni, mint ahogyan vihartámadáskor a madárfiak bújnak meg anyjuk szárnya alatt?

Hiszen van példátok elegendő. Nézzetek reánk, sok gyarlósággal és gyöngeséggel megvert, de itt-ott egy-egy erénnyel is kitüntetett öregekre, tanuljatok hibáinkból, erényeinkből egyaránt. Tanuljátok meg hibáinkból a vétket kerülni, erényeinkből a Krisztus mellett hűségesen megállni. De tanuljatok főleg a történelem ama hőseitől, akiknek hűsége örök időkig ragyog. Tanuljatok Luther Mártontól, a reformátorok reformátorától hithűséget és áldozatkészséget mindhalálig. Tanuljatok a magyar gályarab prédikátoroktól mindhalálig való alázatosságot. A nagy Krisztus-követőknek valóságos légiója vesz körül benneteket. Ragadjátok meg az életükben és cselekedeteikben megnyilvánuló példaadást és nem fogtok megtántorodni.

És a konfirmáció nem lesz hiábavaló. És Isten báránykái és Krisztus hűséges vitézei maradtok majd mindvégig. Aki pedig mindvégig állhatatos marad, az üdvözül.

Öreg barátotok.

Luther liturgiai formulái.

Luther 1523-ban kiadott *Formula missae* és 1526-ban kiadott *Deutsche Messe* című irataiban észlelhető eltérések szembeállítása az evangélikus liturgia lényeges alkotórészeinek megértése szempontjából szükséges és hasznos dolog.

A *Formula missae* szerint az istentisztelet azzal vette kezdetét, hogy a lelkész az oltár lépcsőjén letérdelt és az Atyának, Fiúnak, Szentlélek Istennek nevében megnyitotta a buzgólkodást. Erre a gyülekezet és a kar a 43. Zsoltárt énekelte, amely után a lelkész imádkozott.

A *Deutsche Messe* ezt az előkészületet elhagyja.

1. A *Formula* szerint most jön az *introitus,* melyet a pap és a kar énekel. A D. M. szerint voltaképen ez az istentisztelet kezdete.

2. Ezután mindkettő szerint jön a *Kyrie.*

A *Formula* szerint most jön a *gloria* in excelsis és *laudamus* Te.

3. Mindkettő szerint jön a *salutatio* és a *collecta.*

4. Mindkettő szerint jön az *epistola,* amit a Formula szerint követ a *graduale* a *hallelujával,* a D. M. szerint pedig ezek helyett egy német ének.

Ezt követi a Formula szerint a *salutatio.*

5. Mindkettő szerint az *evangélium,* ugyanúgy énekelve, mint az epistola.

6. Mindkettő szerint jön a *credo,* amit a gyülekezet énekel.

7. Mindkettő szerint jön a *prédikáció.*

Ezt követi a D. M. szerint a *Miatyánk* parafrazisa. A Formula szerint ismét *salutatio* jön.

8. Mindkettő szerint a *praefatio* jön, amely az úrvacsorai intelmet is magába foglalja, vagy magához vonja.

9. Mindkettő szerint jön a *consecratio* az *elevatioval,* amely a *sanctus* és a *benedictus* éneklése közben történik, s ezalatt a nép térdreborúl. Majd jön a *Miatyánk.*

10. Mindkettő szerint most következik a *communio* és pedig előbb a pap veszi fel (sumptio), mialatt az *agnus Dei* zeng, majd a nép veszi (distributio), mialatt a gyülekezet bűnbánó énekeket énekel.

11. Mindkettőnél ezután a *salutatio,* a *hálaadás* és az *áldás* következik.

Luther tehát átalakította a középkori egyház miseszolgálatát. Meg is rövidítette, nemzetivé is tette. Kétségtelen, hogy az ünnepélyességre igen nagy súlyt helyezett. A hangulat felépítésére és biztosítására is különös gonddal törekedett. Az ígehirdetést és a szentség kiszolgáltatását egyenlő hangsúlyozással tette az istentisztelet gócpontjaivá. A két oltári szolgálatot összhangzatosan megtartotta és jelentőssé tette. Kiváló jelentőséget nyer nála a bűnbánat és a hitvallás. E két tényező nélkül nem is teljes az ünnepi istentisztelet.

Luthernél tehát a rendes vasárnapi és ünnepi istentisztelet három csoportba tagozódik: az első oltári szolgálat megalapozza az istentisztelet hangulatát, a szószéki szolgálat megtermékenyíti, a befejező oltári szolgálat megkoronázza. Ez a korona Luther szerint az úrvacsora. Ő még a mise gondolatkörében és formabőségében élt, nem is akarta a radikális szakítást a múlttal. Az idők folyamán azonban neki is tapasztalnia kellett, hogy az úrvacsorázást nem kívánó népréteg csak nyugtalanítja az istentiszteletnek ezt a felséges részét, azért is lassanként el kellett különítenie az úrvacsorázást a rendes istentiszteletől. Az istentisztelet koronája azonban így is megvolt az áldásban.

D. Raffay Sándor.

Zsoltárok.

Csöndes parochián éltek az őseim,
Zsoltárral köszönték a virradatot
S jó papi munkának derűs alkonyát is;
Nékem ez az élet meg nem adatott.

Ádáz csatatér az életemnek útja,
Dárdával és karddal úgy küzködöm át;
Ki hinné el, hogy a harcok viharában
Vértem alatt őrzöm zsoltárok dalát?!

Jó papi munkának derűs alkonyában
Zsoltárt énekelni: kedves gondolat.
Dicsérni a Pásztort, fűves legelőkön,
Csöndes vizek mellett, aki enyhet ad.

Vidámítja lelkem, jóra vezet engem,
Igazság ösvényén, Dávid énekén;
És most már hiába csillapul a harcom:
A zsoltárok hangját elvesztettem én.

S már belenyugodtam: nem írhatok én már,
Nem zenghetek én már zsoltárt sohasem;
Harcom szünetében, békés kicsi révben
Kis gyermekeimmel játszom csöndesen.

Apró kis kezüknek meleg vonalában
Egy szebb jövendőnek rózsaszirma hajt;
Derűs szemük mélye eltünteti gondom,
Felejtem a küzdést, felejtem a bajt.

Úgy érzem: lelkemet körülorgonázzák
Hang nélkül daloló zsoltáros dalok;
Az édesanyámról, fehér asszonyomról,
Kis gyermekeimről halkan szavalok.

Zengő zsoltárokig nem szárnyal a lelkem,
Mégis a lelkemnek szent az ő hite:
A jó Isten előtt zengő szavú zsoltár
Minden kis családnak tiszta élete!

Miklós Vitéz.

Széchenyi György érsek, Kollonics barátja, az ellenreformáció vezérharcosa.

IV. Széchenyi érsek öccsének ivadékai. A nagy Széchenyi vallásos lelkülete.

Széchenyi mint esztergomi érsek is 96 évvel a vállán, még mindig prédikátorokat kerget és templomokat foglal. 1688-ban június 26. Perényi Andrásnak írja: „Gyöngyösről, Vácról, Jászberényből a prédikátorokat elűztük, a templomokat visszavettük, a budai commandans adott assistentiát, nálam jedzisben levén, hol vannak prédikátorok. Bátorkeszibél, Kissallóból hasonlókép a prédikátorokat Esztergomba vitetem." Még az 1687. évi törvények ellen is protestált s 1694. a kancellárnak írja: „Eleiben se bocsássa Kegyelmetek többé azokat a lator istentelen gyöngyösi kálvinistákat, akik eretnek tanítót vittek be oda Bocskai háborúságában." De végre 103 éves korában 1695. ő is eltávozott a minden halandók útján. Pozsonyban Szent Márton templomában helyezték nyugalomra. Az utóda természetesen Kollonics lett.

Unokaöccse, *György,* Lőrinc fia, ki a nagy uradalmakat örökölte és 1697. a grófi rangot is megkapta, lelkületben hasonló volt a bátyjához. Vallási türelmetlenséggel igyekezett a nagy vagyont megérdemelni. Csak egy levelét idézem. Háza volt Sopronban is a Szent György-utcában s 1720. a vejéhez, Ebergényi tábornokhoz írt levelében panaszkodik, hogy a felső szomszédja, báró Löffelholz tábornokné lett (Absolon Dániel, Zrinyi Ilona titkára volt az első férje.), ki bécsi módra akarja a sajátját átépíteni. „Az én házam, ha szabad és nemes ház volna — írja az első Széchenyi gróf — közfalt tennék, de mivel purgerház, hitemre, inkább kiköltözöm házamból, mintsem lutheránust szenvedjek szomszédságomban." (B. Szabó L. I. 412). Ebben a házban halt meg 1710. a gróf bátyja, *Széchenyi Pál* kalocsai érsek, ki békéltető közbenjárásával II. Rákóczi Ferenc idejében híven szolgálta hazáját s vallási téren sem volt türelmetlen. Öccsének, György grófnak az volt a nagy bosszúsága, hogy a súlyos beteg bátyjoknak és egész családjuknak mind a három soproni orvosa, Gensel, Löw és Liebezeit mind lutheránusok.

A nagy Széchenyi atyját, gróf *Széchenyi Ferencet* elég híven jellemzi Fraknói és Hegedüs. II. József korában a szabadelvű törekvések barátja. Tessedik Sámuel szarvasi lelkész könyvét (A paraszt ember Magyarországban Pécs, 1786) magyarra fordíttatja és kiadja. Csokonait és több magyar írót buzdít, pártfogol, könyvtárt gyűjt. Ribini János Dániel, a pozsonyi lelkész fia volt az egyik és Hajnóczi József, az aszódi lelkész fia, a másik titkára. A soproni liceum örömünnepeire a két fiát is magával vitte. 1791-ben a protestánsok vallásszabadsága mellett foglalt állást. A francia forradalom és a Martinovics-féle összeesküvés után szakított a szabadelvűséggel és vallásos rajongás vett rajta erőt, de türelmetlen ekkor sem volt. Így kezdett a vallásgyűlölet a Széchenyiekben lelohadni.

István gróf, a legnagyobb magyar pedig vallási téren merő ellentétben állott főpapi ősével. Amit Széchenyi püspök és prímás a protestánsok ellen elkövetett, azért a nagy Széchenyi fényes elégtételt adott. Nagy vagyonszerző őséről, a prímásról csak annyit mond, hogy 103 évet élt. Ha vallási türelmetlenségét ismeri, ő ítélte volna el legkeményebben.

Széchenyi István vallásos lelkületéről külön munkát írtam (Sopron, 1926. 76 lap). Itt csak a másvallásúakhoz való viszonyáról szólok. A hitigazságok forrásának a tradíció mellőzésével ő is a Szentírást tartotta. Luther bibliafordítása két példányban is megvolt a könyvtárában s Mária Dorottya evang. nádorasszonynyal ebből jelölték ki és beszélték meg a szebb helyeket. Széchenyi a r. kath. vallást nem tartotta egyedül üdvözítőnek. 1843. szept. 5-én a püspökök és főrendek előtt Pozsonyban a reverzálisok tárgyalásakor tiltakozott a „Sola Salvifica" gyűlöletes értelmezése ellen. Itt mondá: „Minden ember a maga útján törekedjék a legfőbb lény felé, a maga hitét tartsa legjobbnak; az oly nagy kábultságok pedig, hogy csak egyetlen örvényen lehetne Istenhez eljutni, idő multával bizonnyal rectificáltatni fognak." Világosan mondja ezt később „Önismeret" c. művében is: „Mert habár valamint az ismert közmondáshoz képest vajmi sok út vezet Rómába, úgy bizonyosan nincsen e világon csak egyetlen egy vallás, mely kirekesztőleg bírna oly kapuval, melyen keresztül Istenhez lehetne közelíteni és felette sok egyén a clerus, anyaszentegyház, de még a pápa engedelme nélkül is, sőt az e részekről szórt anathemák dacára mégis mennyországba jut és viszont." Ebben a művében mondja a pápaságról is: „Még a legelső keresztény is, mert hiszen ő is csak ember, noha infallibilis ember, olykor csak ezen mottóval képes magát némileg mentegetni: „Errare humanum est." (Döblingi hagy. III. 589. és 761.).

A vallási türelmetlenséget Széchenyi kemény szavakkal ítéli el: „Ha van kárhozatra méltó bűn, ítéletem szerint nincs nagyobb a türelmetlenségnél; s ha felhevült vakhitünk s fonák buzgalmunk még keresztények közt is fellobbantja az Ármánynak ezen vad tüzét, akkor valóban megbocsáthatatlan. Végezzen a Mindenhatóval kiki, mint legbelsőbb meggyőződése súgja. (Világ 54. Önismeret 589). S a Kelet Népében is (303. l.) azt kívánja, hogy „az urasági ittasságtól ment, a türelmetlenség ördögétől el nem ferdített és eredeti tisztaságban hűn megőrizett keresztény vallásnak alaptörvényeit kövessük." Már 1826. febr. 28. írta

naplójába: „Az emberek jövőben nem a vakhit fanatizmusát, nem az ámítókat, hanem saját szívüket és eszüket fogják megkérdezni az iránt, hogy mit higyjenek és mit tegyenek." (Széch. nap. II. 148). Széchenyi reméli is, hogy a ker. felekezetek a valódi szabadság szellemének áldozván, a hazaszeretet szent zászlója alatt fognak egyesülni. „Ha csalatkoznám, inkább nem kívánok élni." (Világ 530).

Az országgyűlésen Széchenyi is már 1833. a reverzálisok és a hatheti oktatás eltörlését követelte s 1840. Róma beavatkozása ellen kemény beszédet mondott: „Az apostoli magyar király mindig meg tudta magát constitutionalis nemzetével együtt Rómának suprematiájától óvni. A főméltóságú clerus status in statu soha sem volt és sem nem is lehet." Élesen kifakad, hogy 50 évi gyakorlat után a váradi püspök (Lajcsák) most egyszerre megtagadja vegyes házasoktól az áldást. 1843. szept. 5. nagy határozottsággal szállt síkra a protestánsok jogaiért: „A kereszténység tiszta szellemében én mindenek előtt türelmes vagyok és pedig nem csak szóval, de tettleg is az vagyok s az evangélikusok mellett fel fogok szólalni, míg a teljes reciprocitásnak elve nem csak színleg, de lényegében is kivíva nem lesz." (Zichy A. Széch. életr. I. 545).

*

Hegedüs Lóránt jeles művében egymás mellé állította Széchenyinek és ősének, György érseknek arcképét. De vallási téren micsoda két ellentétes lelki világot tár elénk ez a két ábrázat. Egyik a vakbuzgó, türelmetlen fanatizmus, másik a felvilágosult evangéliomi keresztyén szabadelvűség hőse. Olyan gyászos időkben, melyről a piarista Takáts Sándor írja: „A várkapitányok hosszú lisztában terjesztik fel az éhenhalt végbeli katonák neveit s akik még élnek is, éhségükben úgy lézengenek, mint falon az árnyék, mint ősszel a hulló legyek" — a Kolloniccsal barátkozó Széchenyi érsek 41 hű magyart küld gályarabságra, akik közül 17 hal meg a nápolyi úton. A nagy Széchenyi pedig úgy félti és szereti nemzetét, hogy azt szokta mondani: „Oly kevesen vagyunk magyarok, hogy még az apagyilkosoknak is meg kellene kegyelmezni." Hogyan is mondta Berzsenyi? „Ámbár ezerszer vak tüzedben — Véreidet, magadat tiportad."

Az ősmagyar jobbágycsaládból származó Széchenyi érseknek nem volt vérében ez a vallásüldöző kegyetlenség. Természete, faji sajátsága szerint a magyar nem türelmetlen. Hanem ezt a haragos fekete vért Bécsből, Rómából oltották bele.

A két nagy magyar katolikus Zrinyi Miklós és Széchenyi István, a protestánsoknak igazságot szolgáltatott, elégtételt adott. Vajha ma is volnának ilyen szabadabb szellemű magyar katolikusok, amint mindig is voltak s vallásszabadságunkat a többség részéről ők biztosították. De a mai viszonyok között előnyösebbnek látszik a hallgatás. Bátran színt vallani, miként a legnagyobb magyar tette, nem akarnak. Sajnos, a régi gyászos idők szelleme itt kísért ma ismét közöttünk, midőn százszoros szükség volna az összetartásra. Bizonyos külföldi és semmiképen sem magyar áramlat hatása alatt akadnak elvakult túlbuzgók, akik ledöntenék Bethlen, Kossuth, Tisza István szobrát és Kollonicsét állítanák a helyére.

A végetlen sok r. kath. szervezkedés, egyesület, társaság, akció és kongregáció között vannak, amelyek Zrinyi és Széchenyi nevét vették fel. Ha vallási téren is ezek nyomdokain járnának, akkor szent volna közöttünk a békesség.

D. Payr Sándor.

(Vége.)

MEGHIVÓ.

A Magyar Kir. Erzsébet-Tudományegyetem Ev. Hittudományi Kara 1933 június 20-tól 23-ig Sopronban tizedik munkaévének befejezéséül tartja harmadik teológiai konferenciáját, melyre evangélikus egyházunk lelkészeit, felügyelőit, vallástanárait, segédlelkészeit, tanítóit és az érdeklődő egyháztagokat hitrokoni szeretettel és bizalommal meghívja.

A konferencia főtárgya: Elméleti és gyakorlati hitvédelem. A konferencia rendje:

Június 20-án: D. u. 6 órakor megnyitó istentisztelet a templomban. A szent szolgálatot Zongor Béla esperes végzi. Utána vallásos estély, melynek keretében D. Dr. Pröhle Károly, a hittudományi kar e. i. dékánja, a konferenciát megnyitja és D. Geduly Henrik püspök a hitvédelem jelentőségéről előadást tart.

Június 21-én: D. e. ¾8 órakor reggeli áhítat. 8—9. Az ember létproblémája és a hit. D. Dr Pröhle Károly egyet. ny. r. tanár. 9—10. Teremtéshit és természettudomány. Dr. Deák János, egyet. ny. r. tanár. 10—11. Jézus feltámadása mint apologetikai probléma. Dr. Kiss Jenő egyetemi nyilvános rendes tanár. 11—12. Az előadások megbeszélése. D. u. 4—5. Hit és nevelés. Dr. Br. Podmaniczky Pál, egyet. ny. r. tanár. 5—6. Az előadások megbeszélése. Este 8 órakor vallásos estély a gyülekezet részvételével. A világi elem a hit védelmében (Történeti áttekintés) címen előadást tart D. Kovács Sándor, egyet. ny. r. tanár.

Június 22-én: D. e. ¾8 órakor reggeli áhítat. 8—9. A protestantizmus erőforrásai. Hanzmann Károly lelkész. 9—10. Hitvédelem és egyházi öntudat. Dr. Wiczián Dezső, megbízott egyetemi előadó. 10—11. A lelkészi munka a hitvédelem szolgálatában. Marcsek János lelkész. 11—12. Az előadások megbeszélése. D. u. 4—5. A nemzedékek problémája és az egyház. Előadók: Dr. Domján Elek esperes és Szabó József lelkész. 5—6. Az előadások megbeszélése. Este 8 órakor vallásos estély a gyülekezet részvételével. A keresztyén hívő feladatai a hitvédelem szolgálatában címen előadást tart Dr. Molnár Gyula, kir. táblai bíró.

Június 23-án: D. e. ¾8 órakor reggeli áhítat. 8—9. A bolsevizmus mint ellenfél. Lic. Dr. Karner Károly egyet. ny. r. tanár. 9—10. Korunk válsága mint a keresztyénség erőpróbája. D. Kapi Béla püspök. 10—11. Befejező megbeszélés és záró áhítat. D. u. Széchenyi István sírjának meglátogatása Nagycenken. Az előadások és vallásos estélyek állandó helye a hittudományi kar nagy előadóterme.

Tudnivalók. A rendezőség tervbe veszi a város nevezetességeinek a megtekintését, a múzeumok meglátogatását.

A konferencia résztvevői kedvezményes ellátást kaphatnak a liceumi tápintézetben; egynapi ellátás (reggeli, ebéd és vacsora) ára 2 pengő. Az ellátás ked-

den este kezdődik és pénteken 23-án délben végződik. A kedd esti vacsora egyúttal ismerkedő estély. A rendezőség kedvezményes ellátást csak azoknak biztosíthat, akik részvételüket jelentkezésük alkalmával előre bejelentik; a jelentkezés kötelező erejű.

A konferenciákra jelentkezőknek magánházakban, a Teol. Otthonban, vagy szállodában ingyen vagy lehetőleg olcsó áron való elszállásolásáról a rendezőség gondoskodik.

Akik kedvezményes vasúti jegyre számot tartanak, szíveskedjenek ezt a vasúti vonal megjelölésével legkésőbb június 1-ig bejelenteni. Később érkező bejelentéseknél a rendezőség a kedvezményes vasúti jegy megszerzését nem tudja biztosítani.

A részvételi jegy ára 3 pengő, segédlelkészeknek és egyetemi hallgatóknak 1.50 pengő. Helybeliek látogatási jegye 2 pengő, egy napra 1 pengő. Jegyeket a dékáni hivatalban, illetve a konferencia irodájában lehet váltani.

Bárminemű felvilágosítással készségesen szolgál a hittudományi kar dékáni hivatala (Sopron, Deák-tér).

Jelentkezési határidő azok számára, akik kedvezményes vasúti jegyet kérnek, június 1-e, egyéb esetekben június 10-ike.

Ezen meghívó szíves terjesztését kéri a rendezőség. Isten áldása legyen a konferencián.

A M. E. L. E. győri országos konferenciája.

A Magyar Evangélikus Lelkész Egyesület szokásos tavaszi konferenciáját ezidén Győr városában tartotta május 16—18-ig. A szeretetteljes fogadtatás, amelyben az ország minden részéről megjelent lelkészek a győri egyházközség és a város részéről részesültek, mindnyájunknak sokáig emlékezetes marad. A mintegy 100 lelkészt a győri híveknél szállásolták el, ellátást pedig az evangélikus szeretetházban nyertek.

A konferencia május 16-án esti istentisztelettel kezdődött, amelyen *Zászkaliczky Pál* budapesti segédlelkész a finn liturgiát mutatta be, *Irányi Kamill* székesfehérvári lelkész pedig az Igét hirdette, rámutatván a mai szociális és erkölcsi ínség okaira és azok gyógymódjaira.

Május 17-én reggel 8 órakor *Túróczy Zoltán* győri lelkész a tékozló fiú bűnbánata és hazavágyása köré csoportosította hatalmas bűnbánati beszédének gondolatait, majd a lelkészeknek úrvacsorát osztott.

A konferencia az egyház tanácstermében délelőtt 9 órakor vette kezdetét. *Paulik János* nyíregyházi lelkész, a MELE elnöke megnyitó beszédében a mai nehéz és mostoha viszonyokkal s azoknak egyházunkra gyakorolt hatásaival foglalkozott. Egyházunkat nemcsak szélsőséges politikai és társadalmi áramlatok fenyegetik, hanem testébe a legújabb szekták (szabad Biblia-kutatók, millenisták, stb.) élősdijei is belefúrják fejüket. Egyházunk intelligenciája nem példaadó és nem hűséges. Felekezeti iskoláink válságos helyzetben vannak. A kultúra és századunk technikai csodái nem vitték közelebb az embereket a jóléthez és a boldogsághoz. Mert ez a világ Krisztus nélkül akar élni, éppen azért hasonlatos egy nagy kórházhoz, vagy csatatérhez. A papságnak minden irányú éberséget kell tanusítania, mert sokakat az idegenít el az egyháztól, hogy nem találják eléggé agilisnak. Az egész vonalon a krisztusi szellemet kell ápolni.

Dr. Kapi Béla püspök üdvözölte a konferenciát Dunántúl földjén és tanácskozásaira az Isten áldását kéri. Legsürgősebb feladat szerinte egy lelkészi közvélemény megteremtése. *Dr. Szauter Ferenc* polgármester Győr szabadkirályi város nevében köszöntötte a megjelenteket. A mai nehéz időkben — úgymond — a vallásfelekezetek munkáját és áldásos tevékenységét sem az állam, sem a községek nem nélkülözhetik. Meggyőződése, hogy amit a polgárság templomokra, iskolákra és szeretetintézményekre költ, azt kétszeresen takarítja meg a börtönökön. *Dr. Hőfer Vilmos* h. polgármester, egyházfelügyelő, a győri egyházközség nevében üdvözölte a konferenciát. Meggyőződése, hogy a győri egyházközséget szereti az Isten, mert vészeken és viharokon át is megengedte, hogy áldásdús tevékenységet fejtsenek ki vezérei. A továbbiakban az ideális lelkipásztorról beszélt. *Győri Elemér* győri és *Tapsonyi Sándor* nagyigmándi református lelkészek az Országos Református Lelkész Egyesület nevében jelentek meg. Győry Elemér azokról a történeti kapcsolatokról beszélt, amelyek a két protestáns egyházat hazánkban összefűzik. Az üdvözlésekre Paulik János elnök meghatódottan válaszolt.

A lelkészkonferencia *D. báró Radvánszky Albertet* 10 éves egyetemes felügyelői és *Dr. Zelenka Lajost* 10 éves egyházkerületi felügyelői jubileuma alkalmából táviratilag üdvözölte.

A konferencia ezután rátért az előadásokra. *D. Kapi Béla* püspök a „Korszerűség és az egyház" címen tartott előadást. Beszélhetünk-e az egyház és a korszerűség viszonyáról? Minden bizonnyal. Mert az egyháznak a kor élő testének kell lennie. Feladata a lélekmentés és a világ átformálása. Minden közösség koronként változik, csak az egyház nem, mivel az a Krisztus teljessége. Mégis az egyháznak mindig meg kell keresnie az abban a korszakban szükségessé váló munkát. Korszerűség és időszerűség nem fedik egymást. Különböző korokban különbözők a feladatok. Míg az egyik korban az individualizmus, addig a másikban a közösségek felé sodródik az ember. A korszerűség az egyház munkáját konkrétumokkal tölti ki. Az egyház tartozik számot vetni a modern ember pszihéjével, amely modern problémákkal van tele. A egyháznak bele kell néznie a modern ember családi, állami és társadalmi életébe. Egy azonban örökké változhatatlan tételként megáll, hogy az ember lényege szerint bűnös, ezen korszerűség nem változtat. De nem változtat az Isten kegyelmének örök tényén sem. De az egyház végeredményben nem momentán feladatokkal bíbelődik, hanem az Örökkévalóra függeszti szemeit.

Endreffy János témája „Korszerűség és a lelkész élete" volt. Ő azonban ehelyett az utódállamok evangélikusainak testvéri kapcsolatairól, a magyar sors tragikumairól beszélt és magyarságnak, egyháznak egyaránt bűnbánatot ajánlott. Tulajdonképpeni tárgyát, hogy a lelkésznek hogyan kell beleilleszkednie egyénileg modern életünkbe, Kemény Lajos budapesti esperes fejtette ki.

Kemény Lajos budapesti esperes a „Korszerűség és a lelkipásztori munka" címen beszélt. Bevezetésében arra mutatott, hogy a mai idők sokoldalú lelkésztípust kívánnak és hogy ennek kifejlődéséhez állandó lelkimunka, sok kontempláció és a világi élet dolgaiban való tájékozottság is szükséges. A pásztori munka korszerű feladatai közül a magyar evangélikus lelkész részére a vegyesházasságok és reverzálisok terén lévő munkát jelölte meg a legfontosabbnak. Erről részletesen szólt. Kifejtette, hogy ebben a munkában a gyülekezeti segítséget is meg kell szervezni, aminek előföltétele, hogy az egyházak vezetősége hűséges és komoly evangélikusokból álljon. Sok más érdekes dolgokból álló előadását a konferencia nagy érdeklődéssel hallgatta.

Szántó Róbert budapest-kelenföldi lelkész a „Korszerűség és az igehirdetés" kérdését tárgyalta. Az evangélikus istentisztelet centrális cselekménye az igehirdetés. Az igehirdetés középpontjában pedig csak Krisztus, az Ő evangéliuma és az Ő vérehullásában rejlő váltságtény állhat. Mivel azonban Jézus minden iránt érdeklődött, az Ő evangéliuma hirdetésére rendelt pásztornak is ugyanezt kell cselekednie. A modern igehirdető nem zárkózhatik el az elől, hogy a modern ember problémáit a szószékre vigye. Küzdenie kell a szélsőségek ellen. A kollektívizmussal szemben állást kell foglalnia az individualizmus mellett és nem szabad engednie abból, hogy az embernek egyéni Isten-meglátásai és megélései lehetnek. Foglalkozni tartozik a szociális kérdésekkel. Bele kell nyúlnia az emberek

egyéni és társadalmi életformáiba. Küzdenie kell a reverzális lélekvásárló erkölcstelenségei ellen. A városi igehirdetés inkább az intellektus, a falusi inkább az érzelem felé irányuljon. Az igehirdetésnek érdekesnek kell lennie, noha soha Krisztus életnézetétől eltérnie nem szabad. Javasolja a sürübb vendég- és csereszónoklatok bevezetését.

Dr. Szeberényi Gusztáv a „Korszerűség és a szeretetmunka" c. előadásával kezdődött ápr. 18-án a konferencia 2-ik napja. Rámutatott a szeretetmunka bibliai kapcsolataira. Továbbá arra, hogy a szeretetmunka csak a gyülekezet keretein belül képzelhető el igazán. A szeretetmunka az igehirdetésnek csak segédeszköze lehet. Irányítója minden körülmények között a lelkész. A lelkész hátamögött és a gyülekezet keretein kívül semmiféle szeretetmunka nem folytatható, mert ez elveszti a kapcsolatot a hívekkel és az egyháztól való eltávolodásra vezethet. A szeretetmunkának a gyakorlati életben való keresztülvitele érdekében az egész lelkészképzés átszervezendő. A lelkészoktatásban túl sok az elmélet és túl kevés a praktikum. A családon, az iskolán és a templomon keresztül kell a hívek érdeklődését a szeretetmunka iránt fölébreszteni. Részletesebben ismerteti a békéscsabai szeretetintézményeket. A hívek, ha az érdeklődést fel tudják kelteni, szeretetmunkára igenis kaphatók. Ennek a szeretetmunkának legsürgősebb feladata legyen az elidegenedett proletárság visszszaszerzése.

Marcsek János ózdi lelkész befejező előadása a „Korszerűség és az egyházalkotmány"-ról szólt. Szellemes fordulatokban mutatja ki, hogy az E. A. menynyire távol van a korszerűségtől. Az E. A.-nak anyaszentegyházunk életét az egyedüli fundámentumba, a Krisztusba kell kapcsolnia. A hitvallási iratokra kell építenie. Rámutatott egy egész sereg paragrafusnak, így különösen a 11., 34., 36. és 42. paragrafusoknak elhibázott voltára. Felhívta a figyelmet arra, hogy az E. A. rendelkezései és szelleme sokszor milyen félszeg helyzeteket teremtenek a lelkész munkálkodásában, vagy a lelkész és világiak egymáshoz való viszonyában. Az a szabadság, amelyet az egyes paragrafusok biztosítanak, idők folyamán szabadossággá torzult. A Protestáns Szemlében egy református világi vezetőember tollából a következő mondatot olvasta: „A protestantizmusnak az a lényege, hogy nem kötelez." Sürgősen megváltoztatandó az a szellem, amelynek ilyen kinövései vannak. A mai egyházalkotmány mellett az egyházi közigazgatás és bíráskodás drága, felületes és lassú. Az E. A.-ban kell gondoskodni arról, hogy közgyűléseink megfelelő építő tartalommal is töltődjenek meg. Mi határozatokat hozunk és azokat soha végre nem hajtjuk. Olyan E. A.-ra van szükségünk, amelynek alapján a közigazgatás olcsó, alapos és gyors legyen. Legyen meg mindenképpen a tanbeli és a fegyelmi egység.

Az összes előadásokat élénk eszmecsere követte, amely bizonyára megtermi gyümölcseit a jövőben.

A május 18-i tanácskozást *Kálmán Rezső* orosházi lelkész áhítata vezette be és *Németh Károly* esperes áhítata zárta le.

A konferencia résztvevői azzal az érzéssel búcsúztak a vendégszerető gyülekezettől és várostól, hogy jó munkát végeztek. Legyen is ezen a munkán Isten áldása. *(—t.)*

FIGYELŐ.

Nagy kudarc volt. A Székesfővárosi Iskolánkívüli Népművelődési Bizottság a budapesti és országos jellegű ifjúsági egyesületek bevonásával a tiszta élet érdekében demonstratív nagygyűlést tervezett május 21-re. Öt nappal a nagygyűlés előtt az előkészítő bizottság ülésén az elnök nagy meglepetésre bejelenti, hogy a nagygyűlés elmarad. A felszólított egyesületek közül csak kettő-három jelentette be részvételét és ezért a polgármester szerint újabb, alaposabb szervező munkára van szükség, hogy egy legközelebb összehívandó nagygyűlésen a keresztény és keresztyén magyar ifjúság méltóképen demonstrálhasson. Valami nem látszik rendbenlévőnek. — A jelenlévő ifjúsági vezetők kijelentették, hogy ők már is olyan ifjúsági tábort mozgattak meg, amely a Vigadó megtöltését biztosítja. Igaz, hogy ezek a Soli Deo Gloria diákszövetség képviselői voltak. A leventéknél és cserkészeknél sem volt baj. De hát az Emericana? Az Emericana nem képviseltette magát, mivel felülről „enyhe" leintésben részesült, hát kútba kellett esni ennek a szép elgondolásnak. Nekünk, — sajnos — nincsen országos jelentőségű ifjúsági szervezetünk, de kíváncsiak vagyunk, hogy ha például a református S. D. G. zárkózik el egy ilyen megmozdulás elől, mit szólnak hozzá az illetékesek? Így most nem tudjuk, hogy az ifjúsági egyesületeken, vagy a polgármester határozatán bukott-e meg a nagygyűlés. — Még egy fájdalmas tapasztalást tettünk. Sem az Egyetemi Luther Szövetség, sem a Kie evangélikus ágának képviselői nem jelentek meg az előkészítő bizottság gyűlésén. Talán őket sem érdekli a tiszta élet kérdése, mint az Emericanát?

rmg.

* *

A Magyar Polgári Blokk — mint az újságok írják — a házasság problémájának megvitatása céljából előadói és vitaest sorozatot rendezett. Orvosokon és jogászokon kívül az egyházak képviselői is kifejtették nézetüket. Katolikus részről Baranyai Jusztin, református részről Muraközy Gyula, zsidó részről Hevesi Simon főrabbi. — Hát az evangélikusok hol maradtak? Talán a Magyar Polgári Blokk nem kért fel bennünket? Ha így van, sürgős elégtételt kell kérnünk. Vagy talán felkértek és csak mi nem tartottuk érdemesnek a megfelelő képviseltetést? Ez még nagyobb hiba lenne. Ott kell lennünk mindenütt, ahol ott lehetünk és mindent meg kell tennünk, hogy mindenütt ott lehessünk. — Vagy talán igazolni akarjuk a Magyar Kultúra nyelvöltögető statisztikusát, aki legutóbb azt írta, hogy a protestáns házassági etika sokkal alacsonyabb rendű, mint a katolikus. Jó, jó, de mi ezt másként tudjuk és ezért szót kérünk ott, ahol a házasság problémájáról vitatkoznak. *rmg.*

* *

Egy hetven százalékban evangélikus lakosságú városban van egy, a vármegye által fenntartott kórház. Ebben a kórházban az ápolószemélyzet apácákból áll. A református egyháznak sikerült nehéz harcok után nyolc református diakonisszát is az ápolószemélyzet közé felvétetnie. Evangélikus ápolónő egyetlen egy sincs. A helyi lelkész szerint ez nem a kórháznak és nem a vármegyének hibája. Mert a vármegye az ő közbenjárására nyolc evangélikus diakonisszának az alkalmaztatásához hozzá-

járult. Hiába fordult azonban lelkésztestvérünk diakonissza intézeteinkhez, képzett ápolónőket egyik sem tudott rendelkezésére bocsátani. Ismét nem a diakonissza anyaházaknak a hibája ez, hanem részint közönyösségünkből, részint pénztelenségünkből folyik. Itt tenni kell valamit, mert szeretetmunka nélkül nincs keresztyénség. — Ebben a kórházban nevezett lelkésztestvérünk egy alkalommal egy evangélikus asszony temetésén jelent meg és legnagyobb meglepetésére négy apácát látott a koporsónál állni égő gyertyákkal kezében. Kérdezősködésére megtudta, hogy ez a feltűnően szíves szolgálat azért van, mert a halott végrendeletileg minden vagyonát a római katolikus egyházra hagyta. Íme, az eredmény ott, ahol csak apácák végzik a közkórházakban a szeretetmunkát. A lélekhalászásnak száz és ezer alkalmát — ezt pesti kórházakban is tapasztaljuk — ők nem fogják elszalasztani. És nem különösen akkor, ha a lélekhalászás tetemes anyagi haszonnal is jár.

Egyházi fegyelem.

Az egyházi fegyelem gyakorlásának kérdését nem szabad önálló problémának tekinteni s azt nem szabad az egész egyházi élet közösségéből kiszakítani és úgy megoldani. Tény, hogy az egyházi gyüléseken való elnöklés igen gyakran és majdnem minden egyházközségben súlyos nehézségekkel jár éppen egyes egyháztagok, vagy csoportok erőszakos, sokszor tiszteletlen, engedetlen magaviselete miatt. Amidőn csődöt mond az elnök minden tudása és tapintata. Valóban mind kevés az, amit az E. A. a közgyülési rend fenntartása céljából az elnöknek nyújt. Viszont tovább nem mehetünk s az elnök tekintélye nem egy alkalommal esik áldozatul egyes rosszindulatú egyháztagok, vagy csoportok tiszteletlenségének.

A közgyüléseken való fegyelmezetlen viselkedésnek sokféle oka lehet. Sokan a gyüléseken ontják ki személyes haragjukat az elnökkel szemben, különösen, ha a lelkész elnököl és Isten ments ilyenkor személyes jellegű dolgot a közgyülés elé vinni. Sokszor kellően elő nem készített dolgok tárgyaltatása okoz bajt; máskor olyan ügyek, amelyek az egész gyülekezet előtt ellenszenvesek, ismét máskor olyanok, amelyek a gyülekezeti életbe való átvitelre még nem értek meg, idéznek elő zavart a tárgyalás alkalmával, különösen akkor, ha az elnökség azoknak keresztülvitelét erőlteti. Néha előfordul, hogy egyes csoportok előre kidolgozott terv szerint okoznak a gyüléseken zavart csupán azért, hogy az elnöknek nehézségeket okozzanak. Van arra is eset, hogy az elnök türelmetlensége mérgesíti el a gyülés hangulatát.

Bármi legyen is a közgyülési zavarok oka, azok a gyülekezeti élet mélyéből fakadnak s betegségi tünet jellegével bírnak. Kiküszöbölésük azért első fokon és elsősorban nem fegyelmi kérdés, hanem az egész gyülekezeti élet, elsősorban a hitélet gyógykezelésének a kérdése. Ha mindent elvégeztem és elkövettem, hogy gyülekezetem hitélete egészséges legyen, ha minden hívemmel szemben azokat a kötelességeket, amiket hivatásom számomra előír, becsületes lelkiismeretességgel teljesítettem, hirdettem hűséges kitartással Istennek Igéjét s magánéletemmel elöljártam az igaz istenfélelemben és botránkozást senkinek nem okoztam, ha szelíd, alázatos és békeszerető igyekeztem lenni, mint Megváltóm: akkor kizárt dolog, hogy a közgyüléseken kifejtett s a gyülekezet javát és rendjét szolgáló munkám megvetésben, becsmérlésben részesüljön. Mert becsületes építőmunkám következtében olyan egészséges gyülekezeti közhangulat fejlődött ki híveim lelkében, amely nem engedi érvényesülni a zavargó elemet s azok vagy távol tartják magukat a gyülésektől s ha mégis eljönnek azokra, vagy bölcsen hallgatnak, vagy a józan elem elhallgattatja őket.

E mellett döntő fontosságú az elnök viselkedése az elnöki székben. Amilyen hangot az elnök üt meg, amilyen szellemet vagy hangulatot ő kezdeményez: olyat vesznek fel a közgyülés tagjai. A csendes, nyugodt elnöki hang a legvéresebb szájú atyafit is képes leszerelni és hallgatásra bírni.

Az egyházról tudni kell, hogy az a hívők közössége. Testület, amelynek tagjait nem külső emberi törvények tartják össze, hanem a Krisztus Jézusban való hit és az Evangélium, Istennek szent Igéje. Ha ezzel a kettővel bármely hívünkkel szemben nem boldogulunk, akkor meddő minden alkotmány, törvény, szabályrendelet és paragrafus. Mert aki Isten Igéjének be nem hódol, még kevésbbé hódol be az emberi törvénynek. S ha mégis az utóbbit erőltetjük és fegyelmezünk, büntetünk, csak elmérgesítjük a sebet és magunknak és egyházunknak engesztelhetetlen, sírig tartó ellenséget szereztünk. Kedves Uraim, el ne feledjék soha ebben a mi szent hivatásunkban, hogy bennünk az az indulat, az a lelkület kell, hogy legyen, amely volt az Ur Jézusban. Még pedig hivatásunk egész területén. Azért történjék az elnöklés is, a fegyelmezés is szelídséggel, csendes békességgel és türő szeretettel. S ezen és csakis ezen az úton érjük el azt a célt, amelyről örömmel állapítjuk meg: Ma szép, csendes, nyugodt volt a közgyülés. Probatum est. **Mayer Pál.**

HIREK.

EXAUDI VASÁRNAPJA.

János 15, 26—16, 4.

Volt már idő, hogy aki öldökölte a Krisztus nyáját, mind azt hitte, hogy istentiszteletet cselekszik. Ezt hitték a keresztyéngyilkos római császárok, de az eretneküldöző középkori inquisitorok is. Mostanság mintha újra visszatért volna ez az idő. Isten nevében és a vallás oltalma alatt újra megindult az öldöklés. Nem vadállatokkal, nem is máglyákkal, vagy állig felfegyverzett keresztes hadseregekkel, hanem bullákkal, decretálékkal és pásztorlevelekkel. Nem a testet ölik meg, hanem a lelket. De Jézus szavai szerint ezektől még jobban kell félnünk, mint akik a test ellen törnek. — Látjuk is a pusztítását ennek az új hadjáratnak és sok elesettet temetünk szomorkodással. — De az Isten nevében folytatott ilyen harc ellen az Isten nevében tiltakoznunk kell. — Jézus azt mondja, hogy „ezeket azért cselekszik veletek, mert nem ismerték meg az Atyát, sem engem." Jézus zászlaja nem szolgálhat test és lélek-öldöklők fedezékéül, hanem kizárólag test és léleképítők védelmére. — Bízunk benne, hogy a Vígasztaló, akit Jézus küld nékünk az Atyától, bizonyságot tesz igazságunkról és megvilágosítja azokat, akik léleköldökléssel még ma is istentiszteletet vélnek végezni. Mert a Vígasztaló a szeretet lelke, a szeretet pedig nem cselekszik éktelenül. *rmg.*

— **Tisztújító közgyülés a pesti magyar egyházban.** A pesti magyar egyházközség május 14. és 15-én tartotta tisztújítását, mikor tisztikart, 60 rendes és 30 pótpresbitert választott az elkövetkező hat eszendőre

s ugyanakkor választotta a közös egyház tisztikarát is. A magyar egyház felügyelőjévé az összes szavazatokkal *dr. Tomcsányi V. Pál* ny. igazságügyminisztert, másodfelügyelővé *dr. Konkoly Elemér* ügyvéd, az Országos Luther Szövetség ügyészét, gondnokká *Hittig Lajos* eddigi gondnokot választotta meg. Beiktatásuk, valamint a presbitérium eskütétele és beiktatása június hó folyamán fog megtörténni. A közös egyház felügyelőjévé *dr. Németh Ödön,* eddigi iskolai I. felügyelőt, közgondnokká *Becht Albert* eddigi közgondnokot, iskolai I. felügyelővé *dr. Hittrich Ödön* ny. főigazgatót, főjegyzővé *dr. v. Pétery Aladár* eddigi főjegyzőt választották meg, szintén az összes szavazatokkal. Az ő beiktatásuk is június hónapban lesz.

— **D. Fajnor Dusán halála.** Fajnor Dusán, a felvidéki nyugati kerület püspöke 57 éves korában súlyos betegség után virágvasárnapján húnyt el. Azt mondják, megértő, evangéliumi lelkületű férfiú volt. Temetése április 11-én volt a pozsonyi nagytemplomból.

— **A budapesti evangélikus egyházmegyei tanítói kör** 1933 május 24-én a budai evangélikus elemi iskola nagytermében évi rendes közgyűlést tartott, amelyen a napirend letárgyalása után Králik Jenő „Egyházi énektanítás az iskolában", Királyfalvy Gusztáv „Az iskola a nemzeti összefogás eszköze" címen tartott előadást.

A miskoci evangélikus jogakadémián máj. 1—17-ig tartották az alapvizsgálatokat. A kollokviumok május 31-ig folynak.

Meghívó. A Magyar Diákok Pro Christo Szövetségének (MEKDSz) Evangélikus Osztálya az Evangélikus Egyetemes Egyház Ifjúsági Belmissziói Bizottságának támogatásával Tahi alsó táborában 1933 július 8-tól 15-ig országos középiskolás fiúkonferenciát, Tahi felső táborában pedig 1933 július 8-tól 14-ig középiskolás leánykonferenciát rendez, amelyre minden 13. életévét betöltött diákot szeretettel meghív és elvár. Minden közelebbi felvilágosítással készséggel szolgál a titkári hivatal, Budapest, IX., Üllői-út 19. II. lépcső, II. emelet 12.

— **Szombathely.** A szombathelyi evangélikus nőegylet a diakonissza-alapból egy kisebb házat vásárolt a leendő diakonissza-nővér számára a paplak közelében 5000 pengőért. A házat egyelőre bérbeadták.

— **Oroszország.** Keller Adolf dr., genfi egyetemi tanár, a Középeurópai Egyházközi Segítőegyesület elnöke egyik angol újságban „Éhség, éhség" cím alatt megrendítő részleteket közöl Oroszországból hozzáérkezett segélykérő levelekből. Az elnök azt írja, hogy olykor naponként több, mint 50 kétségbeesett hangú kérőlevél is érkezik hozzá. A levelekből éhhalállal küzdő, agyonzaklatott keresztyének sikoltása szól.

— **D. Ihmels nyugalomba vonul.** D. Ihmels szász országos püspök július 1-én nyugalomba vonul. 75 éves. A rendszeres teológia tanára volt a lipcsei egyetemen 20 évig és 11 éve országos püspöke a szász ev. egyháznak. A világlutheránizmusban is jelentős szerepe volt.

— **Felhívás.** A soproni hittudományi kar folyó évi június hó 20—23-ig tartja harmadik teológiai konferenciáját, amellyel egyúttal fennállásának tizedik évfordulóját ünnepli a kar. Ennek az ünnepnek a jelentőségét emelné, ha azok, akik az elmúlt tíz év alatt a hittudományi karon végezték tanulmányaikat, lehetőleg teljes számban megjelennének. Ez a találkozás egyúttal a legkedvezőbb alkalom a baráti és benső szellemi kapcsolatok kimélyítésére. Szeretettel kérem azért mindazokat a lelkész, vallástanár és segédlelkész testvéreket, akik tanulmányaikat a soproni hittudományi karon végezték, hogy félretéve minden akadályt, jöjjenek el az idei teológiai konferenciára Sopronba. Testvéri üdvözlettel: Dr. Wiczián Dezső, egyetemi megb. előadó.

— **Roth Alfréd „Im Sprechzimmer des Grossen Arztes"** című nagyon kiváló munkáját Szerb Anna tanítónő „A Nagy Orvos Rendelőjében" címen magyarra átdolgozta. A könyv 32-edrét alakban, kb. 7 ív terjedelemben május 31-én fog megjelenni. A szenvedés s főleg a betegségből eredő szenvedés nagy kérdésével foglalkozik s részben a Biblia vonatkozó helyei, részben nagy keresztyének élettapasztalata, bizonyságtétele alapján csodálatosan tiszta fényt vetít azokra a sokszor homályos és gyötrő kérdésekre, melyek a szenvedőket, főképpen pedig a szenvedő igazakat és kegyeseket nyugtalanítják és sokszor hitükben is megingatják. A páratlanul értékes könyvet melegen ajánljuk lélekgondozással foglalkozóknak és minden szenvedő embernek. Előfizetési ára június 3-ig való beküldés mellett fűzve 90 fillér, kötve 1.60 P. (Portó 12 fillér, illetve 20 fillér.) Az összegek Szerb Anna úrhölgy címére (Budapest, VIII., Gyulai Pál-u. 9.) küldendők.

— **Kedvezményes nyaralás fiatal leányok részére** a Balaton partján, Révfülöpön, árnyas villákban, közel a fürdőhöz. Napi teljes panzió ötszöri étkezés, lakás, fürdőkabin-használat és kiszolgálással 4 pengő. A kedvezmény legkevesebb 2 hétre vehető igénybe. Társaskirándulások felügyelet mellett. Bővebb felvilágosítást ad: Schmiedt Jenőné panziója (Révfülöp, Zala megye), amely megnyílik június 1-én. Napi panzióárak 4—6 pengőig.

— **Halálozás.** Binder Jenő, a késmárki evangélikus liceum nyugalmazott tanára, életének 71. évében Késmárkon meghalt.

Pályázat.

Az ózdi egyházközség a közeljövőben megüresedő segédlelkészi állásra pályázatot hirdet. Cserkésztisztek előnyben részesülnek. Jelentkezők forduljanak a lelkészhez, aki az állásra vonatkozólag felvilágosításokkal szolgál. Ózd, 1933. évi május hó 22.

Az egyházközség elnöksége.

Pályázati hirdetés.

A Luther-Otthonba, az egyetemes egyház egyetemi és főiskolai internátusába (Budapest, VIII., Üllői-út 24.), a jövő 1933—34. tanévre több tanulmányait budapesti egyetemen, illetve főiskolán folytató ifjú lesz felvehető. Pályázhatnak evangélikus, esetleg református ifjak. A felvételi kérvény, a Luther-Otthon szemináriumi bizottságához intézve, az illetékes egyházkerület püspökéhez folyó évi június hó 15-éig nyújtandó be.

A kérvény mellékletei a következők:

1. Születési anyakönyvi kivonat.
2. A középiskola VIII. osztályáról szóló bizonyítvány, érettségi bizonyítvány (pótlólag is beküldhető június hó 30-ig közvetlenül az Otthon címére), illetve, ha a folyamodó már egyetemet, vagy főiskolát látogatott, index.
3. Hatósági orvosi bizonyítvány.
4. Önéletrajz, amely a családi körülményekre, vagyoni viszonyokra, zeneismeretre is kiterjeszkedik.
5. Az illetékes lelkész által kiállítandó erkölcsi bizonyítvány, mely a folyamodó szüleinek esetleges egyházi szolgálatairól is megemlékezik.
6. Atyának, illetve a törvényes gyámnak hivatalos kötelezvénye, amelyben a díjak fizetésére és az okozott károk megtérítésére kötelezettséget vállal.
7. Válaszboríték ajánlott válasz céljaira megfelelően felbélyegezve.

Az Otthon lakásért és háromszori étkezésből álló ellátásért évi 730—880 pengőt számít aszerint, hogy tagjai többedmagukkal, vagy egyedül laknak.

Budapest, 1933. évi május hó 15.

Sándy Gyula s. k.
müegyetemi tanár, ügyvezető alelnök.

A szerkesztésért felelős: SZÁNTÓ RÓBERT | A kiadásért felelős: Dr. FRITZ LÁSZLÓ

SZERKESZTŐSÉG TELEFONSZÁMA: 59-2-01
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA: 1,228
BP. SZÉKESFŐV. KÖZSÉGI TAKARÉKPT. CSEKKSZÁMLÁJA).

Nyomatott ifj. Kellner Ernő könyvnyomdájában, Budapest, V., Csáky-utca 10. 78461